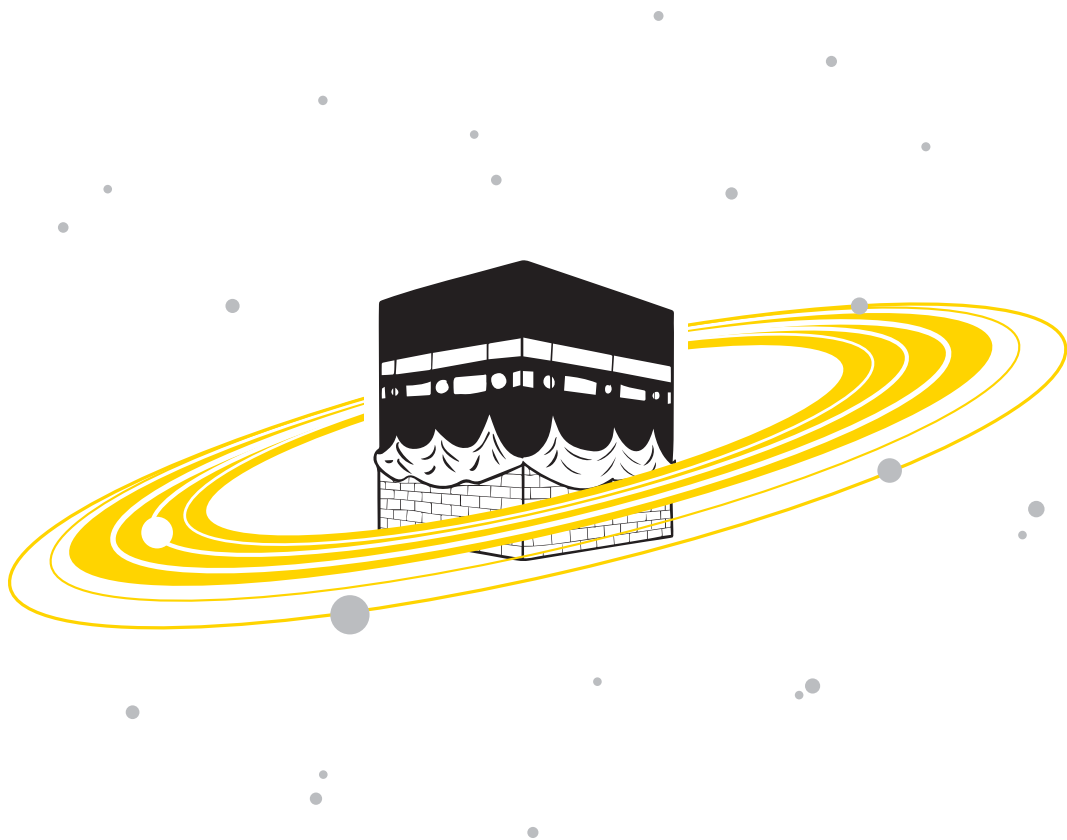

آموزشی آبدره‌ای

رشد

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی
برای آموزگاران، دانشجو معلمان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
دوره‌ی بیست و چهارم | ۱۳۹۹ | شماره‌ی پی‌دی‌پی ۴۸ | صفحه
www.roshdmag.ir | ۳۵۰۰۰ ریال

- باشگاه واژگان
- تو بخوان، من هم بخوانم!
- به یک چشم ببینی، برنده‌ای!

– رَبَّنَا رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لِنُ نَدْعُو مِنْ دُونِهِ السَّاءُ. (الكهف/١٤)

پروردگار ما پروردگار آسمان‌ها و زمین است، هرگز ما معبودی غیر از او نمی‌گیریم.

کی رفته‌ای زدل که تنها کنیم تورا   کی بوده‌ای نهفته که پیدا کنیم تورا

فروغی بسطایی

آموزشی ابتدایی

ماهنامه‌ی آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی برای آموزگاران، دانشجوی معلمان و کارشناسان وزارت آموزش و پرورش
دوره‌ی بیست‌و‌چهارم | شماره‌ی پی‌دربی | ۱۹۱ | صفحه | ۳۵۰۰۰ | روال | www.roshdmag.ir

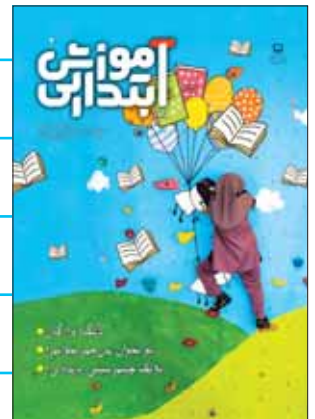
فهرست

- ۲ جیش تولید درگام دوم
- ۴ پله‌پله با کتاب
- ۶ باشگاه واژگان
- ۸ خانواده، جامعه، جهان
- ۱۰ شنیدن، دیدن، خواندن، نوشتن
- ۱۲ فلسفیدن
- ۱۴ هیجان در مدرسه و خانه
- ۱۵ دیوار
- ۱۶ حفظ و ارتقای سلامتی، رویکرد اصلی برنامه‌ی درس تربیت بدنی
- ۱۸ الفبای حرکت
- ۲۲ خداحافظ رفیق تک‌پایه
- ۲۴ متشکرم، عزیزم لطفاً!
- ۲۶ کارکردهای تربیتی زنگ ورزش
- ۲۸ کرونا فرصتی برای سفر مجازی به دور ایران
- ۳۰ فهرستی برای حفظ بهداشت
- ۳۲ تو بخوان، من هم بخوانم!
- ۳۴ به یک چشم ببینی، برنده‌ای!
- ۳۶ دزد و پلیس
- ۳۸ هم‌بازی سایه‌ها
- ۴۰ ابزارهای نوین آموزشی Teacherkit
- ۴۲ باهوش، بی‌توجه، در درس‌ساز
- ۴۴ معجزه‌ی آموزگاری!
- ۴۸ کتابخانه‌ی بندی

به نام خدا

اللهم صل علی محمد وآل محمد

مدیر مسئول: محمدابراهیم محمدی
سرمدیر: اصغر ندیری
شورای برنامه‌ریزی: احمدرضا آذربایجانی
لیلا سلیقه‌دار، مقصود رزم‌آرای شرق
مدیر داخلی: الهام فراستی
ویراستار: کبری محمودی
مدیر هنری: کوروش پارسنازاد
طراح گرافیک: وحیدحقی
دبیر عکس: پرویز قراگوزلی
نشانی دفتر مجله: تهران، انتشاره شمالی، پلاک ۲۶۶
تلفن: ۸۸۳۹۱۷۸ - ۰۲۱
۹ - ۸۸۳۱۱۶۱ - ۰۲۱ (داخلی ۴۲۹)
نمابر: ۸۸۳۰۱۴۷۸ - ۰۲۱
وبگاه اختصاصی: www.eb.roshdmag.ir
وبگاه: www.roshdmag.ir
رایانامه: ebtedayi@roshdmag.ir
چاپ و توزیع: شرکت افست
صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن امور مشترکین: ۸۸۸۶۷۳۰۸ - ۰۲۱

عکس: نسیم علیرضا رجایی شوشتری،
دهمین دوره‌ی جشنواره‌ی عکس رشد

قابل توجه نویسندگان و مترجمان:

- مقاله‌هایی که برای درج در مجله می‌فرستید، باید با اهداف و رویکردهای آموزشی-تربیتی و فرهنگی این مجله مرتبط باشند و نباید قبلاً در جای دیگری چاپ شده باشند.
- مقاله‌های ترجمه شده باید با متن اصلی هم‌خوانی داشته باشند و متن اصلی نیز همراه آن‌ها باشد. چنانچه مقاله را خلاصه می‌کنید، این موضوع را قید بفرمایید. ● مقاله یک خط در میان، بر یک روی کاغذ و با خط خوانا نوشته یا تایپ شود. مقاله‌ها می‌توانند با نرم‌افزار «ورد» و روی «الوح فشرده» و یا از طریق پیام‌نگار مجله ارسال شوند. ● نثر مقاله باید روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه‌های علمی و فنی دقت لازم مبذول شود. ● محل قراردادن جدول‌ها، شکل‌ها و عکس‌ها در متن مشخص شود. ● مقاله باید دارای چکیده باشد و در آن هدف‌ها و پیام نوشتار در چند سطر تنظیم شود. ● کلمات حاوی مفاهیم نمایه (کلید واژه‌ها) از متن استخراج و روی صفحه‌ی جداگانه نوشته شوند. ● مقاله باید دارای تیتراژ اصلی، تیتراژ فرعی در متن و سوتیتر باشد. ● معرفی‌نامه‌ی کوتاهی از نویسنده یا مترجم، عناوین و آثار وی پیوست شود. ● لازم به ذکر است مجله در رد، قبول، ویرایش و تلخیص مقاله‌های رسیده مختار است. ● مقالات دریافتی بازگردانده نمی‌شود. ● آرای مندرج در مقاله ضرورتاً مبین رأی و نظر مسئولان مجله نیست. ● علاوه بر این نکات، ضروری است به نکات مهم‌تری که در صفحه‌ی ۴۶ درج شده، توجه فرمایید.

جهش تولید در گام دوم

اصغر ندیری

«مهارت‌محوری» از رویکردهای نوین آموزش ابتدایی است و به مناسبت نام‌گذاری سال جاری، این رویکرد می‌تواند براساس «جهش تولید» برای دانش‌آموزان و این دوره برنامه‌ریزی شود. یکی از نقاطی که می‌توان این برنامه را در آن منظور کرد، در تکالیف دانش‌آموزان و ارائه‌ی فرهنگ درست از تولید داخلی و ملی است تا از این طریق زمینه‌های جهش تولید فراهم شود. به یقین، اگر این موضوع سرلوحه‌ی اقدامات فرهنگی

آموزگارانی باشد، بی‌اثر نخواهد بود. همانا دوره‌ی ابتدایی دوره‌ی شکل‌گیری عادت‌ها و رفتارها در دانش‌آموزان است که بر موضوع جهش تولید هم می‌تواند تأثیر جدی داشته باشد تا باور دانش‌آموزان را افزایش دهد. ایجاد نگرش در دانش‌آموزان درباره‌ی جهش تولید کمک می‌کند آنان بیشتر با این مقوله آشنا شوند. امید است در این مسیر با نشان‌دادن اهمیت کار و تلاش به دانش‌آموزان، حس مسئولیت‌پذیری و امید به آینده‌ی آنان افزایش یابد. در این زمینه، با خروج نظام آموزشی از قالب سنتی و پشت‌میزنشینی می‌توان شاهد

تحولات بزرگ عملی و گام نهادن در مسیر پیشرفت‌های فرهنگی و اجتماعی بود. انسان‌های مهارتی و خلاق، به‌عنوان سرمایه‌های موردنیاز بخش‌های تولیدی و خلاق، می‌توانند در فراهم‌کردن آینده‌ای درخشان برای کشور مؤثر باشند. همچنین نیاز است مجموعه‌ی آموزش و پرورش برای فراهم‌سازی شناسایی و پرورش استعدادها و قابلیت‌های نیروی انسانی توانمند، رویکردهایی برای خود تعریف کند تا براساس الگویی مشخص و به دور از سلیقه‌گرایی برای تحقق جهش تولید حرکت کند.

تغییر ذائقه‌ی دانش‌آموزان به مهارت‌محوری

در این راستا یکی از فعالیت‌های مسئولان برنامه‌ریزی آموزشی می‌تواند این باشد که برای اجرای مهارت و ویژه‌ی دانش‌آموزان دوره‌ی دوم

یادداشت

تکالیف مهارت محور از دید سند تحول بنیادین

با توجه به اهمیت آشنایی با اهداف و محورهای سند تحول بنیادین، در این قسمت یادداشتی در ارتباط با تکالیف مهارت محور و جایگاه آن در سند تحول بنیادین از صابر صیدی از کرمانشاه را خواهید خواند.

«تکالیف» تعریف‌های متعددی دارد که به دو مورد از آن‌ها اشاره می‌شود. از نظر کیت (۱۹۸۶)، تکلیف کاری است که معلم‌ها طراحی کرده‌اند تا دانش‌آموزان در خارج از کلاس انجام دهند. کوپر (۱۹۸۹) وظایفی را که آموزگار به عهده‌ی دانش‌آموزان می‌گذارد و باید در ساعاتی خارج از مدرسه انجام شود، تکلیف نامیده‌اند.

قورچیان تکالیف را به چند دسته تقسیم کرده است:

۱. تمرینی؛ ۲. آماده‌سازی؛ ۳. گسترش و بسط مهارت‌ها؛ ۴. خلاقیتی.
- تکالیف مهارت محور را می‌توان از نوع تکالیف سوم و چهارم در نظر گرفت.

جایگاه تکالیف مهارت محور در سند تحول

تمام سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها و طرح‌ها و پروژه‌هایی که با مدرسه مرتبط هستند، باید با سند تحول بنیادین منطبق باشند. در این سند برای اجرا از مبانی نظری و مجموعه راهبردها و دستورالعمل‌ها استفاده می‌شود. سند در ارتباط با تکالیف مهارت محور سه نکته مهم دارد:

نکته اول: تعلیم و تربیت در سند تحول بنیادین دو قسمت تربیت رسمی و تربیت غیررسمی دارد. تربیت رسمی همان برنامه‌ی رسمی و مصوب وزارت آموزش و پرورش است و در زمانی رسمی و مشخص در مدرسه اجرا می‌شود. اما جریان تعلیم و تربیت در مدرسه به اتمام نمی‌رسد و باید مستمر باشد. در اینجا تربیت غیررسمی خود را نشان می‌دهد که باید با همراهی والدین انجام گیرد. برنامه‌های درسی در نظام آموزش عمومی سه قسمت تجویزی، نیمه تجویزی و غیرتجویزی دارند. برنامه‌ی تجویزی برنامه‌ای اجباری است و باید به‌طور دقیق طبق اهدافی از قبل تعیین شده اجرا شود. برنامه‌ی نیمه تجویزی هم تا حدودی همانند برنامه‌ی تجویزی است؛ البته با این تفاوت که دانش‌آموزان از میان چند مورد باید دست به انتخاب بزنند. اما برنامه‌ی غیرتجویزی کاملاً اختیاری است و براساس علاقه و استعداد و نیاز متربی انتخاب می‌شود. تکالیف مهارت محور را می‌توان در این قسمت قرار داد.

نکته دوم: آنچه در خارج از مدرسه انجام می‌گیرد، باید به سمتی برود که مهارت‌های مورد نیاز را در دانش‌آموزان ایجاد کند. این مهارت‌ها ابعاد گوناگونی دارند که در ادبیات سند تحول با عنوان «شایستگی» مطرح شده‌اند. یکی از جنبه‌های شایستگی همین مهارت است. تکالیف مهارت محور شایستگی‌های تربیتی را توسعه می‌دهند و این شایستگی‌ها (مهارت‌ها) مهارت‌های مورد نیاز در زندگی هستند؛ اما در راستای برنامه‌ی درسی مدرسه. بنابراین، تغییر نگرش والدین و دانش‌آموزان در این خصوص که تکالیف مهارت محور جزئی از جریان فرایند یاددهی - یادگیری هستند و جدا از آن نیستند، مهم و ضروری است و حضور ذی‌نفعان در اجرای این برنامه مهم و حیاتی است. از آنجا که تکالیف مهارت محور جزو تربیت غیررسمی قرار می‌گیرند و به دلیل اختیاری بودن، مطابق سلیقه، علاقه و نیاز متربی هستند، یادگیرندگانی فعال (متربی عامل) را در بر می‌گیرند.

نکته سوم: سند تحول به انسان‌شناسی و معرفت‌شناسی نظر دارد و بیان می‌کند، از آنجا که انسان قدرت اختیار و اراده دارد و صاحب عقل است، بنابراین هر فرد باید در تربیت خود نقش آفرینی کند. متربی با انجام این تکالیف در تکمیل نیازهای خود می‌کوشد. این ابعاد را در سند با ساحت‌های شش‌گانه نشان داده‌اند. تکالیف مهارت محور باید به گونه‌ای باشند که به ساحت‌های شش‌گانه‌ی تعلیم و تربیت دست یابند و آن‌ها را پوشش دهند.

ابتدایی قدم بردارند. دانش‌آموزان باید بتوانند براساس علاقه‌مندی خود از بین علوم یا مهارت‌ها یک یا دو مورد را انتخاب کنند و در آن تجربه به دست آورند. برگزاری جشنواره‌ها یا نمایشگاه‌های مهارت، با نگاه به آینده، تشکیل اتاق یا کارگاه فکر و مهارت دبستان، از دیگر فعالیت‌های پیرامونی این راهبرد است.

تولید در مدرسه

امروزه هدایت دانش‌آموزان به فضای کسب و کار، با فرض این نکته که در فعالیت‌های فرهنگی زمینه‌سازی هوش مالی را نباید از نظر دور داشت، می‌تواند یکی از بنیان‌های مهارت‌آموزی و رسیدن به مؤلفه‌های جهش تولید در دبستان باشد. این نگرش محوری بیان می‌دارد که لازم است دانش‌آموزان دستاوردهای آموزش‌های مهارتی را لمس کنند و در بازمهندسی آن، روش‌های تفکر خلاق و حل مسئله را به کار بندند.

ایجاد فضای تولید این تجربه را به دانش‌آموزان می‌دهد که برای پذیرش مسئولیت‌های سنگین‌تر، با آرامش و عقلانیت همراه با مهارت رفتار کنند. جهش تولید را به چشم یک شعار نباید دید، بلکه باید آن را سرلوحه و سرمایه‌ی فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی قرار داد و در مسیر آن حرکت کرد.

نسبت «جهش تولید» و گام دوم انقلاب اسلامی

رهبری معظم انقلاب اسلامی در بیانیه‌ی راهبردی گام دوم انقلاب اسلامی، مسیر آینده‌ی انقلاب اسلامی را ترسیم کرده و اقدام برای تقویت کشور با عزم جهادی جوانان با امید، با انگیزه و معتقد به باور «ما می‌توانیم» را یک ضرورت و در عین حال رمز موفقیت در حرکت‌های بزرگ معرفی کرده‌است. ایشان ضمن اشاره به تجربه‌های گذشته‌ی کشور در فائق آمدن بر مسائل مهم، جوانان را به تعمیق شناخت خود از تاریخ و نیز ظرفیت‌های متراکم کشور برای برداشتن گام‌های بزرگ در مسیر پیشرفت کشور دعوت می‌فرمایند. از این‌رو می‌توان جهش تولید را یک هدف‌گذاری از جنس گام دوم انقلاب اسلامی معرفی کرد.

پله پله با کتاب

چطور بچه‌ها را به مطالعه علاقه‌مند کنیم؟

مهتاب خسروشاهی

بچه‌ها رفتارها را از والدین و آموزگار یاد می‌گیرند. بنابراین باید برای آموزش رفتاری که دوست دارید در کودکان نهادینه شود، به لحاظ زمانی و مالی، هزینه کنید. مطالعه‌ی آزاد، یعنی همان علاقه به مطالعه‌ی کتاب‌هایی غیر از کتاب درسی هم از همین رفتارهاست. ۲۴ آبان، روز و پس از آن هفته‌ی کتاب‌خوانی را بهانه کردیم تا درباره‌ی راهکارهای علاقه‌مند کردن بچه‌ها به کتاب‌خوانی، نکته‌هایی را مرور کنیم:

کتاب مناسب

دنبال کردن کلمات

یادداشت برداری

۱. کتاب مناسب را انتخاب کنید: کتابی با سن کودک متناسب است که او برای مثال از هر ۱۰۰ کلمه‌ی موجود در هر صفحه‌ی آن، ۹۵ کلمه را بلد باشد. این نشان می‌دهد کتاب مناسب سن و سواد اوست. بیش‌تر از این مقدار آگاهی، یعنی اینکه کتاب برای سواد مطالعه‌ی کودک کم است و کمتر از این مقدار، یعنی کتاب برای آگاهی از میزان مهارت دانش‌آموزان، یک صفحه از کتاب را با هم و بلند بخوانید.

۲. بر دنبال کردن کلمات تأکید کنید: به بچه‌ها بگویید وقت مطالعه‌ی کتاب در مدرسه یا منزل، انگشتشان را زیر کلمه‌ها و جمله‌ها بگذارند و یا با مداد آنها را دنبال کنند. این کار از هر نظر به فراگیری بهتر کلمه‌ها کمک می‌کند.

۳. یادداشت‌برداری را آموزش دهید: بچه‌ها باید کلمه‌هایی را که معنی‌شان را نمی‌دانند، یادداشت کنند. سپس معنی‌ها را بر سبند و روبه‌روی کلمه‌ها بنویسند. پیش از شروع دوباره‌ی مطالعه، یک‌بار دیگر کلمه‌ها را بخوانند و معنی آنها را یادآوری کنند.

۴. با هم بخوانید: سساعتی از کلاس درس را به مطالعه‌ی دسته‌جمعی اختصاص دهید. علاوه بر اینکه می‌توانید تعدادی صفحه را مشخص کنید و با بچه‌ها قرار بگذارید آن تعداد مطالعه کنند و جلساتی بعد به مدت نیم ساعت درباره‌ی کتاب در کلاس با هم صحبت کنید.

۵. بر جمله‌سازی تأکید کنید: از کلمه‌های کتاب، به‌ویژه کلمه‌های تازه، تعدادی را انتخاب و در جمله‌سازی از آنها استفاده کنید. این کار به خاطر سپردن بهتر کلمه‌ها و فراگیری کاربرد درست آنها در جمله را ساده‌تر می‌کند.

زمان مشخص

۶. در زمان‌های مشخصی کتاب بخوانید؛ مدت زمان مطالعه‌ی کتاب در روز باید مناسب باشد. برای مثال، با یک ربع آغاز کنید و به تدریج زمان را افزایش دهید. اگر زمان مطالعه را از ابتدا زیاد در نظر بگیرید، بچه‌ها دلزده می‌شوند.

همگامی

۷. صحبت کنید؛ با بچه‌ها درباره‌ی کتابی که همه در حال خواندن آن هستند، صحبت و گروه‌های احتمالی داستان را برای آن‌ها باز کنید. به والدین هم بگویید در منزل این کار را انجام دهند.

شناسایی لغات

۸. زیاده‌روی نکنید؛ بعضی از والدین اصرار دارند کتاب‌هایی بالاتر از سن یا سواد کودک به آن‌ها معرفی شود. کتاب انتخاب شده باید با سن و سواد کودک متناسب باشد تا او را دلزده نکند.

۹. لغت‌ها را شناسایی کنید؛ مطالعه یکی از راهکارهای آموزش لغت‌های جدید به دانش‌آموزان است. علاوه بر روش جمله‌سازی، با روش «هم‌خانواده» هم می‌توانید این کار را انجام دهید. به بچه‌ها بگویید کلمه‌های ناشناخته را به بچه‌ها بگویند. یادگرفتن املا معنی و تلفظ کلمه‌های تازه با کمک هم‌خانواده‌های آن‌ها، روش بسیار خوبی است. به این کار اکتفا نکنید. سبب معنی و سپس هم‌خانواده‌های آن‌ها را به بچه‌ها بگویند. یادگرفتن املا معنی و تلفظ کلمه‌های تازه با کمک هم‌خانواده‌های آن‌ها، روش بسیار خوبی است.

نشانه‌ی تصویری

۱۰. با تصویر بیاورید؛ برای آموزش «کلمه» یا «حرف» تازه می‌توانید از تصویر و کلمه کمک بگیرید. برای کلمه، تصویر نشان دهید یا نقاشی کنید. برای حروف، کاربرد آن حرف را در چند کلمه‌ی مختلف یاد بدید. برای مثال، حرف «ف» را در کلمه‌ی «برف» و «گفتگی» نشان دهید. با تصویر و نوشتن کلمه در کنار آن، حرف مورندظ در یاد بچه‌ها می‌ماند.

تصویر

۱۱. تنوع ایجاد کنید؛ سعی کنید در انتخاب کتاب برای بچه‌ها، تنوع موضوعی، نویسنده و حتی تصویرگری را در نظر بگیرید. علاوه بر آن، تنوع در انتخاب کتاب ایرانی و ترجمه‌شده را هم در نظر بگیرید.

مطالعه‌ی دیجیتال

۱۲. دیجیتال مطالعه کنید؛ قیمت کتاب ارزان نیست. از طرف دیگر، بچه‌ها باید نحوه‌ی استفاده‌ی مناسب از موبایل، تبلت یا لپ‌تاپ را هم یاد بگیرند. یکی از راهکارهای این موضوع، مطالعه‌ی آنلاین است. ضمن اینکه هزینه‌ی خرید کتاب به شکل آنلاین، به مراتب پایین‌تر از تنوع کتاب‌های آن است.

باشگاه واژگان

با امین شوکتی، آموزگار دبستان

شهید محمد بختیاری

محمد حسین دیزجی ■ عکاس: حامد ترابی گودرزی

هر بار که دانش‌آموزانش انشا می‌نوشتند، تنها از تعداد کلمات محدودی استفاده می‌کردند و غالباً منحصر بودند به همان واژگان کتاب درسی خود و بس. انشا می‌نوشتند، اما انگار نمی‌نوشتند و هر بار تنها تعدادی از کلمه‌ها را تکرار می‌کردند. دایره‌ی واژگانی که می‌شناختند، بسیار محدود بود!

اینجا بود که فکری به ذهن آقا معلم رسید. «باشگاه واژگان» راه انداخت. حالا نه تنها دانش‌آموزان، بلکه والدین آن‌ها هم سر ذوق آمده بودند و فرزندان خود را همراهی می‌کردند. الان حدود ۱۰ سال است که این باشگاه در مدرسه فعال است و در کنار آن طرح‌های دیگری هم به مرحله‌ی اجرا درآمده‌اند. به دبستان «شهید محمد بختیاری» در روستای «خایان» شهرستان بروجرد از استان لرستان رفتیم تا با امین شوکتی، آموزگار خوش‌فکر، گفت‌وگویی داشته باشیم. او با ۲۹ سال سابقه، امروز در کنار تدریس، به‌عنوان معاون آموزشی مدرسه نیز مشغول خدمت است.

■ از طرح باشگاه واژگان برای ما بگویید.

این طرح برای دانش‌آموزان دوره‌ی دوم ابتدایی در یک روز مشخص از هفته اجرا می‌شود. بچه‌ها هرکدام برای این کار یک دفترچه‌ی ۴۰ برگ تهیه می‌کنند. بالای صفحه‌ی دفترچه‌ی خود تاریخ، روز و نام مربی را می‌نویسند. آموزگار هر جلسه یک دانش‌آموز را به‌عنوان مربی باشگاه انتخاب می‌کند. مربی به مدت یک هفته فرصت دارد ۱۵ واژه‌ی بامعنای فارسی (واژه‌های خارج از کتاب درسی) و ۱۰ واژه‌ی محلی (لری) با معنا پیدا کند. روز جلسه آن‌ها را روی تخته می‌نویسد. سپس سایر دانش‌آموزان عضو باشگاه، بعد از تأیید آموزگار، واژه‌ها را در دفتر خود می‌نویسند.

همان روز، با نظر مربی باشگاه و آموزگار، مربی هفته‌ی آینده انتخاب می‌شود. هفته‌ی بعد، مربی قبل از اینکه واژه‌های خود را روی تخته بنویسد، واژه‌های هفته‌ی قبل را یک‌بار می‌خواند. حتی این اجازه را دارد که واژه‌ها را از دانش‌آموزان بپرسد. معمولاً مربی و بچه‌ها باید واژه‌های هفته‌ی قبل را برای یادآوری و یادگیری بهتر تکرار کنند.

■ مربی غیر از کتاب فارسی همان سال خودشان، از کجاها می‌تواند کلمه و واژه انتخاب کند و بیاورد؟

مربی این اختیار را دارد که از هر کتابی کلمه انتخاب کند و آن را همراه با معنا بنویسد و در کلاس مطرح کند. بنابراین، بچه‌ها به سراغ کتاب‌های داستان یا کتاب‌های سال‌های بالاتر و پایین‌تر هم می‌روند. حتی از والدین خود یا دیگران کلمه می‌پرسند.

■ این طرح را چه زمانی از سال شروع می‌کنید؟

این طرح از آبان ماه شروع می‌شود و تا پایان سال ادامه می‌یابد. جالب این است که علاوه بر دانش‌آموزان، اولیا هم از آن استقبال می‌کنند. حتی برخی اولیا واژه‌های محلی به کلاس پیشنهاد می‌دهند. با این کار، بچه‌ها هم واژگان زبان فارسی را یاد می‌گیرند و هم با واژه‌های محلی بیشتری آشنا می‌شوند. بدین ترتیب دایره‌ی لغات آن‌ها افزایش می‌یابد. بعضی از واژه‌ها هم چند معنی دارند. دانش‌آموز باید همه‌ی معنای واژه‌ی انتخابی خود را تا حد امکان پیدا و به کلاس ارائه کند. برای مثال، معادل فارسی واژه‌ی «صدر اعظم» یعنی نخست‌وزیر، «متانت» یعنی وقار و استواری، واژه‌ی محلی لری «گورمی» به معنی جوراب و «تیه» یعنی چشم، از جمله

انتخاب‌های بچه‌ها در یک جلسه‌اند.

■ آموزش الفبا و صداها در قالب شعر و ترانه یکی دیگر از کارهای شما در مدرسه است. از این طرح هم برای ما بگویید.

آموزگاران عزیز پایه‌ی اول به‌خوبی می‌دانند که آموزش نشانه‌ها و ترکیب صامت‌ها با مصوت‌ها یکی از روش‌های اساسی و مهم آموزش الفباست. این کار به صبر و حوصله‌ی فراوان نیاز دارد که ما آموزگاران پایه‌ی اول این صبر را داریم و سختی کار را به خاطر دانش‌آموزان عزیز پایه‌ی اول به جان و دل می‌خریم. سال‌هایی که پایه‌ی اول تدریس می‌کردم، همیشه سعی داشتم آموزش نشانه‌ها را به شکلی جذاب و خوشایند برای دانش‌آموزان ارائه کنم.

در هنگام ترکیب صامت‌ها با مصوت‌ها، احساس می‌کردم تکرار زیاد این ترکیب‌ها حالت خسته‌کننده‌ای برای دانش‌آموزان دارد و یادگیری آن‌ها را کند می‌کند. به این دلیل، این فکر به ذهنم رسید که آموزش و ترکیب نشانه‌ها را در قالب ترانه‌های محلی و شعر عرضه کنم تا دانش‌آموزان ترکیب‌ها را بهتر یاد بگیرند. خدا را شکر توانستم در این کار موفق شوم و به اهدافم که همان یادگیری بهتر دانش‌آموزان در آموزش نشانه‌ها بود، برسم.

برای آشنایی همکاران با این طرح، چند نمونه ترکیب را برای شما ارائه می‌کنم:

معلم: «د» با «ا» چی می‌شه؟

دانش‌آموزان: دا، دا، دا می‌شه.

بچه‌ها با من بخوانید: «دالکه دا نازم ای فرشته آسمانی گوته که زیر پاته او بهشت جاودونی.»

معلم: «ب» با «ا» چی می‌شه؟

دانش‌آموزان: با، با، با می‌شه.

بچه‌ها با من بخوانید: «بارو بارو بارونه هی، دست به و دسم تاریمو وه حونه هی.»

معلم: «م» با «ا» چی می‌شه؟

دانش‌آموزان: ما، ما، ما می‌شه.

بچه‌ها با من بخوانید: مادر من، مادر من، تو یاری و یاور من ...

برای آموزش «آ» بعد از تدریس و انجام فعالیت‌هایی در این زمینه، شکل هرکدام را روی تخته می‌نوشتم و شعر مربوط به آن را می‌خواندم و بچه‌ها تکرار می‌کردند:

«آ- من آ اول هستم، همیشه اول هستم.

آ- من آ غیر اولم، هم وسطم هم آخرم.»
دانش‌آموزان با آهنگ می‌خواندند و دست می‌زدند و فضای کلاس شاد و پویا می‌شد.

■ اجرای این طرح برای دانش‌آموزان چه دستاوردی داشت؟

یادگیری ترکیب‌ها در قالب ترانه‌های محلی، انگیزه‌ی آن‌ها را بیشتر می‌کرد. این دانش‌آموزان در پایه‌ی دوم برای خواندن و نوشتن و ترکیب کردن کمتر مشکل داشتند.

■ از «طرح ارزشیابی خانه‌ای» هم بگویید.

این طرح برای آزمون و سنجش آموخته‌های شاگردان است. آن را با هدف بالا بردن انگیزه‌ی دانش‌آموزان برای یادگیری و درس‌خواندن، تقویت حس همکاری در بین دانش‌آموزان و ایجاد رقابت سالم بین گروه‌های کلاسی اجرا می‌کنیم. روش کار به این ترتیب است که در یک فضای خالی در کف کلاس، با گچ یک جدول با پنج ردیف و پنج ستون می‌کشیم و خانه‌ها را شماره‌گذاری می‌کنیم. فرض کنید ۳۰ شاگرد داریم. بچه‌ها را به گروه‌های مثلاً پنج نفری تقسیم می‌کنیم. به هر دانش‌آموز در هر گروه یک پاکت می‌دهیم که داخل هر پاکت چهار سؤال هست. سؤالات اعضای یک گروه با هم متفاوت‌اند. هر کس در جدول روی شماره‌ی خود می‌ایستد. طبق شماره، دانش‌آموز هر گروه که به ترتیب پاکت‌های خود را باز کرده و سؤال‌ها را از داخل بیرون آورده‌است، باید به هر سؤال جواب بدهد. هر سؤال که پاسخ داده شد، دانش‌آموز می‌تواند یک خانه به جلو برود. کسی که به هر چهار سؤال پاسخ بدهد، در ارزشیابی توصیفی «خیلی خوب» می‌گیرد. اگر سه سؤال را جواب بدهد «خوب»،

دو سؤال یعنی «قابل قبول» و اگر تنها یک سؤال را جواب داده باشند، در ارزشیابی «نیاز به تلاش» را برای او ثبت می‌کنیم.

ارزشیابی زبان مورد تکلم هر کسی به جای خودش باقی‌است، اما معدل گروه را هم می‌گیریم و آن را با گروه‌های دیگر در کلاس می‌سنجیم. سپس گروه‌ها را تشویق می‌کنیم. بچه‌ها این نوع ارزشیابی را بسیار دوست دارند و می‌پسندند. البته این شیوه در درس‌هایی مثل تاریخ، جغرافیا و علوم قابل اجراست، ولی برای ریاضی با همان روش‌های معمول کار می‌کنیم.

خانواده، جامعه، جهان

نگاهی به جامعه‌شناسی تربیت اخلاقی

دکتر فربرز بیات
سردبیر رشد آموزش علوم اجتماعی

تربیت اجتماعی

هر فرد با تولدش وارد جهان اجتماعی می‌شود. از چنین منظری، به‌طور کلی می‌توان گفت: «تربیت اجتماعی آشنایی با مفاهیم زندگی گروهی و مزایا و محدودیت‌های آن و شناخت گروه‌های اجتماعی (خانواده، جامعه و جهان) و ارزش‌ها و معیارها و قوانین حاکم بر آن‌هاست (شکوهی، ۱۳۹۴: ۴۷). از منظری دیگر، «تربیت اجتماعی عبارت است از آماده کردن تدریجی افراد و جوامع برای زندگی مبتنی بر دوستی و همکاری به‌منظور رفع نیازهای مادی و رسیدن به سعادت معنوی در جامعه‌ی جهانی سرشار از صلح و عدالت، از طریق توجه همه‌جانبه و واقع‌بینانه به ویژگی‌های نوع بشر، و تعدیل، اصلاح و هدایت غرایز درونی او و سپردن کنترل اعمال و رفتارش به دست مراقبان درونی» (طباطبایی، ۱۳۷۹: ۳۰ به نقل از علیشاهی، ۱۳۹۴: ۸۰-۶۷).

تربیت اجتماعی به فرایند اجتماعی بودن آدمی ناظر است. از این رو، هر تصویری در باب اجتماعی بودن، تعیین‌کننده‌ی ماهیت، اهداف، اصول و روش‌های تربیت اجتماعی است (باقری، ۱۳۸۶). تربیت اجتماعی به معنی اجتماعی کردن افراد، فراگیری مهارت‌های اجتماعی، تربیت شهروندی مؤثر، توانایی به‌کارگیری زبان برای تفهیم و تفاهم با دیگران، کسب صلاحیت‌های اجتماعی برای زندگی در جمع و سازگاری با جامعه است. (سیاح کوکیانی، ۲۰۰۹).

تربیت اجتماعی یکی از مهم‌ترین اهداف و وظایف نظام‌های تعلیم و تربیت در همه‌ی ادوار تاریخ بوده است. تربیت اجتماعی و اهمیت آن اجماع همه‌ی صاحب‌نظران تربیتی و اجتماعی را برانگیخته است و کمتر صاحب‌نظری را می‌توان سراغ گرفت که نسبت به اهمیت چنین مسئله‌ای مردد باشد. در اکثر اسناد و متون تربیتی و پرورشی، و نیز برنامه‌های راهبردی آموزش و پرورش، بر ضرورت این موضوع تأکید شده و بخش‌ها و موادی به آن اختصاص یافته‌اند. از آنجا که ابتدایی دوران شکل‌گیری شخصیت اجتماعی و اخلاقی کودک است، رویکرد اصلی بسیاری از نظام‌های تعلیم و تربیت در این دوره، تربیت اجتماعی و اخلاقی است؛ به‌طوری‌که گروهی از کشورها در برنامه‌های خود در دوره‌ی ابتدایی، تربیت اجتماعی را بر آموزش دانش اولویت داده‌اند. حتی برخی کشورها کل این دوره یا سه سال اول آن را به‌طور کامل به تربیت اجتماعی و اخلاقی اختصاص داده‌اند و از آموزش دانش پرهیز می‌کنند. با وجود این، به نظر می‌رسد در نظام تعلیم و تربیت ما رویکرد آموزش دانش در اولویت است و تربیت اجتماعی مورد کم‌توجهی واقع شده یا آنچه با چنین عنوانی ارائه می‌شود، فردگرایانه، نخبه‌گرایانه و آرمانی، و به‌طور کلی کم‌اثر و مغشوش است. طوری که می‌توان گفت، نظام تعلیم و تربیت تک‌ساحتی است و آموزش بدون پرورش و تربیت اجتماعی را دنبال می‌کند. این مقالات تلاش می‌کند چپستی و چرایی این مفهوم را بررسی کند و درباره‌ی عواقب و پیامدهای آن برای نظام تعلیم و تربیت و حتی کل نظام اجتماعی هشدار دهد.

کلیدواژه‌ها: تربیت اجتماعی، تعلیم و تربیت

به‌طور ساده‌تر می‌توان گفت: اینکه یک انسان از بدو تولدش چگونه با جامعه و فرهنگ (ارزش‌ها و هنجارهای آن) انطباق می‌یابد (رفیع پور، ۱۳۸۷: ۳۰۵). در کتاب جامعه‌شناسی آموزش و پرورش آمده است: اجتماعی شدن عبارت است از «همسازی و هم‌نوایی فرد با ارزش‌ها، هنجارها و نگرش‌های گروهی و اجتماعی». به مفهوم دیگر، اجتماعی شدن فراگردی است که فرد به‌واسطه‌ی آن دانش و مهارت‌های لازم اجتماعی را برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی کسب می‌کند (علاقه‌بند، ۱۳۷۳: ۱۰۶).

گیدنز تا حدودی تعریف متمایزی از اجتماعی شدن ارائه می‌دهد. به نظر او، اجتماعی شدن نوعی «برنامه‌ریزی فرهنگی» نیست که در آن کودک تأثیراتی را که با آن‌ها برخورد می‌کند به‌طور انفعالی جذب کند. گیدنز اجتماعی شدن را فرایندی می‌داند که طی آن کودک ناتوان، به‌تدریج به شخصی خودآگاه، دانا و ورزیده در شیوه‌های آن فرهنگی تبدیل می‌شود که در آن متولد شده است (گیدنز، ۱۳۷۹: ۸۶).

از تعریف‌های بالا استنباط می‌شود: تربیت اجتماعی معادل جامعه‌پذیری یا اجتماعی شدن است و طی چنین فرایندی، «ارزش‌های اجتماعی» در فرد درونی می‌شوند. اکنون این پرسش خودنمایی می‌کند که ارزش‌های اجتماعی چیست؟ ارزش‌های اجتماعی مجموعه‌ای آرمانی هستند درباره‌ی آنچه درست و نادرست، شایسته یا ناشایست، مطلوب یا نامطلوب، و خوب یا بد است و برای هر جامعه‌ای مورد نیاز، محترم و مطلوب تلقی می‌شود، مانند نجابت، درستکاری، شرافت، احترام به حقوق دیگران و تقوا (ستوده، ۱۳۸۹: ۲۹). چنین ارزش‌هایی از دوام و ثبات برخوردارند. چلبی در اشاره به این ویژگی ارزش‌های اجتماعی می‌نویسد: ارزش‌هایی که در حوزه‌های اجتماعی و فرهنگی وجود دارند، در مقابل تغییر پایدارتر و مقاوم‌ترند، بیشتر جنبه‌ی ماهوی و اظهاری دارند و مصرف آن‌ها در روابط اجتماعی باعث افزایش و تکثیر آن‌ها در جامعه می‌شود؛ ارزش‌هایی مثل عزت، احترام، معرفت، اعتماد و صداقت (چلبی، ۱۳۸۵: ۶۰).

ادامه دارد...

در مجموع، از دیدگاه بیشتر صاحب‌نظران تربیتی و علوم اجتماعی، تربیت اجتماعی با «جامعه‌پذیری و اجتماعی شدن» مترادف است. جامعه‌پذیری یا اجتماعی شدن از نظر لغوی به معنای انطباق و آشناسازی با جامعه است. (حق‌شناس و همکاران، ۱۳۸۷: ۸۴۲). در جامعه‌شناسی، این مفهوم به فرایندی اطلاق می‌شود که در آن افراد ویژگی‌هایی کسب می‌کنند که شایسته‌ی عضویت آن‌ها در جامعه است (اسکروتن، ۲۰۰۷: ۶۴۹). ریمون آرون معتقد است: «جامعه‌پذیری فرایندی است که از طریق آن احترام به قوانین، فرمان‌های اجتماعی، ممنوعیت‌ها و تکالیفی که زندگی اجتماعی بدون آن‌ها ناممکن است، در وجود انسان نقش می‌بندد (آرون، ۱۳۷۰: ۴۰۳). از نظر مرتن، جامعه‌پذیری فرایندی است که افراد طی آن ارزش‌ها، هنجارها، دانش و مهارت لازم را برای زیست در یک اجتماع به دست می‌آورند» (بیرچر، ۲۰۱۲).

اجتماعی شدن

آن بیرو در فرهنگ علوم اجتماعی، اجتماعی شدن را فرایندی روانی - اجتماعی تعریف می‌کند که بر پایه‌ی آن شخصیت اساسی فرد تحت تأثیر محیط، و به‌خصوص نهادهای تربیتی، دینی و خانوادگی، شکل می‌یابد.

(آن بیرو، ۱۳۷۰: ۳۶۳).

چلبی معتقد است، شرط بقای هر جامعه، یگانگی اجتماعی است. از این رو، هر جامعه‌ای می‌کوشد تا از طریق جامعه‌پذیری، اعضای خود را با هنجارها و ارزش‌های اجتماعی آشنا کند و به آن‌ها مطالبی بیاموزد تا بتوانند متناسب با هنجارهای جامعه‌ای که در آن به سر می‌برند، زندگی کنند (چلبی، ۱۳۸۵).

لطفا ببینید!

سبک دیداری

در این سبک، فراگیرندگان از طریق دیدن و ارائه‌ی نمایشی اطلاعات بهتر یاد می‌گیرند. برای این گروه استفاده از تصویر، نمودار، شکل، نقشه و زبان بدن مورد توجه و مؤثر است.

در کلاس نقشه بکشیم

یکی از فعالیت‌های جذاب کلاس این است که از دانش‌آموزان می‌خواهیم برای درس‌هایی که امکان دارد، نقشه‌ی مفهومی طراحی کنند. گاهی هم خودم نقشه‌هایی تهیه می‌کنم و برخی از جاهای آن را خالی می‌گذارم تا دانش‌آموزان مطابق درس، موارد را پیدا و در جای درست در نقشه جا دهند. این کار کمک می‌کند علاوه بر یادگیری شیوه‌ی خلاصه کردن درس، پیوند و ارتباط محتوایی هر درس برای آن‌ها شکل بگیرد و سازمان یابد و مطالب بهتر در ذهنشان باقی بماند.

لطفا گوش کنید!

سبک شنیداری

در این گروه، یادگیرندگان مطالب را از طریق گوش دادن و آموزش شفاهی بهتر یاد می‌گیرند. آموزش‌های شفاهی مانند سخنرانی یا دریافت توضیحات توسط شخص دیگر، برای این گروه مؤثر است.

شنیدن، دیدن

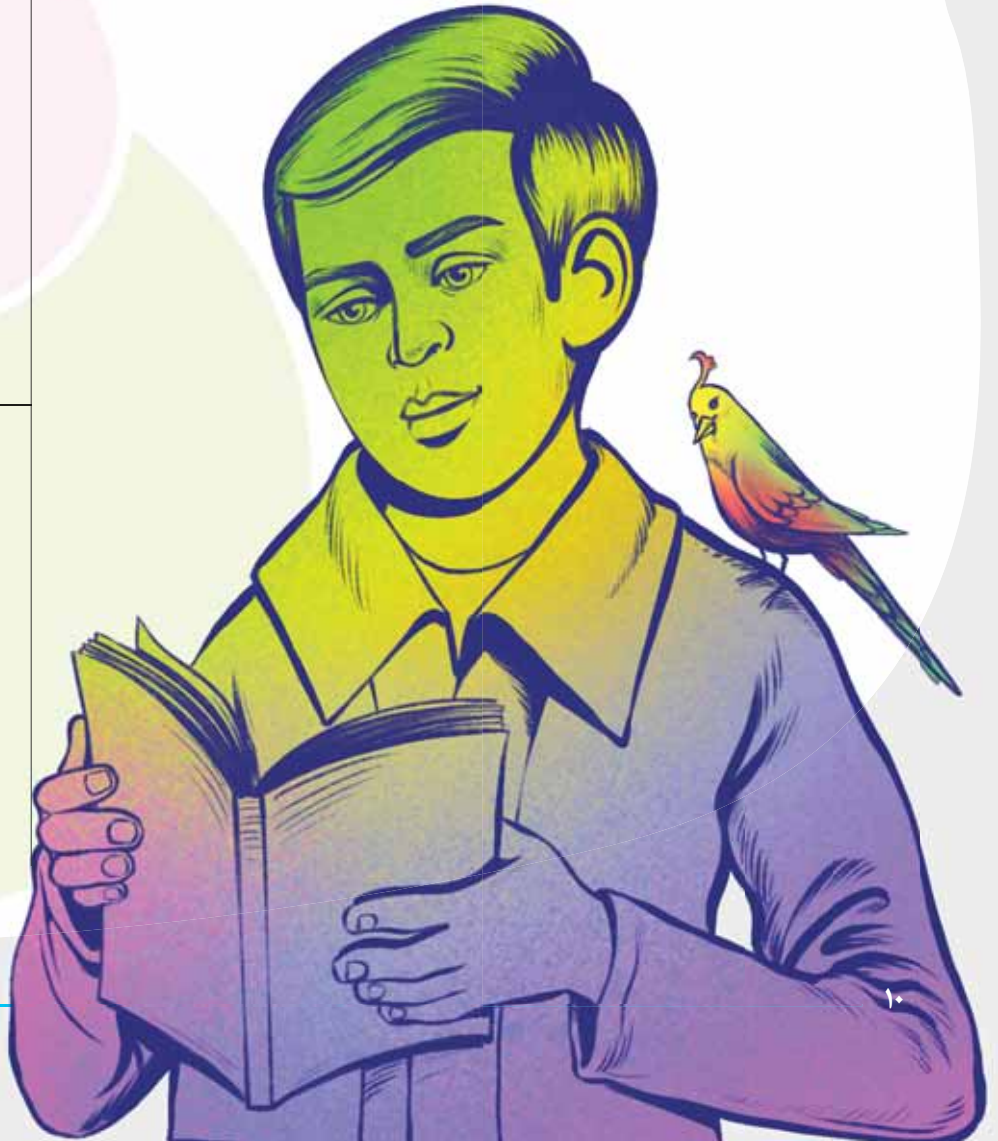
خواندن، نوشتن

طراحی آموزشی مبتنی بر چهار دنیای یادگیری

لیلا سلیقه‌دار / دکترای برنامه‌ریزی آموزشی.

سبک‌های یادگیری به تفاوت‌های افراد در یادگیری دقت می‌کند. در شماره‌ی قبل به آموزگاران و سبک یادگیری اشاره شد. در این شماره شیوه‌های یادگیری در مدل وارک و سبک‌های دیگر را بررسی می‌کنیم.

یک، دو، سه، حرکت! سبک جنبشی - حرکتی

از طریق انجام کارهای عملی، تجربی و دستکاری اشیا در فرایندی فیزیکی بهتر فرامی‌گیرند.

در کلاس (ایتحان دوست‌داشتنی)

یکی از فعالیت‌های کلاسی برگزاری آزمون‌های ایستگاهی است. روزی که قرار است ارزشیابی ایستگاهی داشته باشیم، بچه‌ها بسیار مشتاق و خوشحال‌اند، زیرا می‌توانند در ایستگاه‌های متعدد، فعالیت‌های متنوعی انجام دهند. هر دانش‌آموز از ایستگاهی متفاوت یا از چند تای آنها لذت می‌برد. از جمله‌ی آنها ایستگاهی است که به انجام یک فعالیت مطابق با آزمون عملکردی اختصاص دارد. برای مثال، لازم است با کمک ابزار اندازه‌گیری کند و سپس به مسئله پاسخ بدهد یا به کمک وسایل موجود در ایستگاه یک آزمایش طراحی و اجرا کند تا فرضیه‌ای را که روی برگه نوشته شده است بیازماید.

در کلاس (ناجایی برای دعوت)

معمولاً دانش‌آموزان از نوشتن لذت نمی‌برند. این برداشت، حاصل تجربه‌ی من در چند سال معلمی است. به همین دلیل تلاش می‌کنم برخی فعالیت‌ها را با نوشتن ترکیب کنم تا تجربه‌ی نوشتن و تأثیر آن بر یادگیری بهتر، دست کم برای آن دسته که سبک یادگیری‌شان بر این مبناست، شکوفا شود. برای مثال، در فعالیتی از دانش‌آموزان خواستم پاسخ سؤالی را که از محتوای درس، اما به صورت چالشی و ابهام‌آمیز طراحی کرده بودم، روی دو برگه بنویسند و به دو نفر از کلاس ارائه دهند. البته این کار را با سرعت انجام دهند. اگر دو نفر دریافت‌کننده با پاسخ او موافق بودند، روی همان برگه جمله‌ی من با این پاسخ موافقم را بنویسند و به فرد برگردانند. اگر موافق نبودند، جمله‌ی من با این پاسخ موافق نیستم را بنویسند و به فرد بازگردانند. اگر فرد برگه‌ی موافقت هر دو نفر را دریافت کند، گروه سه‌نفره‌ی آنها شکل می‌گیرد، ولی اگر هر کدام از افراد موافقت نکرده بودند، او باید تلاش کند پاسخ دریافت موافقت را برای نفرات دیگر بفرستد تا بالاخره دو نفر موافق داشته باشد. به همین علت سرعت در کار اهمیت دارد.

پس از شکل‌گیری گروه‌ها، حالا سؤال دیگری به هر گروه ارائه می‌شود. این سؤالات که از قبل طراحی شده‌اند، از سطوح گوناگون هستند. به گروه‌هایی که به سؤال قبلی پاسخ درست داده‌اند، پرسشی سخت‌تر و به گروهی که پاسخ نادرست داده بودند، سؤالی با سطح پایین‌تر می‌دهم. حالا هر گروه مسئول نوشتن پاسخ سؤال جدید و در صورت نیاز اصلاح پاسخ گذشته است.

در کلاس (حل شفاهی مسئله)

از جمله شیوه‌هایی که در کلاس استفاده می‌کنم، روش تدریس اعضای تیم است که گاهی نه برای درس جدید، بلکه از ایده‌ی آن برای دوره‌ی درس یا رفع اشکال بهره‌مند می‌شوم. برخی از دانش‌آموزان هنگامی که درس را از زبان دوستان خود می‌شنوند و در گروه قرار می‌گیرند، عمیق‌تر و گسترده‌تر یاد می‌گیرند. برای مثال، در حل مسئله‌های ریاضی، به جای اینکه مانند دهه‌های گذشته هر مسئله را یک دانش‌آموز روی تخته حل کند و بقیه تماشاچی باشند، مسئله‌هایی را که در خانه حل کرده‌اند، به هر تیم می‌سپارم تا هر کدام را به گروه توضیح دهند. توضیح دادن درباره‌ی اینکه مسئله‌ی خود را چگونه حل کرده‌اند، هم به رفع اشکال برای فرد توضیح‌دهنده و هم به فهم بیشتر برای شنونده می‌انجامد. من هم با گردش در میان گروه‌ها از وضعیت هر کدام مطلع می‌شوم و بر کارشان نظارت می‌کنم.

وقت نوشتن است!

سبک خواندنی - نوشتنی

با این سبک، دانش‌آموزان از طریق نکته‌برداری و خواندن متون نوشتاری یا چاپی بهتر یاد می‌گیرند. نوشتن، یادداشت‌برداری و نکته‌برداری از متن در یادگیری این افراد تأثیر گذار است.

هیچ را بشناسم؟

غالباً در مواجهه با تئوری‌هایی مانند سبک یادگیری یا هوش‌های چندگانه و مواردی از این دست، این پرسش مطرح می‌شود که آیا لازم است آموزگار سبک یادگیری هر دانش‌آموز را بشناسد؟ بدیهی است چنین چیزی غیرضروری است. به جای تلاش برای شناسایی سبک‌های یادگیری همه‌ی دانش‌آموزان، کافی

فلسفیدن

با دکتر یحیی قائدی، دکتر کاوه رستمی

و سحر سلطانی درباره‌ی فبک

معصومه حبیب پور

تفکر پیچیده‌ترین فرایند ذهنی است که با شرایط خاصی به جریان می‌افتد و توسعه می‌یابد. اصولاً تسهیل فرایند تفکر مهم‌ترین رسالت نظام تعلیم و تربیت است. یکی از موضوعات مطرح در حدود دو دهه‌ی اخیر در حوزه‌ی آموزش، «فلسفه برای کودکان» یا فبک است که از اواخر سال‌های ۱۹۶۰ شکل گرفت و به سرعت طرح آموزشی واحدی پیدا کرد. در این برنامه دانش‌آموزان با قرائت بخشی از یک داستان با صدای بلند و دور هم، کلاس را آغاز می‌کنند و به قصد جست‌وجوگری به مباحثه می‌پردازند. در واقع، کودکان در این کلاس‌ها راه درست فکر کردن را می‌آموزند. اعضای فبک معتقدند خانواده‌ها باید کودکانشان را به فکر کردن تشویق کنند و از آن‌ها بخواهند در مورد موضوعات گوناگون نظر بدهند، خوب گوش کنند و انتقاد به‌جا انجام دهند. در این زمینه با دکتر یحیی قائدی، استاد دانشگاه خوارزمی و رئیس انجمن فلسفه برای کودکان و دکتر کاوه رستمی، مدرس دانشگاه علامه طباطبایی و رئیس هیئت‌مدیره‌ی انجمن فلسفه برای کودکان و سحر سلطانی از اعضای فبک، گفت‌وگویی ترتیب داده‌ایم که نظر شما را به آن جلب می‌کنیم.

کلیدواژه‌ها: فلسفه برای کودکان، فلسفه‌ی تعلیم و تربیت، فبک

■ آقای دکتر قائدی فلسفه برای کودکان به چه معناست؟

فلسفه برای کودکان به شیوه‌های درست اندیشیدن تمرکز دارد و مدعی است همه‌ی رشته‌های علمی با پرسش‌های اساسی که از فلسفه ریشه می‌گیرد آغاز می‌شوند و در پی این است که پرسش‌های اساسی را به همه‌ی رشته‌های علمی بکشد و به

کودکان بیاموزد در مورد هر چیزی اول ببینند و بعد وارد آموختن دانش تخصصی شوند. فلسفه برای کودکان نخست بر مهارت‌های فکری استوار است و مهارت‌های پرسشگری، گفت‌وگو کردن، کاوشگری، مفهوم‌سازی و موارد دیگر را آموزش می‌دهد. وقتی تسهیلگری یا مربی می‌خواهد هر مهارت را آموزش دهد، در مورد آن حرف نمی‌زند، بلکه به صورت علمی آموزش می‌دهد.

ما در کشور تا حد زیادی تحت سلطه‌ی ارائه‌ی معلومات به روش سخنرانی هستیم؛ حتی وقتی می‌خواهیم موضوعی عملی را یاد بدهیم. البته چند سالی است که در آموزش و پرورش درسی به نام مهارت‌های زندگی رواج یافته است که در آن در مورد موضوع موردنظر آموزش صحبت می‌کند، در حالی که مهارت‌ها عملی هستند و باید به صورت عینی و کاربردی آموزش داده شوند!

■ درباره‌ی تاریخچه‌ی فلسفه برای کودکان توضیح دهید.

شروع آن در دنیا برمی‌گردد به استادی به نام متیولیمن. او به مرور دریافت که دانشجویان پرسشگر و منتقد نیستند و مهارت فکر کردن و استدلال در آن‌ها ضعیف است. بعد از ده سال تحقیق متوجه شد این مهارت‌ها از ریشه و از کودکی باید آموزش داده شوند. ما هم در ایران به دنبال پرورش تفکر در کودکان بودیم و تحقیقات زیادی کردیم. فعالیت‌های خود من در سال ۱۳۸۳ در این زمینه آغاز شد و دوستان دیگری هم به‌مرور در پژوهشگاه علوم انسانی وارد این عرصه شدند. بچه‌ها به همراه آموزگارشان دور هم می‌نشینند (که این حلقه همان حلقه‌ی کندوکاوست) و قسمت تعیین‌شده‌ی کتابی را با صدای بلند می‌خوانند. وقتی قرائت تمام شد، معلم با پرسش‌ها بحث را شروع می‌کند.

■ بفرمایید آیا در کشور محتوای بومی در این زمینه

تولید شده است؟

کتاب‌های مولوی و فلسفه برای کودکان، داستان‌های ساینرا را داریم. همین‌طور در حال آماده‌سازی سی جلد کتاب مخصوص کودکان هستیم که ده جلد آن‌ها برگرفته از داستان‌های مولوی، ده جلد از سعدی و ده جلد هم از داستان‌های نوشته‌ی خودمان است. هم‌اکنون نیز مراکز دیگری مانند پژوهشگاه علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی در زمینه‌ی آموزش فبک فعالیت می‌کنند.

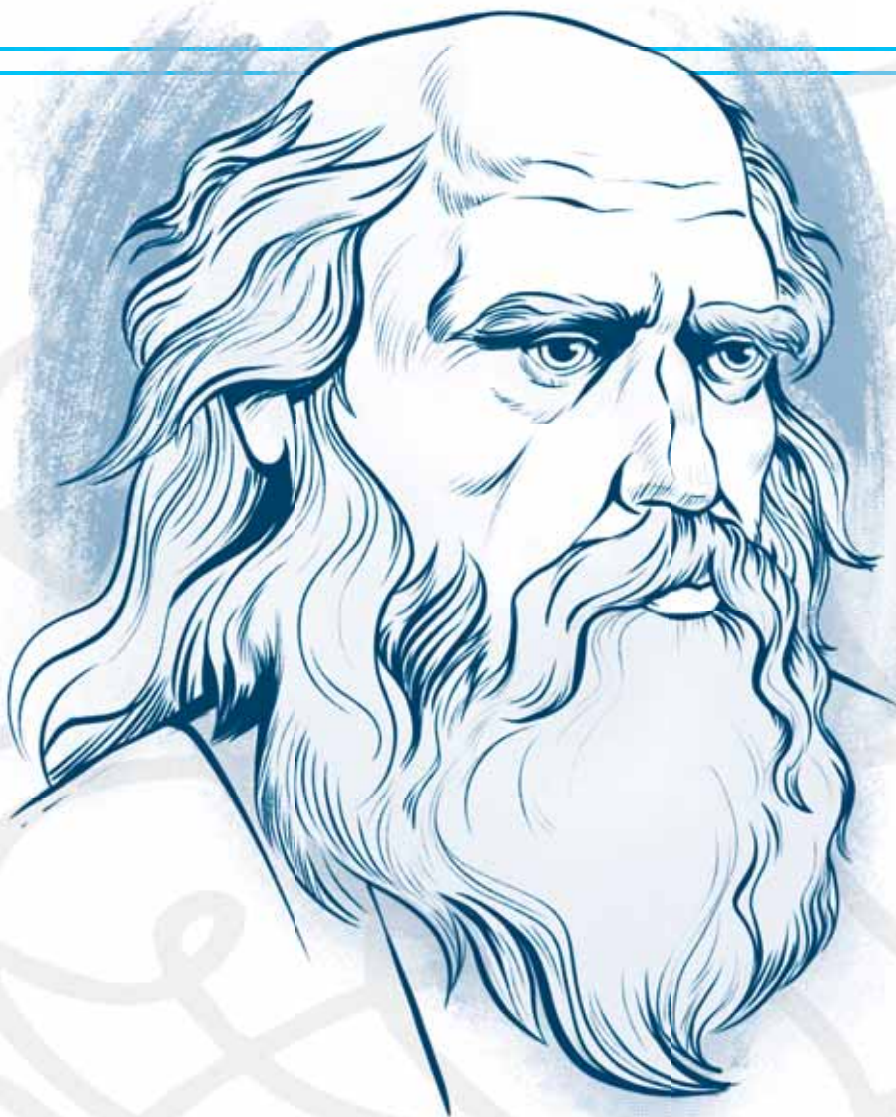
■ آقای دکتر قائدی، در چند سالی که در این زمینه کار کرده‌اید، چه تغییراتی در کودکان مشاهده کرده‌اید؟

آن‌ها به‌سوی یادگیری مهارت‌های شناختی می‌روند و دیگر فقط محفوظات مدنظر نیست. بعد از چندین ماه آموزش، کودک یاد می‌گیرد به‌جای اینکه بگوید دلم می‌خواهد یاد دوست دارم، دلیل بیاورد و بگوید این کار را انجام دادم، چون... او به شنونده‌ی فعال تبدیل شده است که هم خوب گوش می‌کند و هم خوب حرف می‌زند و دیگر بی‌دلیل چیزی را قبول نمی‌کند. برنامه‌ی فلسفه برای کودکان هدف اصلی خود را که تواناسازی کودکان در به‌کارگیری تفکر فلسفی در مواجهه با مسائل زندگی است، با ابزارهایی از قبیل ادبیات، شعر، عکس، تصویر، نقاشی و بازی کودکانه انجام می‌دهد.

■ خانم سلطانی از نظر شما ادبیات و داستان چگونه در این زمینه مؤثر است؟

یکی از عناصری که از طریق آن می‌توان ذهن را با مفاهیم فلسفی آشنا کرد و مهارت‌های فکری را بهبود بخشید، ادبیات است که نه تنها راهی برای کسب اطلاعات به‌منظور پرداختن به پرسش‌هایی است که ذهن با آن‌ها درگیر می‌شود، بلکه بستری است برای ایجاد سرگرمی و لذت که میل به مطالعه و تفکر را نیز افزایش می‌دهد. از طرف دیگر، از آنجا که ادبیات بازتاب‌دهنده‌ی بخشی از نیازهای مخاطب خود در مراحل گوناگون فکری و سنی است، قابلیت برقراری ارتباط و جذب مخاطب از تمام گروه‌های سنی به‌ویژه کودکان را داراست. بسیاری از حامیان فلسفه برای کودکان معتقدند تمرین گفت‌وگوهای فلسفی به‌طور دسته‌جمعی، مهارت‌های ارزیابی و داوری دانش‌آموزان را پرورش

شامل ده داستان فلسفی به همراه کتاب راهنمای استفاده از آن است که به والدین یا مربی کمک می‌کند به سؤالات کودکان پاسخ دهند. همچنین، با فعالیت‌هایی که طراحی شده، مفاهیم موردنظر داستان را به صورت غیرمستقیم آموزش دهد. داستان فلسفی قرار نیست به بحث جدی و خشک استدلالی تبدیل شود، بلکه شیوه‌ی گنجاندن و سپس بیان مفاهیم و معانی فلسفی در ضمن داستان است که آن را جذاب و کارآمد می‌کند؛ همان‌طور که به اعتقاد ویتکنشتاین «یک اثر خوب و جدی فلسفی می‌تواند به نحوی نوشته شود که کاملاً از لطیفه‌ها تشکیل شده باشد». بنابراین فیک به دنبال این است که پرورش تعقل، خلاقیت، و رشد درک اخلاقی، روابط فردی، اجتماعی، اخلاقی، علمی، هنری و ادبی را در نظام آموزشی جاری کند. ایده‌ی ما این است که همه‌ی کتاب‌های درسی به صورت فیکی بازسازی شوند.

■ دکتر رستمی فلسفه چگونه تفکر را در کودکان پرورش می‌دهد؟

باید گفت کلاس‌های درس به شکلی چیده می‌شوند که کودکان بتوانند به راحتی گفت‌وگو کنند. سپس مفاهیمی که کودکان با آن‌ها در ارتباط هستند، مثل آزادی، شناخت، خوبی و بدی، زندگی، خدا، دوست داشتن، انتخاب کردن، و انتقاد، در قالب داستان‌های فلسفی، به طور غیرمستقیم آموزش داده می‌شوند و مربی یا تسهیل‌گر آموزش دیده، مفاهیم موردنظر را با استفاده از روش اجتماع پژوهشی تدریس می‌کند. او به بچه‌ها یاد می‌دهد با دیگران گفت‌وگو کنند، صبور باشند، انتقادپذیر باشند، خوب فکر کنند و به نظرات دیگران احترام بگذارند.

■ وضعیت برنامه‌ی فلسفه برای کودکان در ایران را چگونه می‌بینید؟

عمر برنامه‌ی آموزش فلسفه به کودکان در ایران کوتاه است. در طول حدود دو دهه از عمر این برنامه در ایران، تعدادی پژوهش‌های دانشگاهی در قالب پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و رساله‌ی دکتری در دانشگاه‌های گوناگون انجام شده‌اند. کتاب‌های دیگری هم در این زمینه ترجمه شده‌اند، اما تألیف کتاب و ارائه‌ی الگوی متناسب با فرهنگ جامعه‌ی ما، به ندرت مورد توجه پژوهشگران بوده است. در این مسیر زمینه‌های فراوانی برای فعالیت وجود دارد.

صحبت کنند و با دیگران ارتباط برقرار کنند. به طور کلی این برنامه در نظر دارد فرصتی برای کودکان و نوجوانان فراهم کند تا پرسش‌های خود را مطرح کنند، در پی دانستن مفاهیم مهم (مربوط به زندگی)، شیوه‌ی تفکر خود را بهبود بخشند، از آرای دیگران استفاده کنند و از سنت‌های فلسفی عبرت بگیرند تا به این وسیله معنا و درک بیشتر و بهتری از جهان اطرافشان پیدا کنند، و خودشان و نیز دیگران را بهتر درک کنند.

می‌دهد. شاید به همین دلیل است که امروزه می‌توان بسیاری جوامع دوره‌های ویژه‌ی آموزشی برای آموزگاران برگزار می‌شود تا شیوه‌ی صحیح به کارگیری ادبیات برای پرورش و رشد خلاقیت کودکان را آموزش ببینند. همچنان که در میراث ادبی ایران نیز نمونه‌هایی در قالب شعر و داستان وجود دارند که سرشار از مفاهیم فلسفی‌اند؛ مانند: داستان‌های مثنوی معنوی مولوی، بوستان و گلستان سعدی، و کلیله و دمنه.

■ دکتر رستمی، شما که علاوه بر داشتن سمت در انجمن فیک، دبیر انجمن مطالعات پیش از دبستان ایران هم هستید، آیا تدریس فلسفه برای کودکان را سخت می‌دانید؟

تدریس فلسفه برای کودکان سنین پیش از دبستان و دبستان سخت‌تر و حساس‌تر است. ما بر آن شدیم کتاب‌هایی تألیف کنیم که مطابق فرهنگ و شرایط اجتماع ما باشند. مجموعه‌ی «من، فلسفه، زندگی»

■ آموزش فلسفه بر کودکان بی‌سواد یا نوسواد گروه سنی زیر هشت سال چه تأثیری دارد و به آن‌ها چه کمکی می‌کند؟

کمک می‌کند کودک مهارت شناخت خود، شناخت دیگری (خلق)، و شناخت دنیا (خلقت) را به دست آورد. آموزش فلسفه بستری فراهم می‌کند تا کودکان بتوانند با کمک ابزارهایی مثل کلمات، مفاهیم، تصویرها و ایده‌ها، خودشان را بشناسند، از خودشان

هیجان در مدرسه و خانه

بند کفش

مادری که به نظر خودش به فرزندش محبت می‌کند و هر روز بند کفش او را می‌بندد، اولین فرصت‌های مستقل شدن در کارهای شخصی را از او می‌گیرد. در دبستان، این آگاهی بخشی را در قالب عکس و اجرای طرح گره‌زدن به کفش، اجرا کردم که با استقبال روبه‌رو شد.

نخ و سوزن

بسیاری از مهارت‌های ضروری زندگی در کتاب‌های درسی بیان نشده‌اند و خانواده‌ها فکر می‌کنند این نادانسته‌ها در مدرسه به کودکان یاد داده می‌شوند. سوزن و نخ، و سوزن‌نخ‌کن را به کلاس بردم و نخ کردن سوزن را با دانش‌آموزانم تمرین کردم. آن‌ها جلوی دیگر دانش‌آموزان به اجرای زنده این مهارت می‌پرداختند.

دومینو

دانش‌آموزان، یاد می‌گیرند؛ اگر ما فرصت و زمینه را فراهم کنیم. دومینو را دیده‌اید! دومینو برای افزایش دقت و تمرکز دانش‌آموزان مفید است. با استفاده از چوب‌هایی که به قطعات منظم بریده شده‌اند، می‌توان هم بازی کرد و هم مهارت تمرکز را همراه با یادگیری کلمات بالا برد. تا یادم نرفته است بگویم، این بازی فضای انجام کار گروهی و با هم بودن را تقویت می‌کند.

آموزش تعطیل نیست

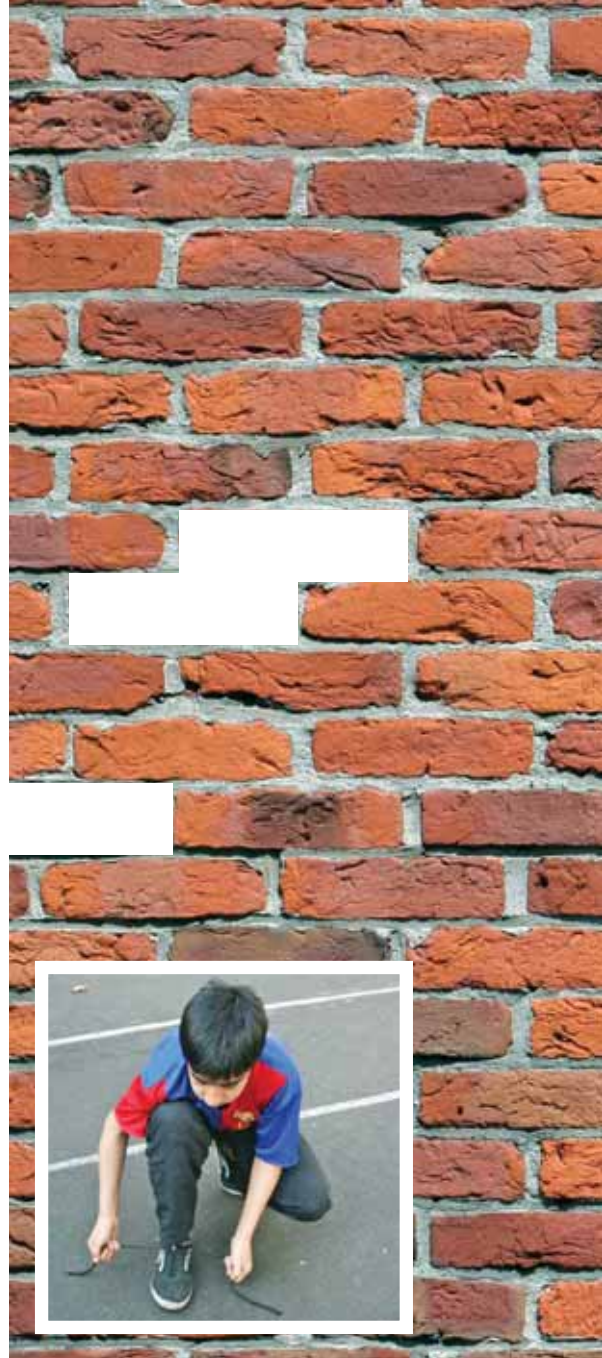
ما از آمدن کرونا نگرانیم؛ اما به‌طور قطع کرونا نمی‌تواند جلوی فعالیت‌های ما را بگیرد! حال که دانش‌آموزان بیشتر وقت خود را در خانه می‌گذرانند، از آنان می‌خواهم به‌عنوان تکلیف و فعالیت، در کارهای خانه کمک کنند. آن‌ها مهارت‌های پوست‌کنی و تکه کردن کدو و سیب‌زمینی و حتی سرخ کردن را با نظارت بزرگ‌ترها انجام می‌دهند و برای ما به اشتراک می‌گذارند. در این روزها، توجه آن‌ها را به صرف جویی در مصرف آب آشامیدنی معطوف کرده‌ام. حالا دیگر آن‌ها شیر آب را بدون مصرف باز نمی‌گذارند.

بهر روز آیرملوی

شاداب‌سازی مدرسه‌ها، آموزش فلسفه و مهارت‌های زندگی یا تفکر انتقادی، طرح‌ها و برنامه‌هایی هستند که فضاها را آموزشگاهی به آن‌ها نیاز دارند. به عبارت دیگر، قرن حاضر به سمتی می‌رود که نظام آموزشی نیازمند این برنامه‌هاست.

بنابراین، با معرفی چند طرح و حرکت فعال می‌خواهیم به جریان یاددهی - یادگیری در مدرسه نشاط و تازگی ببخشیم.

تحول را باید از خود شروع کرد. نباید منتظر بمانیم یا مجری محض باشیم. من به‌عنوان آموزگار، گام‌های عملی بسیاری با دانش‌آموزانم برداشته‌ام؛ چه در مهارت‌های اساسی زندگی و چه در یادگیری مفاهیم. به این صورت، دانش‌آموز می‌تواند به توانایی تصمیم‌گیری و حل مسئله برسد. نقادانه فکر کند و روابط بین‌فردی سازگارانه داشته باشد. علاوه بر این‌ها، توانایی مقابله با هیجان‌ها را نیز به دست آورد.

دیوار

مرادعلی عبدالعلی زاده / ماکو

لابد شنیده‌اید که خواستن توانستن است. حال من می‌خواهم با بیان این خاطره‌ی به‌یادماندنی از طول دوران خدمتم، این سخن نغز را به اثبات برسانم. روزی مشغول تدریس در کلاس یک مدرسه‌ی روستایی بودم که ناگهان این فکر به مغزم خطور کرد که چرا ما از مصالح ساختمان مدرسه‌ی قدیمی که سال‌ها به حال خود رها شده است، استفاده نکنیم! آخر مدرسه‌ی کنونی ما از نظر دیوار مشکل داشت و این موضوع معضلاتی را سبب شده بود. لذا تصمیم گرفتم مراحل قانونی تخریب مدرسه‌ی قدیمی را طی کنم و با استفاده از مصالح آن برای احداث دیوار مدرسه‌ی جدید چاره‌اندیشی کنم. مراتب را با مسئولان مربوط در جریان گذاشتم و موافقت آن‌ها را جلب کردم. برای تأمین هزینه‌ی انجام این کار، جلسه‌ای را با اعضای انجمن اولیا و مربیان مدرسه تشکیل دادم و مقرر شد همه‌ی خانواده‌های روستایی در این کار فعالانه شرکت کنند.

با عنایات خداوند متعال و با همت اهالی روستا، این کار خیر به‌خوبی انجام گرفت و ما با استفاده از مصالح مدرسه‌ی قدیمی توانستیم یک دیوار بسیار مستحکم و مقاوم برای مدرسه‌ی جدید بسازیم و بسیاری از مشکلات حاشیه‌ای ناشی از آن را رفع کنیم.

در جریان همان سال تحصیلی، سیل سهمگین و بیمناکی روستا را در بر گرفت و خسارت بسیاری به روستا وارد کرد. ولی دیوار احداثی ما مانع از آسیب دیدن مدرسه و مسجد روستا شد؛ آخر مسجد قدیمی روستا نیز با مدرسه هم‌جوار بود. از آن حادثه به بعد، اهالی روستا همیشه این کار خیر ما را می‌ستودند و برایمان دعا می‌کردند. اداره‌ی متبوعه‌ی محترم نیز، به‌خاطر احداث دیوار، از اهالی روستا تقدیر کتبی کرد. ما هم به‌خاطر اینکه توانسته بودیم بانی کار خیر و خداپسندانه‌ی شویم و وظیفه‌ی خطیر معلمی را به‌نحو احسن به انجام برسانیم، در خود احساس خوشحالی و سربلندی می‌کردیم.

در این روزها ...

● خاطرات جزء جدایی‌ناپذیر افکار ماست و تصاویر آن گاه و بیگاه در صفحه‌ی ذهن ما گشوده می‌شود. یکی از این تصویرها، به یادآوری فداکاری دانش‌آموز بسیجی شهید محمدحسین فهمیده در هشتم آبان است. رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای می‌فرماید: زنده نگه داشتن یاد حادثه‌ی شهادت دانش‌آموز بسیجی، شهید فهمیده، از اصالت‌های دفاع مقدس است. مقام معظم رهبری در دیدار با خانواده‌ی او، در رابطه با فداکاری و شجاعت او فرمودند: «بروز چنین حوادثی که از تربیت صحیح و اصالت‌های خانوادگی است، صرفاً در محیط‌های اسلامی جلوه‌گری و نورافشانی می‌کند.» (پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری)

فعالیت: آموزگاران محترم می‌توانند به‌عنوان موضوع خاطره به دانش‌آموزان بگویند درباره‌ی نمادهای فداکاری و معنای ایثار در کشور از اولیای خود خاطره یا متنی در حد یک صفحه درخواست کنند.

● اما این همه‌ی پهنای قاب خاطرات ما نیست، دانش‌آموز که بودیم حساس‌ترین زمان‌های زندگی مان را سپری می‌کردیم. با هیجان خاص به مدرسه می‌رفتیم تا پس از آن به راهپیمایی روز دانش‌آموز و روز ملی مبارزه با استکبار جهانی برسیم. یادش بخیر روزگار دانش‌آموزی هنگامه‌ی یادگیری علم، فروغ تابناک سپیده‌دمان زندگی.

حفظ و ارتقای سلامتی، رویکرد اصلی برنامه‌ی درس تربیت بدنی

نجمه رضا سلطانی
کارشناس ارشد روان‌شناسی ورزش

تربیت بدنی به کودکان، علم زندگی سالم و مهارت‌های لازم برای داشتن سبک زندگی فعال را آموزش می‌دهد. در کلاس تربیت بدنی، علاوه بر اینکه کودکان و دانش‌آموزان با مفاهیم اساسی از جمله اصول بهداشتی، ایمنی، تغذیه و آمادگی جسمانی آشنا می‌شوند، فرصتی برای آنان فراهم می‌شود تا با کسب مهارت‌های لازم از طریق آمادگی جسمانی، و مهارت‌های بنیادین حرکتی و پایه‌ی ورزشی، آمادگی لازم برای انجام فعالیت بدنی در تمام طول عمر و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی را کسب کنند. اگرچه از منظر عام، تربیت بدنی بر ساحت زیستی و بدنی متمرکز است، اما در تمامی ابعاد تربیتی نقش مؤثری ایفا می‌کند.

کسب صلاحیت‌های اساسی در این برنامه، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد با مسئولیت‌پذیری و مشارکت در انواع فعالیت‌های بدنی، بازی، ورزش و تفریحات سالم، روش‌های درست انجام فعالیت جسمانی را به کار بگیرند، توانایی‌های بدنی و حرکتی خود را ارتقا دهند و با شناخت ظرفیت‌ها و استعدادهای خود، برای پرورش آن بکوشند و با ترویج فرهنگ ورزش و فعالیت بدنی، در طول عمر از زندگی سالم، فعال و با نشاط برخوردار شوند. دانش‌آموزان با درگیر شدن و لذت بردن از تجربه‌های یادگیری درس تربیت بدنی، ضمن برخورداری از نشاط و شادابی که به ارتقای سلامت جسمانی و روانی می‌انجامد، مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی خود را توسعه می‌دهند.

توسعه‌ی فعالیت‌های بدنی منظم در کودکان به افزایش عملکرد مؤثر بدن در هنگام کار، ورزش و اوقات فراغت کمک می‌کند و در طی آن مقاومت بدن در برابر بسیاری از بیماری‌های غیر واگیر (مانند دیابت، فشارخون، بیماری‌های قلبی و انواع سرطان‌ها) افزایش می‌یابد. زمانی که فعالیت‌های حرکتی از طریق بازی و تمرین توسعه پیدا می‌کنند، شاهد افزایش حجم و قدرت عضلات، و ظرفیت‌های تنفسی و قلبی در بدن می‌شویم. همه‌ی این عوامل ایمنی بدن را در درازمدت افزایش می‌دهند. پیشنهاد می‌شود در دوره‌ی ابتدایی، با در نظر گرفتن اهداف مندرج در برنامه‌ی درسی (آگاهی‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌ها) و توجه به عواملی مانند جنسیت، رشد ذهنی، حرکتی و عاطفی دانش‌آموزان، و فضا و تجهیزات، نسبت به طراحی و اجرای بازی‌های حرکتی تلفیقی اقدام شود. ویژگی بارز بازی‌های حرکتی تلفیقی، رشد همه‌جانبه و یکپارچه در تمامی ابعاد است؛ بازی‌هایی مفرح و شاد با حداکثر مشارکت دانش‌آموزان که می‌توانند با ایجاد نگرش و گرایش به انجام فعالیت بدنی در تمام طول زندگی، زمینه‌ساز سلامت جسمانی و روانی آینده‌سازان کشور باشند.

الفبای حرکت

دکتر احمد دهنوی

کارشناس برنامه‌ریزی درسی دفتر تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی

بررسی و تبیین مهارت‌های بنیادین حرکتی

در دنیای امروز که ابزارهای صنعتی و مدرن روزافزون شده‌اند و یکی از علل کم‌حرکی نسل امروز استفاده از همین ابزارها و امکانات است، باید با هر روش و متدی برای افزایش تحرک دانش‌آموزان کوشید تا بر مشکلات اساسی حرکتی آن‌ها در بزرگسالی فائق آمد. بی‌شک، توجه به حرکات پایه و الگوهای صحیح ابتدایی حرکت، یکی از مهم‌ترین عواملی است که می‌تواند مهارت‌های ورزشی فرد را تحت‌الشعاع قرار دهد و اثراتی بر بهبود زندگی فعال وی داشته باشد. در این میان، «مهارت‌های بنیادین» که مجموعه‌ای از الگوهای حرکتی شامل مهارت‌های «انتقالی، غیرانتقالی و دستکاری» است، به‌عنوان بلوک‌های ساختمانی حرکات مطرح می‌شوند که در تمام فعالیت‌های روزمره و ورزشی فرد نقش مهمی دارند و بی‌توجهی به آن‌ها مشکلاتی را در بزرگسالی در پی خواهد داشت.

مهارت‌های بنیادین (FMS)

مهارت‌های انتقالی	مهارت‌های غیر انتقالی	مهارت‌های دستکاری
انتقال بدن از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر	مهارت‌های تعادلی و حفظ پایداری بدن از بدن	کنترل و استفاده از ابزارها با بخش‌هایی از بدن
راه رفتن، دویدن، پریدن، لی‌لی کردن، پرش عمودی پرش به جلو	چرخش بدن، خم و راست شدن تعادل دور و نزدیک کردن ...	دریافت کردن، پرتاب کردن، ضربه زدن با دست، ضربه زدن با پا

یک مثال ساده برای درک مفهوم مهارت‌های بنیادین

چارچوب کلی مهارت‌های بنیادین را با یک مثال ساده ترسیم می‌کنیم. ساختمانی زیبا و با معماری مناسب را در ذهن مجسم کنید. بی‌شک این ساختمان دیوارها، در و پنجره و سازه‌های متعددی دارد که جنس و طرح هر یک در ظاهر و استحکام آن مؤثر است. حال اگر تصور کنید این ساختمان نماد یک فرد موفق در یک رشته‌ی ورزشی است، می‌توان این‌گونه گفت که دیوارها، ستون‌ها و در و پنجره‌ها همان مهارت‌های بنیادین و پایه‌ی حرکتی وی هستند که هر یک از آن‌ها هم از اجزایی شکل گرفته‌اند که می‌توان به‌عنوان توانایی فرد از آن‌ها یاد کرد. مثلاً اگر دیوار این ساختمان به‌منزله‌ی یک مهارت بنیادین باشد، آجرهای آن توانایی‌های ذاتی فرد به‌حساب می‌آیند که خود از وراثت و محیط متأثر می‌شوند. حال برای افزایش کارایی و اثربخشی این دیوار به مهندسی و برنامه‌ریزی نیاز است تا تعیین شود آجرها با چه ترکیبی و در چه اندازه‌ای چیده شوند که بیشترین اثر را در نمای کلی ساختمان داشته باشند. تمرین و یادگیری مهارت‌های بنیادین با اصول و برنامه‌ای مدون، چارچوب موفقیت ورزشی آینده‌ی فرد را تضمین می‌کند.

هرچند مهارت‌های بنیادین حرکتی، پایه‌های اساسی ورزش‌های تخصصی را شامل می‌شود، اما در معنای عام‌تر می‌تواند به‌عنوان پایه‌های اساسی حرکتی برای سبک زندگی سالم و فعال برای افراد جامعه (خواه ورزشکار یا غیرورزشکار) باشد. به همین سبب تلاش و تمرین برای بهبود و اصلاح

۱۱-۸ دختران	یادگیری و آموزش
۱۲-۹ پسران	مهارت‌های بنیادین
۸-۶ دختران	شروع فعالیت حرکتی
۹-۶ پسران	تمرین مهارت‌های پایه از طریق بازی

مهارت‌های ورزشی بنیادین

مهارت‌های حرکتی بنیادین

معنای جاخالی دادن توصیف و به اشتراک گذاشته شود. آموزگار باید مهارت‌های حرکتی را به‌طور کامل بشناسد تا بتواند آن‌ها را در قالب بازی و حرکات ساده به دانش‌آموز منتقل کند. مهارت‌های حرکتی به انتقالی، غیرانتقالی و دستکاری تقسیم می‌شوند.

مهارت‌های انتقالی

مهارت راه رفتن

راه رفتن ابتدایی‌ترین مهارت حرکتی است. این کار شامل انتقال وزن از یک پا به پای دیگر در حین حرکت به جلو یا عقب است. احتمالاً پرکاربردترین مهارت حرکتی بنیادین، یعنی راه رفتن یا همان پیاده‌روی، در همه‌ی جنبه‌های زندگی روزمره مشهود است.

اصول راه رفتن	مهارت انتقالی
نگه داشتن مستقیم بدن (راه رفتن با قامت صاف) حفظ و کنترل سر با نگاه به جلو حرکت آزادانه‌ی دست و پای مخالف استفاده از عمل پاشنه - پنجه برداشتن گام‌های راحت و آسان	راه رفتن

مهارت دویدن

دویدن عملی مشابه راه رفتن است، به‌جز یک لحظه‌ی تعلیق آن به نام فاز پرواز که هر دو پا به‌طور هم‌زمان در هوا و بالای زمین قرار دارند. حرکت هنگامی حاصل می‌شود که نیرو توسط پای عقب ایجاد و در یک جهت مشخص هدایت شود؛ ضمن آنکه هرچه نیرو بیشتر باشد، سرعت اجرای آن سریع‌تر خواهد بود.

اصول دویدن	مهارت انتقالی
بالا آوردن زانوها خم کردن آرنج تا زاویه‌ی ۹۰ درجه حرکت دست و پای مخالف فشار و اعمال نیرو روی پنجه‌ی پا فرود روی پنجه‌ی پا متمایل کردن بدن به سمت جلو ایجاد تناوب منظم حرکت بازوها و پاها	دویدن

این مهارت‌های پایه‌ی حرکتی که هم‌زمان با رشد فرد ارتقا می‌یابند، برای تداوم سلامت حرکتی فرد و در نهایت سلامت روانی حرکتی جامعه ضروری به نظر می‌رسد.

عوامل سن در بررسی مهارت‌های بنیادین

فرایند برنامه‌ریزی برای رشد و پیشرفت مهارت‌های حرکتی بنیادین دانش‌آموزان می‌تواند از همان ابتدای تولد مدنظر قرارگیرد. اگرچه برنامه‌ی تمرینی رسمی و معتبری برای نوزادان رایج نیست، اما ضروری است با قرار دادن کودکان در محیطی شاد و تفریحی که حالت رسمی و خشک نداشته باشد، با طراحی و تدوین بازی‌های حرکتی خاص، الگوهای حرکتی پایه و اساسی آنان را توسعه داد و نسبت به مشارکت در فعالیت‌های جسمانی و حرکتی، نگرشی مثبت را به آن‌ها القا کرد. محققان اثرات تمرینات زود هنگام مهارت‌های حرکتی بنیادین را بررسی کرده‌اند و تقسیم‌بندی نوع تمرین را در سنین مختلف لازم دانسته‌اند.

مشخصات جسمانی دانش‌آموزان ۶ تا ۹ ساله

- رشد کودکان در اولین سال‌های دبستان ظاهراً آهسته و مداوم است، اما به‌طور کلی نسبت به سال‌های بعدی سریع‌تر به حساب می‌آید.
- سیستم عصبی در عضلات کوچک هنوز کارایی لازم را ندارد و کودکان مایل‌اند عضلات بزرگ بدن را به‌کار گیرند. در این سنین حرکات کودکان تا حدودی خشن و بدون مهارت است.
- هماهنگی کامل بین چشم، دست و پا وجود ندارد و به این علت کودکان برای انجام دادن مهارت‌های ظریف، توانایی‌های لازم را کسب نکرده‌اند.
- دختران این سن نسبت به پسران تسلط بیشتری بر حرکات ظریف دارند، چرا که عضلات ظریف آن‌ها زودتر شکل می‌گیرد، اما در قدرت و سرعتشان هنوز تفاوت زیادی دیده نمی‌شود.
- استقامت و قدرت عضلانی با سرعت به نسبت کمی در حال تکامل است.

مراحل آموزش مهارت‌های حرکتی بنیادین

درک مفاهیم حرکتی

در ابتدای هر جلسه‌ی تمرینی ابتدا مصداق‌هایی ملموس و باورپذیر از مهارت موردنظر برای دانش‌آموزان بیان شود تا درک فضایی دانش‌آموز از موضوع روشن شود. ضمن اینکه انتظار می‌رود در این مثال‌ها یا حتی بازی‌ها، ادراک مشترکی بین آموزگار و دانش‌آموز، و یا بین خود دانش‌آموزان شکل گیرد. مثلاً برای آموزش مهارت جاخالی دادن، بهتر است قبل از شروع آموزش، بازی «بیا توپ بهت نخوره» (قل دادن توپ بین بچه‌ها و جاخالی دادن دانش‌آموزان تا توپ با آن‌ها برخورد نکند) انجام شود تا

مهارت‌های غیرانتقالی

مهارت تعادل

این مهارت به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱. تعادل ایستا: توانایی حفظ موقعیت ایستا در حرکات غیرانتقالی (برخی مهارت‌ها در ژیمناستیک).
۲. تعادل پویا: کنترل و حفظ پایداری بدن در هنگام حرکت (برای مثال حفظ تعادل بدن هنگام انجام مهارت شوت در فوتبال) هنگام تعادل در یک پا، مرکز ثقل باید در راستای نیروهای جاذبه قرار گیرد.

اصول مهارت	مهارت غیرانتقالی
خم کردن و نگه داشتن یک پا به صورت خم در بالا خیره کردن نگاه به یک نقطه، برای تمرکز بیشتر حفظ تعادل با تغییر نیرو و فشار در پای ثابت باز کردن دست‌ها از طرفین برای حمایت و توازن تمام بدن اعمال موج نیروی توازنی در تمام بدن، برای کنترل و پایداری تعادل	تعادل

مهارت‌های دستکاری

پرتاب کردن

مهارت پرتاب کردن یکی از مهم‌ترین مهارت‌های دستکاری است و به معنی پرتاب کردن وسیله با اجزای بدن است. این مهارت مهم شکل‌های متفاوتی دارد، از جمله پرتاب با یک دست از زیر و از بالا، پرتاب با دو دست از زیر و از بالا. از این مهارت در طیف گسترده‌ای از فعالیت‌ها از قبیل پرتاب توپ توسط دروازه‌بان فوتبال، پاس سینه در بسکتبال استفاده می‌شود.

مهارت لی‌لی

لی‌لی کردن یک عمل پیوسته است شامل برخاستن و فرود آمدن روی همان پا. برای انجام این مهارت تعادل پویا نیاز است. در حرکت لی‌لی با یک پا، سمت دیگر بدن تعادل و نیرویی را فراهم می‌آورد تا امکان حرکت مداوم رو به جلو فراهم شود. در لی‌لی کردن نسبت به پریدن نیروی بیشتری لازم است. این مهارت برای تسلط بر مدیریت ایمنی بدن مهم است.

اصول مهارت	مهارت انتقالی
خم کردن یک زانو و حفظ تعادل بدن در حرکت بلند شدن روی یک پا و فرود روی همان پا وارد کردن نیرو بر پنجه‌ی پا برای بلند شدن فرود روی پنجه‌ی پا و سپس پاشنه حرکت دست‌ها به سمت بالا برای کمک به پرش خیره شدن به یک نقطه برای تمرکز و تعادل برقرار کردن ریتم مشخص در توالی حرکت	لی‌لی

مهارت پریدن

پریدن دو طبقه‌ی پرش عمودی و پرش به سمت جلو و سه مرحله‌ی مشخص دارد: برخاستن، پرواز و فرود.

۱. پرش از ارتفاع یا پرش عمودی شامل پریدن با حداکثر سرعت ممکن از موقعیت ایستاده است. برای دستیابی به حداکثر ارتفاع، مهم است که پاها و بازوها با هم کار کنند تا هرچه بیشتر نیرو تولید شود.

۲. پرش به سمت جلو یا پرش افقی شامل پریدن تا حد امکان به سمت جلو به صورت جفت و فرود آمدن روی دو پا است. این پرش در شناسایی توانایی دانش آموز از استفاده‌ی زمان‌بندی و ریتم برای هماهنگی موفقیت‌آمیز پاها و بازوها مهم است، که مسافت به‌دست‌آمده‌ی آن را نشان می‌دهد. پرش به سمت جلو در بسیاری از حرکات‌ها، مثل حرکات اصلی ژیمناستیک، نقش بسزایی دارد. همچنین، یک مهارت پایه است که در طیف وسیعی از فعالیت‌های خاص ورزشی مانند پرش طول و پرش سه‌گانه به‌کار می‌رود.

مهارت به پهلو رفتن

به پهلو رفتن، یک مهارت حرکتی اساسی منحصر به فرد است که بدن را به یک سمت حرکت می‌دهد. این مهارت از نظر ماهیت تا حدی شبیه به پرش با یک مرحله پرواز به‌عنوان بخشی از حرکت است، با این حال، حرکت به‌صورت جانبی است و از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر در کنار جانبی بدن حرکت صورت می‌گیرد.

اصول مهارت	مهارت انتقالی
باز کردن یک پا به سمت مورد نظر (گام پهلو) حفظ تعادل بدن و پایداری پای دیگر نیرو و فشار به پنجه پا جهت یک حرکت به پهلو حرکت پای دوم به پهلو جهت جفت شدن خیره شدن نگاه به یک نقطه برای تمرکز بیشتر حفظ تعادل در سراسر حرکت و هنگام فرود	به پهلو رفتن

ارزیابی مهارت پرتاب کردن (با یک دست)				نام و نام خانوادگی
سر	بدن	پا	بازو	اندام
نگاه به نقطه‌ی هدف، قرار دادن سر در راستای بدن	چرخش به سمت جزء پرتابی، جمع کردن اندام و سپس رهاسازی آن	یک گام در جهت مخالف اندام پرتاب‌کننده، تعادل روی پا و پنجه در مسیر حرکت	چرخش به سمت اندام پرتابی، جمع کردن اندام و سپس رهاسازی آن	توضیحات
				مدل پرتاب دانش‌آموز
عالی - متوسط - ضعیف	عالی - متوسط - ضعیف	عالی - متوسط - ضعیف	عالی - متوسط - ضعیف	نمره

البته در منابع خارجی از الگوهای دیگری نیز برای سنجش و ارزشیابی مهارت‌های بنیادین حرکتی در قالب فهرست واری استفاده می‌شود که یک نمونه‌ی آن در زیر ارائه شده است:

اما به دلیل مسائل روانی و شناختی کودکان که در سنین پایه ممکن است در ارزیابی‌ها و به‌طور مشخص آزمون‌های تعیین‌شده‌ی مهارت‌های بنیادین حرکتی با استرس یا نبود کنترل روانی حرکتی مواجه شوند، پیشنهاد می‌شود از بازی‌های متنوع برای ارزیابی استفاده شود؛ مثل «گرگم به هوا» (که به خم و راست شدن و نشست و برخاست کودکان می‌پردازد)، یا «گانیه» (که در قالب بازی لی‌لی ارائه می‌شود).

ارزیابی دانش‌آموزان، ارزیابی همسالان - مهارت پرتاب کردن	
نام من:	کلاس:
نام دوستم:	تاریخ:
امروز به مهارت پرتاب کردن توجه می‌کنیم. دوست من باید:	نیاز به تمرین دارد به نظر خوب است
شانه دستی که توپ ندارد در جهت پرتاب است؟	
پای غیربرتر در جهت پرتاب است؟	
دست پرتاب‌کننده عقب آماده پرتاب است؟	
همیشه چشم‌ها به طرف هدف نگاه می‌کند؟	
دست‌ها به سمت هدف کشیده می‌شود؟	
امضای دانش‌آموز ارزیابی‌کننده:	امضای معلم:

دریافت کردن

دریافت کردن یکی از انواع مهارت‌های دستکاری است که در آن، فرد با تکیه بر توانایی چشم در ردیابی شی، در جذب و کنترل نیروی جسم با بخشی از بدن، معمولاً دست‌ها، می‌کوشد. حفظ تعادل در مهارت گرفتن نیز اساسی است. پایداری تعادل هم‌زمان با قرار دادن بدن در راستای پرواز با جسم ضروری است. توانایی گرفتن در طیف گسترده‌ای از بازی‌ها مانند فوتبال، بسکتبال، هندبال و ژیمناستیک بسیار حیاتی است.

ضربه زدن

ضربه زدن یکی از مهارت‌های بنیادین است که می‌تواند با دست، پا و یا با وسیله و ابزار صورت گیرد. هنگامی که به یک توپ ضربه زده می‌شود، نیرو از روی پا یا دست یا ابزار به توپ اعمال و باعث می‌شود توپ در جهت اعمال نیرو حرکت کند. هرچه نیروی بیشتری اعمال شود، سرعت حرکت توپ بیشتر خواهد بود.

ارزشیابی مهارت‌های حرکتی بنیادین

ارزشیابی فرایندی است که آموزگار را از میزان کسب اهداف تعیین‌شده‌ی آموزشی آگاه می‌سازد و برای برنامه‌های آتی چشم‌انداز روشنی را ترسیم می‌کند. لذا پس از پایان هر دوره‌ی آموزشی باید نسبت به ارزشیابی‌های اهداف مورد نظر تلاش و نتایج ثبت شده را تحلیل و بررسی کرد. مهارت‌های بنیادین یکی از هدف‌های آموزشی است که به دلیل سن کم فراگیرندگان آن، شاید بتوان مدل‌های خلاقانه‌ای برای ارزشیابی آن‌ها پیاده کرد. فهرست واری آموزشی آموزگار: در حال حاضر برای ارزشیابی مهارت‌های بنیادین دانش‌آموزان تعدادی فهرست واری کیفی وجود دارد. در ادامه چند نمونه برای مثال ارائه می‌شود:

خرا حافظ رفیق تک پایه

تغییر رویکرد آموزش در کلاس های چند پایه

نهایی از کلاس چند پایه
به این برش از کلاس چند پایه پنجم و ششم ابتدایی نگاه کنید:

«وقتی آموزگار وارد کلاس شد و سلام و احوال پرسید، از دانش آموزان پایه پنجم خواست درس ۱۴ کتاب هدیه را مرور کنند. چون می خواست درس را از آنان بپرسد و بعد به سراغ درس جدید برود. سپس به سراغ کلاس پنجمی ها رفت و از آنها خواست تمرین دوم صفحه ۱۱۴ کتاب ریاضی را بیاورند. روز قبل به دانش آموزان گفته بود تمرین های این صفحه را حل کنند. دانش آموزی صورت سؤال را خواند و معلم نیز پای تخته، به صورت گفتاری، توضیحات بیشتری داد و مثال دیگری زد. پس از ده دقیقه، برای حل تمرین بعدی، به گروه کلاس پنجمی ها گفت: «روی این تمرین فکر کنید تا من بیایم» و به سراغ هدیه آسمان پایه پنجم رفت و مشغول پرسیدن درس ۱۴ شد. پس از آن نام درس جدید را که «سرزمین های همیشه سرسبز» بود اعلام کرد. مطالب درس را به پنج قسمت تقسیم کرد و از هر نفر خواست یک پاراگراف آن را برای کنفرانس که قرار است ۱۰ دقیقه بعد اجرا شود مطالعه کنند. دوباره به سراغ کلاس پنجمی ها رفت و از یک دانش آموز خواست پای تخته بیاید و سؤال را حل کند. در ادامه، از همیار معلم خواست به فرایند تمرین حل کردن دانش آموزان رسیدگی کند. باز هم به سراغ ششمی ها رفت و از نفر اول خواست قسمت خودش را شرح بدهد. در حین کنفرانس توضیحات لازم را می داد و از دانش آموزان می خواست هر چه را فهمیده اند بیان کنند. دانش آموزان به نوبت مشغول توضیح دادن قسمت خود بودند. آموزگار گاهی هم به تمرین هایی که به دانش آموزان کلاس پنجم داده بود رسیدگی می کرد و راهنمایی لازم را ارائه می داد.»

تدریس مستقل به هر پایه، با راهبردهایی برای مدیریت زمان در کلاس چند پایه، رونق پذیرفته شده ای در میان معلمان ایرانی است که اغلب آموزگاران در کلاس های کم جمعیت به تدریج بدان عادت می کنند و با آن سازگار می شوند.

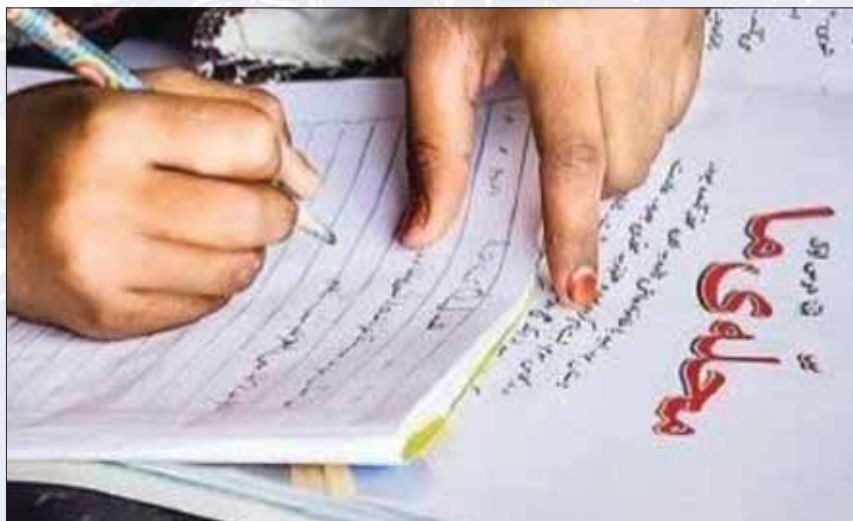
پشتوانه های نظری و عملی آموزش شبه تک پایه

نظریه رشد شناختی پیاژه (۱۹۷۰) که بر نقش بلوغ روانی در رشد شناختی کودکان تأکید می کند، طرحواره هایی را از مراحل رشد و نمو کودک تعریف می کند که در آن آمادگی یادگیری به سن وابسته است. این نظریه توانسته است به

دکتر مرضیه کهندل / مدرس دانشگاه فرهنگیان.

آموزش چند پایه در هر کشوری با نگاه به فرایندهای موجود در نظام آموزشی آن کشور اجرا می شود. در کشورهایی که محتوای آموزشی در کتاب های درسی مدون و مصوب شده است، خواه آموزش ها به صورت تک پایه و خواه به صورت چند پایه اجرا شوند، تدریس کلیه اهداف آموزشی مندرج در متن کتاب ها را باید آموزگار انجام دهد. الگوهای رایج برنامه ریزی درسی چند پایه به سازگاری با کلاس های تک پایه تمایل دارد و معلمان در برنامه ریزی درسی از یک مدل شبه تک پایه استفاده می کنند. در این مدل، آموزگار به هر یک از پایه ها به صورت مستقل آموزش می دهد. هنگامی که دانش آموزان بدون نظارت و به نوبه ای خود روی فعالیتی که آموزگار تعیین کرده است، کار می کنند، آموزگار ممکن است همان مقدار از زمان را با یک پایه دیگر صرف کند یا عمداً زمان بیشتری را به گروه هایی اختصاص بدهد که به همراهی او بیشتر نیاز دارند.

کلیدواژه ها: آموزش چند پایه، آموزش شبه تک پایه

همسالان را برای حمایت و گسترش یادگیری یکدیگر فراهم می‌کنند.

استفاده از ظرفیت محتوایی کتاب‌های درسی در تلفیق با تم‌های مشترک

● بسیاری از موضوعات کتاب‌های درسی در طول پایه‌ها توسعه می‌یابند و با تحلیل موضوعی محتوای کتاب‌های درسی، می‌توان میان پایه‌های متفاوت نوعی ارتباط طولی در خصوص یک موضوع یافت.

● معلم چندپایه به صورت هم‌زمان گروه‌های متعدد دانش‌آموزان را در اختیار دارد و می‌تواند با تدوین برنامه‌ی کلاسی، به نحوی که درس‌های مشابه مانند ریاضی برای همه‌ی پایه‌ها در یک ساعت اجرا شود، از ظرفیت ارتباط طولی بین محتواهای مشترک بهره‌برد.

● مشترک بودن موضوع، فرصت‌هایی را در طراحی آموزشی برای معلم فراهم می‌کند تا از روش‌های تدریس مشارکتی و راهبردهای حل مسئله به شکل مفیدتری استفاده کند.

● دانش‌آموزان پایه‌ی بالاتر برای پایه‌های پایین‌تر داربست‌های یادگیری می‌سازند و خود نیز از موقعیت‌های مروری و تقویت یادگیری‌های پیشین بهره‌مند می‌شوند.

● ناحیه‌ی مجاور رشد پایه‌های پایین‌تر هم در اثر قرار گرفتن در معرض گفت‌وگوهای سطح بالاتر از نظر موضوع و دیالکتیک زبانی توسعه می‌یابد و آن‌ها به‌مرور با کنجکاوای خلأهای یادگیری خود را پر می‌کنند.

پشتوانه‌های نظری رویه‌های بهبود

اثربخشی یادگیری مشارکتی و آموزش همسالان در کلاس‌های چندپایه توسط نظریه‌ی یادگیری سازنده‌گرایی اجتماعی ویگوتسکی (۱۹۷۸) پشتیبانی می‌شود. این نظریه رشد شناختی را به‌عنوان یک فرایند دیالکتیکی زبانی مورد ملاحظه قرار می‌دهد که در آن دانش‌آموزان با به اشتراک گذاشتن تجربه‌های حل مسئله با یکدیگر، مطالب را می‌آموزند. این راهبرد می‌تواند به دانش‌آموزان امکان بدهد تا از طریق رسیدن به آنچه ویگوتسکی به آن «ناحیه‌ی مجاور رشد» می‌گوید، یعنی فاصله‌ی بین آنچه دانش‌آموز می‌تواند به‌تنهایی کسب کند با آنچه از طریق حل مسئله در همکاری با همسالان بدان دست می‌یابد، بیشتر یاد بگیرند.

در ضمن، کلاس‌های درس چندپایه ظرفیت بالایی برای داربست‌سازی دارند، چرا که در آن‌ها دانش‌آموزانی از سنین و توانایی‌های متفاوت در حال یادگیری با یکدیگر هستند. داربست‌سازی را می‌توان به‌عنوان فرایندی تعریف کرد که در آن یادگیرنده به انجام بخشی از یک کار تشویق می‌شود که به‌تنهایی در توانایی وی نیست و پس از آنکه از طرف دیگران حمایت می‌شود، می‌تواند تمامی آن فعالیت را کامل کند. بدین ترتیب، هم یادگیری اجتماعی و هم شناختی را می‌توان در سراسر مرزهای سنی داربست‌سازی کرد و از ظرفیت آمادگی برای یادگیری دانش‌آموزان بیشتر بهره برد. این امر مستلزم ایجاد تغییراتی در طراحی آموزشی معلم و تدوین طرح درس‌های تلفیقی است.

حرکت به سمت آموزش تلفیقی با تم‌های مشترک

تلفیق در کلاس‌های چندپایه یک ضرورت است، چرا که به ایجاد وحدت و سازگاری میان منابع هدف‌گذاری در برنامه‌ی درسی و سهولت تدریس در کلاس‌های درس چندپایه می‌انجامد. به‌منظور تسهیل یادگیری در مرزهای سنی و پایه‌ای، آموزگار می‌تواند مبحث یا تم مشابهی از یک موضوع درسی مشترک را در آغاز و پایان درس به همه‌ی فراگیرندگان ارائه کند. در خلال آموزش نیز سؤالاتی را از کل کلاس می‌پرسد که در سطوح پایه یا توانایی‌های متفاوت تدوین شده‌اند و زمینه‌ی همکاری همسالان با غیر

مدتی طولانی پشتوانه‌ی مناسبی را برای توسعه‌ی برنامه‌ریزی تک‌پایه در مدرسه‌های ابتدایی فراهم کند. از سوی دیگر، مدل شبه تک‌پایه توسط مدل محتوایی ساخت برنامه‌ی درسی حمایت می‌شود که در آن محتوای آموزشی مرکب‌است از مجموعه دانش طبقه‌بندی‌شده با ترتیب و توالی منظم، و رهبری معلم برای احراز یادگیری ضروری است.

انتقادات به الگوی شبه تک‌پایه

پژوهش‌ها در مورد کلاس چندپایه نشان می‌دهند، پابندی مطلق به نظریه‌ی رشد شناختی پیاژه و استفاده‌ی مدام از روش شبه تک‌پایه در تدریس، می‌تواند مانعی جدی برای تحقق بالقوه‌ی یادگیری بین سنی و بین پایه‌ای تلقی شود. همچنین، مطالعات میدانی نشان می‌دهد، حتی در جایی که آموزگاران به‌خوبی آموزش دیده‌اند و انگیزه و امکانات کافی دارند نیز، در یک جلسه، ارائه‌ی برنامه‌های آموزشی مستقل به بیش از دو یا سه پایه دشوار است. از این رو، تبدیل شدن این الگو به‌عنوان مدلی ملی، برای مدرسه‌های دورافتاده و کم‌جمعیت موجب نگرانی خواهد بود، چرا که در کلاس چندپایه معلم نمی‌تواند به‌طور مداوم به هر دانش‌آموز دسترسی داشته باشد. در این میان، وی نیازمند استفاده از راهبردی است تا دانش‌آموزان را به‌منظور حمایت از یادگیری یکدیگر، مانند یادگیری مشارکتی یا تدریس خصوصی دانش‌آموزان هم‌سن و غیر هم‌سن به یکدیگر، تشویق کند.

متشکرم، عزیزم لطفاً!

راهکارهای تشویقی برای کودکان در انجام تکالیف روزمره

ترجمه: پرویز قراگوزلی
رئی بچر / استفانی رازر

این راهکارهای بدون اجبار و مقاومت را امتحان کنید تا کودکان را به مرتب کردن، انجام تکالیف، مسواک زدن و کارهای دیگر تشویق کنید. متقاعد کردن فرزندان به انجام کارهایی که نمی‌خواهند انجام دهند می‌تواند چالش برانگیز باشد، اما بازداشتن آن‌ها از انجام کارهایی که نمی‌خواهد آن‌ها را انجام دهند، سخت‌تر است. متخصصانی که بررسی کرده‌اند چه کارهایی باعث اصلاح رفتار کودکان می‌شود یا نمی‌شود، اطلاعاتشان را به اشتراک گذاشته‌اند:

جایزه در نظر بگیرید.

دکتر آیلین کندی مور، روان‌شناس - مربی و مشاور والدین هوشمند برای کودکان هوشمند، می‌گوید: بچه‌های باهوش غالباً می‌توانند در هر نظام پاداشی کار کنند؛ هر چند، اثرات مثبت پاداش کوتاه‌مدت است. جایزه دادن به کودکان گاهی می‌تواند به‌طور موقت مفید باشد؛ مثل ترغیب آن‌ها برای درک مطالب ریاضی. ادوارد دسی، استاد روان‌شناسی دانشگاه روچستر، می‌گوید: «جایزه افراد را برای انجام فعالیت‌ها ترغیب می‌کند»، «اما آنچه اتفاق می‌افتد این است که آن رفتار به پاداش وابسته می‌شود و هر زمان جایزه متوقف شد، رفتار هم متوقف می‌شود. بزرگ‌سالان برای گرفتن حقوق سر کار می‌روند، اما اگر دستمزد متوقف شود، آن‌ها از رفتن به کار خود دست می‌کشند».

این شرایط، حتی در صورتی که یک فعالیت لذت‌بخش هم باشد، صادق است. محققان دانشگاه استنفورد دریافته‌اند، حتی وقتی کودکانی که از نقاشی با ماژیک لذت می‌بردند، برای این

کار جایزه دریافت می‌کردند، وقتی دیگر جایزه‌ای در کار نبود، از این کار دست کشیدند. به عبارت دیگر، پاداش به‌نوعی اشتیاق آن‌ها را خاموش کرد. اگرچه پاداش در کوتاه‌مدت و مثلاً وقتی در هواپیما می‌خواهید مانع از نوزدن فرزندان شوید، مضر نیست، اما پاداش‌های خارجی شخصیت فرزند شما را نمی‌سازند. پس چه کاری شخصیت فرزند را می‌سازد؟ تشویق او به پیروی از آنچه باعث می‌شود احساس درونی خوبی داشته باشد، مانند احساس رضایت از مهارتی که تازه آموخته یا کاری که به‌خوبی انجام داده‌است. در این حالت، او نه تنها در درازمدت موفق‌تر است، بلکه در این راه خوشحال است و از آن الهام گرفته‌است. دکتر کندی مور می‌گوید: «وقتی کودکی یاد می‌گیرد دوچرخه‌سواری کند، معمولاً از مهارت جدید خود بسیار هیجان‌زده و مشتاق انجام آن است. متقاعد کردن او برای توقف سخت است.» این احساس تسلط، بسیار انگیزه‌بخش است.

گفت‌وگویی معنی‌دار داشته باشید.

دکتر دسی معتقد است: گفت‌وگوی رودر رو با کودک برای ایجاد انگیزه‌ی ذاتی در او بسیار مهم است. کودکان به‌طور طبیعی کنجکاوند و اینکه از آن‌ها دعوت شود درباره‌ی علت موضوعی برایشان توضیح دهید، ممکن است برایشان جذاب باشد. یک پدر می‌گوید، او معمولاً در هنگام خرید مواد غذایی، با دادن قول خرید یک اسباب‌بازی، از فرزندانش قول می‌گیرد رفتار مناسبی داشته باشند. اما او اعتراف می‌کند، بچه‌ها با مادرشان که قول چنین پاداشی را به آن‌ها نمی‌دهد، اما در عوض همه‌چیز را به درس زندگی تبدیل می‌کند، رفتار بهتری دارند. او می‌گوید، بعد از اینکه بچه‌ها اتاق خود را مرتب کردند، همسرش همیشه عنوان می‌کند چقدر اتاق زیبا شده است! بسیار مهم است که آن‌ها بدانند چگونه اتاق خود را تمیز و مرتب نگاه دارند.

اگر فرزندان شما از ابتدا در انجام وظیفه کوتاهی می‌کنند، دکتر دسی به والدین توصیه می‌کند از دیدگاه

فرزندشان موضوع را ببینند. سپس بسیار محترمانه درباره‌ی اهمیت آن کار صحبت کنند. اگر فرزند شما به دلیل خستگی ناشی از بازی فوتبال، از مرتب کردن اتاقش امتناع می‌کند، به او بگویید: «چطور است کمی استراحت کنی و بعد از صرف شام اتاق خود را مرتب کنی تا بتوانی وسایل مورد نیاز خود را برای انجام تکالیف پیدا کنی؟» دکتر دسی توصیه می‌کند، از کلماتی مانند «باید» و «حتماً» استفاده نکنید و وقتی کودکان به شما نیاز دارند، به آن‌ها کمک کنید.

سؤال کردن از فرزندان، در شرایطی که در حال انجام یک کار مشخص است، می‌تواند فضایی شاد ایجاد کند که در آن کودک به همکاری تمایل پیدا کند. سؤالاتی مانند «ظرت چیست خودت تکالیف را انجام بدهی» و «اینکه همین الان تکالیف را انجام بدهی چه حسی به تو می‌دهد»، می‌تواند دیدی به بچه‌ها بدهد که در غیر این صورت ممکن است در مورد دستاوردهای خود نداشته باشند.

یکی دیگر از راهکارهای مؤثر برای ترک عادت‌های بد کودکان، ابزار همدلی و طرح چنین سؤالی است که من چگونه می‌توانم به تو کمک کنم. دکتر کندی مور می‌گوید: «به این ترتیب، والدین و کودک به جای بحث و درگیری، به سمتی می‌روند که با یکدیگر هم‌جهت باشند».

دکتر کندی مور می‌گوید، دخترش در کلاس اول، تکالیف پس از مدرسه را طبق روالی مشخص انجام می‌داد: آمدن به خانه، بازی و در مواردی بحث با برادرش، و گذراندن اوقات فراغت و بعد تکالیف. وقتی او از دخترش پرسید آیا می‌تواند راه‌حلی برای این موضوع بیابد، کودک میان وعده‌ای در ماشین، هنگام برگشت از مدرسه به خانه، را پیشنهاد داد. دکتر کندی مور می‌گوید: «نمی‌دانم او به دلیل گرسنگی این پیشنهاد را داد یا اینکه غذا خوردن برای او فعالیتی آرامش‌بخش بود، اما قطعاً کمک‌کننده بود.» «راه‌حل‌های کودکان برای حل رفتارهای مشکل‌زا معمولاً بهتر از روش‌های پیشنهادی والدین است، زیرا کودکان روی جواب دادن راه‌حل‌های خود حساب می‌کنند.»

دادن بازخورد به فرزندان در طول گفت‌وگو و در مورد نحوه‌ی انجام مسئولیت‌هایشان، همچنین می‌تواند انگیزه‌بخش باشد. به جای بردن کودکان به پارک، به‌عنوان پاداش انجام تکالیفشان، سعی کنید روزی را که تکالیفشان را سر ساعت انجام دادند، به آن‌ها یادآوری کنید. همان‌طور که به پارک می‌روید، اشاره کنید پیامد طبیعی انجام تکالیف در زمان مناسب، داشتن تفریح بعد از آن است.

■ نقایص آن‌ها را بپذیرید.

اگر می‌توانید، استانداردهای خود را در مورد چگونگی کار و چگونگی سرعت انجام آن‌ها کمی منعطف کنید. بیشتر کودکان از انجام کارهای متفرقه لذت می‌برند. بر این واقعیت تمرکز کنید که فرزند شما وسایل خود را از کف زمین بردارد. تلاش او را ستایش کنید و اگر کارهای خاصی وجود دارد که فرزند شما دوست دارد آن‌ها را انجام دهد، اطمینان حاصل کنید که این کارها را به او واگذار می‌کنید. در مورد کارهایی که فرزندان شما از آن‌ها بیزارند، کمی خلاقیت می‌تواند جذابیت بیشتری داشته باشد. به وسیله‌ی یک عروسک، از فرزندان بخواهید کفش خود را تمیز کند. گزینه‌ی او را در صورت امکان، حتی موارد محدود، مانند مسواک زدن قبل از حمام یا بعد از آن، پیشنهاد دهید. این کار به بچه‌ها احساس استقلال می‌دهد، یکی از مؤلفه‌های مهم بهره‌برداری از انگیزه‌ی داخلی است. تلاش سخت برای کنترل کودکان، گاه به مبارزات غیرضروری قدرت منجر می‌شود که با ادای جملاتی مانند تو نمی‌توانی مرا مجبور کنی و به دنبال آن، اوه بله من می‌توانم! در پی است. کودکان دوست دارند اعتقاد داشته باشند کاری که انجام می‌دهند انتخاب خودشان بوده نه اجبار!

۴. توانایی‌های آن‌ها را در نظر بگیرید.

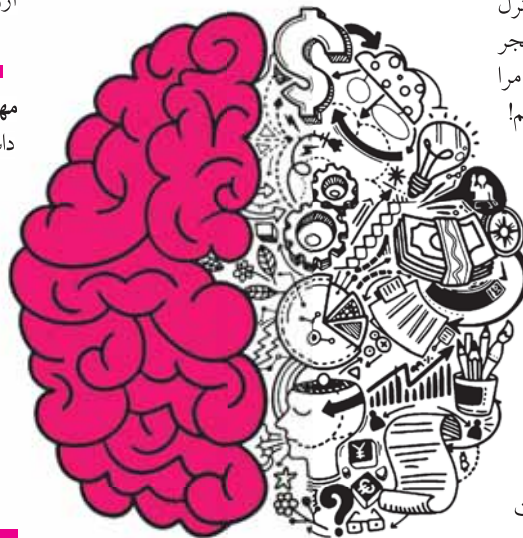
یکی از محققان نشان می‌دهد که چگونه پاداش‌های خارجی تحریک برانگیز نیستند. او می‌گوید، برای مثال به کودک مبلغ زیادی می‌دهد تا یک پشتک وارو بزند. وقتی کودک این درخواست غیرممکن را رد می‌کند، او می‌گوید: «بین چقدر سرسخت است! به گمانم باید با او محکم‌تر باشم. پیام اخلاقی این برخورد این است: اگر کودک توان انجام آنچه را ما می‌خواهیم نداشته‌باشد، پاداش و مجازات فایده‌ای ندارد.» در مورد آنچه ممکن است سر راه کودک قرار بگیرد، با خود او گفت‌وگو کنید. اگر به پاسخ‌های بیشتری نیاز دارید، با معلم، متخصص اطفال یا مشاور صحبت کنید.

■ قدردانی خود را ابراز کنید.

بباید فرض کنیم کودک شما با زنگ ساعت از خواب بیدار و به‌تنهایی برای رفتن به مدرسه آماده شد. در این شرایط، حتماً به

او بگویید چقدر متوجه تلاش‌های او هستید. اضافه کنید چقدر خوب است که می‌توانید او را بدون عجله به مدرسه برسانید، یا اینکه چقدر از خواب امشب احساس آرامش کرده‌اید. دکتر کندی مور می‌گوید: «بچه‌ها می‌خواهند والدین خود را راضی نگاه‌دارند. این حس پیوند به‌شدت انگیزه‌بخش است.»

هنگامی که قصد تعریف از فرزندان خود را دارید، این کار را انجام دهید، اما مراقب نحوه‌ی ستایش باشید. روی تلاش و رشد بیشتر از نتیجه تمرکز کنید. او می‌گوید: «همچنین، هنگامی که به خانه آمدند، یا برای بازی در مدرسه ماندند، مراقب باشید لذت شما لذت آن‌ها را نابود نکند. ما می‌خواهیم هیجان برای آن‌ها باشد. همه چیز در مورد ما نیست!»

■ با مثال هدایت کنید.

اگر می‌خواهید فرزندان‌تان با خواهر یا برادر خود دعوا نکنند، به‌جای دادن آب‌نبات یا جوایز دیگر به آن‌ها، سعی کنید مشکلات خود را به روشی بسیار صمیمی با همسران رفع کنید. برای کمک به آن‌ها در یادآوری رفتارهای خود، اطمینان حاصل کنید که از الفاظ «لطفاً» و «متشکرم» نیز برای آن‌ها استفاده کنید. هنگامی که در حال صحبت با تلفن هستید و کودکان توجه شما را می‌خواهد، اگر صحبت شما بیشتر از ۲۰ دقیقه طول خواهد کشید، مدام به او نگویید

«فقط کمی صبر کن». انجام این کار به فرزندان شما می‌آموزد که شما می‌خواهید از دست آن‌ها خلاص شوید و روی حرف خود نمی‌مانید. این بازی با گذشت زمان احتمالاً به این می‌انجامد که بچه‌های شما هم مانند شما رفتار کنند.

■ رایج‌ترین تصور غلط در مورد کودکان و انگیزه چیست؟

تا همین اواخر، محققان معتقد بودند عامل اصلی موفقیت کودک، مهارت‌های شناختی است؛ نوعی هوش که در تست‌های ضریب هوشی سنجیده می‌شود، از جمله توانایی تشخیص حروف و کلمات. اما در دیدار با روان‌شناسان، پزشکان و اقتصاددانان سراسر کشور یاد گرفتیم، آن‌ها درباره‌ی رسیدن به موفقیت، ویژگی‌های مهم‌تری را شناسایی کرده‌اند: پایداری، خودکنترلی، کنجکاوی، آزردن، وجدان، اعتماد به نفس و خوش‌بینی.

■ چگونه می‌توانیم به بچه‌ها کمک کنیم این مهارت‌ها را کسب کنند؟

داشتن رابطه‌ی قوی با فرزند ممکن است حتی از آنچه فکر می‌کنیم مهم‌تر باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهند، کودکانی که دل‌بستگی مستقیمی به والدین خود دارند، حتی کودکان سه و چهار ساله، به خود متکی هستند. می‌توان نقاط قوت شخصیتی مانند کنجکاوی و خودکنترلی را به آن‌ها آموزش داد. این ویژگی‌ها به‌طور جادویی و در ژن‌های خوب پدیدار نمی‌شوند! برای تأثیرگذاری بر تقویت کودکان در این ویژگی‌ها، کارهای زیادی می‌توان انجام داد.

■ بچه‌ها باید با شکست روبه‌رو شوند؟

آن‌ها باید فرایند اشتباه‌کردن و شکست را تجربه کنند و سپس بازگردند و بهبود پیدا کنند. بچه‌ها هرچه بزرگ‌تر می‌شوند، بهتر با مشکلات و شکست‌ها روبه‌رو می‌شوند. من آموخته‌ام، اما می‌توان اجازه داد بچه‌ها شکست بخورند، اما همچنان از لحاظ احساسی کنارشان حضور داشت. رسیدن به این تعادل سخت است، اما دقیقاً همان چیزی است که بچه‌ها به آن نیاز دارند.

(مصاحبه با کریسان گریس، توسط رنی بچر)

منبع: مجله والدین

www.parents.com/parents-magazine

کارکردهای تربیتی زنگ ورزش

دکتر محسن وحدانی

دکترای مدیریت و برنامه‌ریزی تربیت بدنی

ابزارهای جذاب برای ایجاد موقعیت‌ها و فرصت‌های تربیتی در مدرسه، کلاس تربیت بدنی و فعالیت‌های مکمل حرکتی مرتبط با آن است.

هدف‌گذاری تربیت بدنی

تربیت بدنی نوعی تربیت و بخشی از کل جریان تربیت محسوب می‌شود که جسم را واسطه قرار می‌دهد، ولی غایت و هدف «جسم» نیست. هدف غایی قرب الهی است. در هدف غایی، بدن به منزله‌ی مرکبی است که مقدمات نیل به این هدف را فراهم می‌کند و در صورت تربیت و قدرتمند شدن، این مرکب بانبر و مندی هر چه تمام‌تر، سریع‌تر و مطمئن‌تر ما را به مقصد می‌رساند. عیار تربیتی کلاس تربیت بدنی یکی از بالاترین ارزش‌ها را در میان برنامه‌های درسی موجود دارد. در کلاس درس تربیت بدنی، دانش آموز هم‌اندیشه می‌ورزد که چطور مفاهیم و مهارت‌های آموخته شده را در بازی و فعالیت پیاده‌سازی کند. هم‌راه با جاری‌سازی آن، احساس شور، شغف و لذت می‌کند. بازی‌های شاد و مفرح کلاس تربیت بدنی، هم «سروتونین» را در بدن افزایش می‌دهند تا دانش‌آموزان احساس خوب بودن کنند، هم «دوپامین» را زیاد می‌کنند تا موجی از لذت و اشتیاق در جسم، روح و روان دانش‌آموزان نقش بندد. فعالیت بدنی، تیم‌سازی، گروه‌بندی و همکاری

در مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، از «تربیت» به عنوان محور اساسی ارتقای حیات آدمی و اساسی‌ترین جریان اجتماعی بشری نام برده شده است که باید به وسیله‌ی نهادهای ذیربط اجتماعی پشتیبانی و هدایت شود. این فرایند به نحو تجویزی و استنباط از مبانی اساسی تصریح شده چنین تعریف شده است: «تربیت عبارت است از فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته‌ی هویت متریان به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده‌شدن برای تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه‌ی ابعاد.» در راستای تحقق پوشش همگانی، تربیت رسمی و عمومی باید به روش‌ها و ابزارهای گوناگون صورت گیرد. اصل اساسی در این باره، تنوع و انعطاف‌پذیری است؛ یعنی ساز و کارها انعطاف‌پذیر و با شرایط مخاطبان متناسب باشند. در واقع تنوع موقعیت‌های تربیتی رسمی و عمومی را باید به گونه‌ای سامان داد که بیشترین افراد لازم‌التربیت با شرایط متفاوت جسمی، جنسی، فرهنگی، اقتصادی و مکانی، از حداقلی از کیفیت و کمیت آن برخوردار شوند (مبانی نظری سند تحول بنیادین). یکی از

نمونه‌هایی از نتایج کلاس تربیت بدنی

عنوان ساحت	نمونه‌هایی از نتایج کلاس تربیت بدنی
اعتقادی، عبادی، اخلاقی	یاد خدا، حمد و سپاس، ارتقای ارزش‌های اخلاقی مانند کنترل خشم، رعایت نوبت، همکاری، صداقت، تحمل برد و باخت، پذیرش رهبری، آداب گفتاری و رفتاری، جوانمردی، ایمان به نعمت‌های الهی (سلامتی جسم)، شجاعت، خودباوری، احترام، همدلی، عزت نفس، و فضیلت‌های اخلاقی.
اجتماعی و سیاسی	رشد مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی، همکاری و مشارکت اجتماعی و سیاسی، اعتماد به نفس، عزت نفس، تعامل و ارتباط با دیگران، قانون‌مندی، عدالت، خودکارآمدی، نظم و انضباط، و مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی.
زیستی و بدنی	مهارت‌های بنیادین حرکتی، مهارت‌های ورزشی پایه، آمادگی جسمانی (استقامت هوازی، استقامت عضلانی، قدرت عضلانی، تعادل، انعطاف‌پذیری، توده‌ی بدنی، توان، چابکی، سرعت عکس‌العمل و...)، سلامت روانی، سلامت جسمانی، بهزیستی، خودمراقبتی، بهداشت فردی و جمعی، تغذیه‌ی سالم، پیشگیری از بیماری‌ها و کاهش افسردگی.
زیبایی‌شناختی و هنری	کسب زیبایی، پرورش حواس و قوه‌ی تخیل، تصویرسازی، و خلق آثار و ارزش‌های هنری.
اقتصادی و حرفه‌ای	کارآفرینی و خلاقیت.
علمی و فناوریانه	حل مسئله، تفکر، برنامه‌ریزی برای داشتن سبک زندگی سالم و فعال، آگاهی در خصوص موضوعات علمی مرتبط مانند ایمنی، تغذیه، بهداشت، شناخت رشته‌های ورزشی، حرکات پایه، آمادگی جسمانی، و آسیب‌های جسمانی.

قدرت تجسم و ایده‌پردازی خود را در ساحت زیبایی‌شناختی و هنری توسعه می‌دهد. با شناسایی ویژگی‌ها، نیازها و توانمندی‌های جسمی، حرکتی و روانی، الگوی رفتاری حرکتی مطلوب را متناسب با موقعیت‌های مختلف در زندگی خود برمی‌گزیند و به کار می‌گیرد. طی فرایند کار مشارکتی در سطح مدرسه، ایده‌ها و یافته‌های علمی را دربارهی یک موضوع دانشی از کلاس تربیت‌بدنی مطالعه، تحلیل و ارائه می‌کند. شبکه‌ی گسترده‌ی تعاملات و ارتباطات که در کلاس تربیت‌بدنی شکل می‌گیرد، میدان‌تمرینی برای ارزش‌گذاری و جهت‌دهی به عواطف، هیجانات و مؤلفه‌های اخلاقی در دانش‌آموزان است. محیط کلاس تربیت‌بدنی فراهم‌کننده‌ی امنیت روانی برای دانش‌آموزان و تلقین‌کننده‌ی نظم و انضباط و صداقت و صمیمیت در آنان است. متخصصان علوم شناختی نیز معتقدند، محیطی که برای دانش‌آموز لذت‌بخش باشد، تأثیر بسیار شگفت‌انگیزی در یادگیری ایجاد خواهد کرد. بازی وسیله‌ای است برای آموزش شیوه‌ی زندگی فردی و برآوردن نیازها و عواطف و تسلط بر احساسات. بازی‌های حرکتی از زمینه‌های مهم فرهنگی - اجتماعی در کلاس تربیت‌بدنی محسوب می‌شوند که به گونه‌ای سنگ‌بنای این برنامه در دوره‌ی ابتدایی محسوب می‌شوند. وقتی بازی‌ها با فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی گره می‌خورند، عمق و ارزش آن‌ها بیش از پیش هویدا می‌شود. تعلیم و تربیت کودکان از راه بازی ابزاری مؤثر و منحصر به فرد برای بساروری و توسعه‌ی استعدادهای آنان است. روان‌شناسان معتقدند، زندگی حقیقی و نیازهای واقعی کودک در بازی تجلی پیدا می‌کند و جسم و روح او با بازی تزکیه می‌شود. میل به بازی و حرکت اکتسابی نیست و به صورت غریزی در بخش عمده‌ای از زندگی کودک قابل بررسی است. کودکان تحت عنوان بازی فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند که در واقع نتیجه‌ی نیاز طبیعی آن‌ها به حفظ حیات، رشد و تکامل حرکتی است. بنابراین، کلاس درس تربیت‌بدنی می‌تواند شرایطی را فراهم کند تا دانش‌آموزان در قالب مجموعه‌ای منسجم، هماهنگ و مرتبط، در تمامی ساحت‌های تربیت (ضمن تمایز نسبی) رشد یابند. در جدول صفحه قبل نمونه‌هایی از ابعاد گوناگون هر یک از ساحت‌های تربیتی ارائه شده است که به عنوان نتایج کلاس تربیت‌بدنی می‌تواند ظهور پیدا کند.

و تعاون در کلاس تربیت‌بدنی، هم به جاری‌سازی «اکسی‌توسین» در بچه‌ها کمک می‌کند تا احساس خوب با هم بودن و مشارکت گروهی را تجربه کنند و هم «اندورفین» را توسعه می‌دهد تا موجی از جان تازه و سرخوشی حاصل از حرکت در آنان ایجاد شود.

ساحت‌های تربیت

تربیت‌منتج از کلاس درس تربیت‌بدنی تک‌ساحتی نیست. دانش‌آموز در کلاس درس تربیت‌بدنی با مشارکت جمعی در گروه، حیات اجتماعی را می‌آموزد. با ترکیب و تلفیق حواس چندگانه (حسی و حرکتی) در انجام مهارت‌های حرکتی پیچیده، قدرت تخیل، تصویرسازی و زیبایی‌شناختی خود را تقویت می‌کند. با ملاحظه و انجام قوانین و مقررات رشته‌های ورزشی، عدالت و انصاف در روابط با دیگران را می‌آموزد. با بهره‌گیری از مفاهیم آمادگی جسمانی و سبک زندگی سالم و فعال، آن را برای بهبود کیفیت زندگی خود به کار می‌گیرد. با خلق یک اثر هنری (مهارت پیچیده‌ی ورزشی)

کرونا فرصتی برای سفر مجازی به دور ایران

دکتر سید محمد موسوی
پژوهشگر حوزه‌ی گردشگری

و خانواده‌ها به ویژه کودکان و نوجوانان باشد تا به‌طور مجازی وجست‌وجو در اینترنت با جاذبه‌های گردشگری کشورشان بیشتر از گذشته آشنا گردند. در روزهایی که کودکان و فرزندان ما به دور از مدرسه و در خانه مشغول آموزش و یادگیری هستند و از فضای مفرح کلاس و مدرسه و در کنار دوستان خود بودن، به دورند، می‌توان برای انگیزش بیشتر از محتوای جذاب، سرگرم‌کننده و در عین

این روزها و به دنبال شیوع ویروس کرونا در کشور و توصیه‌های مکرر مسئولان وزارت بهداشت کشورمان مبنی بر ماندن در خانه و رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی، شاید در کوتاه‌مدت برای همه‌ی دوست‌داران سفر به سختی بگذرد اما می‌تواند یک فرصت خوب برای همه‌ی آموزگاران

امامزاده صالح (ع)

که پیشینیان ما در سراسر ایران دارای فرهنگی غنی هستند که امروزه به واسطه‌ی شهرنشینی و پیشرفت فناوری به فراموشی سپرده شده‌اند و خوب است که در این مجال این فرهنگ غنی و پربایه را در اذهان کودکان و نوجوانان خود شکل دهیم.

پس با تهیه‌ی محتواهای جذاب و آموزنده سفر و گردشگری در ایران با تأکید بر بعد مذهبی، تاریخی و فرهنگی جوامع میزبان کشورمان می‌توان ضمن اینکه برای کودکان اوقات جذابی را در خانه شکل داد به بحث آموزش فرهنگی و شناخت بهتر و عمیق‌تر ایران در بین دانش‌آموزان اهتمام ورزید و ذهن کنجکاو این عزیزان را برای یادگیری بیشتر و ان‌شالله تجربه سفرهای یادگیرنده آماده گردانند.

جاذبه‌ی گردشگری مذهبی

دو جاذبه‌ی گردشگری مذهبی در تهران امامزاده صالح(ع) در شمال شهر و در ضلع جنوب‌شرقی میدان تجریش واقع شده که ایشان از پسران امام موسی کاظم(ع) و برادران امام هشتم امام رضا(ع) است. در منابع تاریخی آمده است حضرت امامزاده صالح فرزند امام موسی کاظم(ع) است؛ که به شهری آمده و در تجریش ایشان را به شهادت رسانده‌اند. بنای این امامزاده از سال ۱۳۵۱ در فهرست آثار ملی ایران قرار گرفته و به شماره ۹۰۹ ثبت گردیده است.

جاذبه‌ی مذهبی دیگر آستانه‌ی حضرت عبدالعظیم حسنی(ع) در جنوب تهران و در شهری واقع شده است. این

حال آموزنده برای دانش‌آموزان مثل تصاویر و کلیپ‌های معرفی جاذبه‌های گردشگری ایران در کنار درس هایشان استفاده نمود.

جاذبه‌های گردشگری ایران ما آنقدر زیاد و جذاب هست که قادر است ضمن سرگرم کردن دانش‌آموزان در دوران قرنطینه‌ی خانگی، اذهان این عزیزان را برای سفرهایی که در آینده و پس از شکست کرونا خواهند رفت آماده سازد. جاذبه‌های کشورمان می‌تواند شامل جاذبه‌های طبیعت‌گردی، فرهنگی، مذهبی و جاذبه‌های تفریحی باشد.

جاذبه‌های شاخص

این کار ابتدا بهتر است با معرفی استان‌های ایران و معرفی جاذبه‌های شاخص آن استان‌ها آغاز گردد، محتوای آموزشی باید شامل تصاویر و نمادهای جذاب برای کودکان و نوجوانان باشد، در کلیپ‌های معرفی نیز می‌توان با صداگذاری جذاب بر ذهن کودک اثر گذاشت. جاذبه‌هایی که در تصاویر محتوا نشان داده می‌شوند از معرفی بناهای فرهنگی، مذهبی مثل مساجد و زیارتگاه‌های مطهر، طبیعت و نوع پوشش گیاهی و اقلیم آب‌وهوایی هر مقصد تا صنایع دستی و حتی گویش و نوع پوشش لباس مردمان هر منطقه شامل می‌گردد.

باید توجه گردد که آداب و رسوم شاخص و جذاب هر مقصد گردشگری در ایران در بُعد فرهنگی - اجتماعی مثل آداب مهمان‌نوازی، قناعت و خونگرمی و احترام مردم ایران که در جهان زبانزد خاص و عام است می‌تواند از ارکان مهم یادگیری این محتواها باشد. چرا

آرامگاه مربوط به دوره ایلخانی - دوره صفوی - دوره قاجار است. این اثر در تاریخ ۱۱ بهمن ۱۳۳۴ با شماره ثبت ۴۰۶ به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. حضرت عبدالعظیم حسنی در سال ۱۷۳ قمری (۷۸۹ م)، در زمان امام موسی کاظم(ع) در شهر مدینه زاده شد. پدرش عبدالله و مادرش فاطمه نام داشتند. همسر وی خدیجه دختر قاسم بن حسن بن زید بن حسن مجتبی بود. ایشان پس از ورود به شهر ری در سرداب خانه یکی از شیعیان آن شهر به زندگی پنهانی روی می‌آورد و پس از مدتی بیمار می‌شود و در سال ۲۵۲ قمری (۸۶۶ م) در زمان امام علی نقی(ع) از دنیا می‌رود.

فرشاد شفیمی
رئیس گروه برنامه‌ریزی آموزش ایمنی
و محیط زیست

فهرستی برای حفظ بهداشت

بهداشت محیط: به کنترل عوامل و شرایطی از محیط که به نحوی بر زندگی و سلامت موجودات تأثیر دارد، بهداشت محیط گفته می‌شود.

در آموزش و پرورش نوین، فضای فیزیکی عاملی زنده و پویا در انجام فعالیت‌های بدنی، آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان تلقی می‌شود. محیط مدرسه‌ها باید به گونه‌ای باشد که از هر لحاظ به نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی دانش‌آموزان پاسخ دهد. چنانچه ایمنی و بهداشت محیط مدرسه مناسب و استاندارد نباشد، تلاش‌های آموزشی و پرورشی بازدهی مطلوب نخواهند داشت.

تعلیم و تربیت در شرایط ایمن، بهداشتی و برخوردار از خدمات بهداشتی درمانی، یکی از حقوق مسلم فردی و اجتماعی دانش‌آموزان است. مدرسه‌ی زیبا، جذاب و بهداشتی، ضمن تضمین سلامت دانش‌آموزان و پیشگیری از ابتلای آن‌ها به بسیاری از بیماری‌ها، زمینه را برای ارتقای سلامتی و تأمین رفاه و آسایش کارکنان و دانش‌آموزان و اجرای برنامه‌های تربیتی و آموزشی فراهم می‌آورد و شکوفایی استعدادها را تسهیل می‌کند.

مطابق با استاندارد بهداشت مدرسه (استاندارد ۲۰۸۶) آیین‌نامه‌ی بهداشت محیط و اهداف تربیتی ساحت زیستی و بدنی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مکان مدرسه که در آن تعلیم و تربیت کودکان صورت می‌پذیرد و شخصیت اجتماعی و روانی آن‌ها ساخته می‌شود، باید نیازهای جسمی و روانی دانش‌آموزان، به‌ویژه بهداشت و سلامت آن‌ها را، تأمین کند و وفق آیین‌نامه‌ی اجرایی مدرسه‌ها (فصل چهارم)، مدیر مدرسه به اجرای اصول کلی بهداشت محیط از قبیل تهیه و تأمین آب آشامیدنی سالم، نظافت سرویس‌های بهداشتی، تأمین صابون مایع در سرویس‌های بهداشتی، دفع صحیح فضلاب و زباله (با اولویت تفکیک از مبدأ)، تأمین حرارت، نور و تهویه‌ی مناسب، مبارزه با حشرات و جونندگان، انتخاب رنگ و روشنایی مناسب برای فضای مدرسه، تهیه

و توزیع مواد خوراکی مجاز در پایگاه تغذیه‌ی سالم و استفاده از لباس کار در کارگاه‌ها ملزم شده است. در ضمن، در هنگام اپیدمی بیماری‌های واگیر، رعایت اصول بهداشت محیط، ضد عفونی کردن و گندزدایی وسایل و سطوح اهمیت ویژه‌ای دارد که پروتکل‌ها و استانداردهای مربوط به آن تدوین شده‌اند. یکی از روش‌های آموزش مفاهیم و مهارت‌های حفظ بهداشت محیط این است که از دانش‌آموزان بخواهیم با راهنمایی سفیران سلامت (که به‌طور ویژه آموزش‌های سلامت و بهداشت را فرا گرفته‌اند)، فهرست واری (چک‌لیست) بهداشت محیط مدرسه‌ی خود را (به شرح جدول همین صفحه) کامل کنند و به آموزگار کلاس تحویل دهند. همچنین، از دانش‌آموزان بخواهیم به‌صورت داوطلب، با عنوان‌های داخل فهرست واری، مقاله تهیه کنند.

روش مؤثر دیگر در آموزش بهداشت محیط به دانش‌آموزان، جلب همکاری آن‌ها از طریق نوشتن و تهیه‌ی مقاله‌هایی با موضوع‌های بهداشتی است. در اینجا دو موضوع پیشنهاد می‌شود:

۱. چگونگی انتقال بیماری‌ها از طریق مصرف آب آلوده، استنشاق هوای آلوده، تماس با خاک آلوده، رعایت نکردن بهداشت محیط در کلاس و بهداشت در سرویس‌های بهداشتی.

۲. ایجاد اختلال در بدن در اثر مناسب نبودن نور کلاس، ارتفاع و اندازه‌ی نیمکت‌ها و میز و صندلی‌ها و همچنین قرار گرفتن در معرض امواج و پرتوهای مضر.

منابع

۱. مؤسسه‌ی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران (۱۳۸۲). استاندارد بهداشت مدارس. استاندارد ۲۰۸۶. تجدید نظر اول.
۲. وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۸۴). آیین‌نامه‌ی بهداشت محیط مدارس.
۳. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (۱۳۷۴). موازین فنی ورزشگاه‌های کشور. جلد دوم. نشریه‌ی شماره‌ی ۲.

ردیف	عنوان	بله / خیر	ضرورت و اهمیت
۱	آیا محیط کلاس‌ها، سالن، محوطه و سرویس بهداشتی تمیز و محیط مدرسه بانشاط است؟		اگر بهداشت کلاس، راهرو، محوطه و سرویس‌های بهداشتی مناسب نباشد، در معرض ابتلا به بیماری‌های تنفسی و گوارشی قرار داریم.
۲	آیا نور، صدا، رطوبت و دمای کلاس مناسب است؟ (دمای ۱۸-۲۱ درجه سانتی‌گراد و رطوبت بین ۶۰-۵۰ درصد)		اگر نور به‌اندازه‌ی کافی نباشد یا از سمت چپ نتابد یا دما و رطوبت کافی نداشته باشیم، محیط با نشاطی نخواهیم داشت و دچار اختلال بینایی می‌شویم.
۳	آیا وضعیت صندلی‌های دانش‌آموزان و نیمکت‌ها از نظر ارتفاع و اندازه مناسب است؟		اگر وضعیت صندلی‌ها و نیمکت‌ها مناسب نباشد، دچار اختلالات اسکلتی می‌شویم.
۴	آیا آشغال‌ها در سطل‌های زباله‌ی در دار که کیسه‌ی زباله دارند ریخته می‌شوند و سطل‌های زباله‌ی تفکیک‌شده در مدرسه وجود دارند؟		اگر زباله‌ها به روش صحیح و بهداشتی دفع نشوند، احتمال ابتلا به بیماری‌های تنفسی و گوارشی وجود دارد.
۵	آیا مواد خوراکی غیرمجاز و بدون تاریخ مصرف در پایگاه تغذیه‌ی سالم مدرسه وجود دارد؟		
۶	آیا دانش‌آموزان با خودشان مواد خوراکی غیر مجاز می‌آورند و از فروشندگان دوره‌گرد مواد غذایی و خوراکی می‌خرند؟		اگر مواد غذایی یا میان وعده‌ی ناسالم مصرف کنیم، احتمال ابتلا به بیماری‌های گوارشی، مسمومیت، سرطان و دیابت وجود دارد.
۷	آیا دانش‌آموزان از آب آشامیدنی سالم می‌نوشند؟		اگر از آب‌های غیرسالم مانند آب چشمه، قنات و رودخانه استفاده کنیم، احتمال ابتلا به بیماری وجود دارد.
۸	آیا دانش‌آموزان از آبجوی، دستشویی و توالت به شیوه‌ی بهداشتی و صحیح استفاده می‌کنند؟		اگر بهداشت فردی را در استفاده از آبجوی یا شست‌وشوی دست‌ها رعایت نکنیم، ممکن است به بیماری مبتلا شویم.
۹	آیا صابون مایع همیشه در دستشویی‌ها وجود دارد؟		اگر صابون مایع در دسترس نباشد یا در دستشویی از آن استفاده نکنیم، احتمال ابتلا به بیماری‌های مختلف بیشتر می‌شود.
۱۰	آیا فاضلاب به‌صورت صحیح و بهداشتی دفع می‌شود؟		اگر فاضلاب دستشویی‌ها و توالت‌ها به شیوه‌ی صحیح دفع نشود، زمینه‌ی ابتلا به بیماری‌ها فراهم می‌شود.
۱۱	آیا مدرسه از امواج مضر رادیویی یا مغناطیسی (دکل‌های مخابراتی و...) دور است؟		اگر در معرض امواج و پرتوهای مضر باشیم، امکان ابتلا به انواع اختلالات و حتی سرطان وجود دارد.

تو بخوان من هم بخوانم!

**نگاهی به برخی فعالیت‌های
انگیزشی آموزگاران در توسعه‌ی
فرهنگ کتاب‌خوانی**

دکتر مرتضی مجدفر
دکترای مدیریت آموزشی

دوستی داریم که اهل ادب و شعر و نوشتن است. روحانی‌زاده است و دوران کودکی را در حالی سپری کرده که پدر فاضلش محل رجوع بسیاری از اهالی دیارشان بوده و برای حل و فصل مشکلات آن‌ها پای صحبت و در مقام فرزندی می‌نشسته است. او هم لاجرم و مراجعان را داشته، و خواسته و ناخواسته حرف‌های ابوی محترم خود با «یک بار مردی نزد پدر آمده بود و پرسش داشت که چگونه همسر خودش را که نماز نمی‌خواند، به نماز خواندن ترغیب کند. پدر گفت از عواقب دنیوی و اخروی نماز نخواندن برایش بگو. مرد گفت گفتم، افاقه نکرده است. پدر گفت غلیظ‌تر بگو و بترسان. انگیزه وارد شو. به او بگو اگر فلان مدت نمازت را مرتب بخوانی، برایت بهمان لباس و پیسار طلا می‌خرم. مرد گفت گفتم، اما تأثیری نداشته است. وقتی مجامعی پدر و مرد به جایی نرسید، پدر با حالتی برافروخته گفت، آخر حرف حسابش چیست؟ مرد گفت به من می‌گوید تو بخوان، تا من هم بخوانم!»

شک نکنید، همین گونه است!

این که حکایت نقل شده چه اندازه نزدیک به صحت است، حرف دیگری است، ولی اکنون واقعیتی مشابه این رویداد در مدرسه‌های ما در حال رخ دادن است. مدیر گله می‌کند که آموزگار من کتاب نمی‌خواند، ولی هیچ آموزگاری در طول سال تحصیلی خود او را در حال کتاب خواندن نمی‌بیند. به همین ترتیب، پدران و مادران کتاب‌خوان مدعی کتاب خواندن فرزندان، و از لحاظ سلسله مراتب سازمانی نیز همین روال.

یک وظیفه‌ی معلمی

هر چند ممکن است برخی از فعالیت‌های یاددهی-یادگیری و نیز رفتارهای تربیتی برای توسعه‌ی فرهنگ کتاب‌خوانی به صورت مستقل و در مقام یک برنامه‌ی پیش‌بینی‌شده در طراحی آموزشی سالیانه یا طرح درس‌های روزانه به‌اجرا درآید، ولی بسیاری از فعالیت‌های تأثیرگذار مرتبط با کتاب و کتاب‌خوانی حسی، آنی و مبنی بر مدیریت اقتضایی کلاس هستند. به عبارت دیگر، تأثیر فعالیت‌های جوششی بیشتر از فعالیت‌های پیش‌بینی‌شده‌ی مبنی بر برنامه است. برای مثال، ما برای توسعه‌ی سواد خواندن دانش‌آموزان پیش‌بینی می‌کنیم که در چارچوب یک جلسه‌ی درس بخوانیم و بنویسیم، یک داستان فابل را از روی یک کتاب مستقل یا از درون یک مجموعه برای کودکان بخوانیم و در حالی که دانش‌آموزان در دنیای قصه غوطه‌ورند، با انجام فعالیت‌هایی، میزان سواد خواندن آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهیم و با مداومت در این قبیل کارها، و با بهره‌گیری از دنیای قصه، کودکان را منتقد، تحلیل‌گر و فلسفی بار بیاوریم. این یک برنامه‌ی دیسیپلین‌محور است و مزایای ویژه و تأثیرات خاص خود را دارد. ولی کیفی آموزگاران موفق پر

بجای نوشتن قابل به داستان‌های گفته می‌شود که قهرمانان و شخصیت‌های اصلی آن‌ها را حیوانات تشکیل می‌دهند. ۲. برای نمونه نگاه کنید به: آلسانه‌ها در کلاس درس (بازی‌ها، تمیزها و پژوهش‌های خلاقیت‌محور بر مبنای تمثيل‌ها در آلسانه‌های اروپا، لائونز و کلبه و دمنه). مرتضی مجددر، انتشارات پیشگامان پژوهش‌های مدرسه‌ای، تهران، ۳. برای نمونه نگاه کنید به: بگو و بخند با دانش‌آموزان جهان ۱۳۳، انتشارات شاد طرح‌بخش و تفکر، تهران، ۴. مجموعه کتاب‌های مدرسه‌ای برای دانش‌آموزان نوشته دانیل گانسن و با ترجمه‌ی گروهی از مترجمان انتشارات گام چاپ کرده و طرح سمان‌بخشی کتاب‌های آموزشی هم آن را تأیید کرده‌است.

برگزار می‌کنند. این قبیل مسابقات، به دلیل توجه‌نکردن به علاقه‌ها، احساسات و سلیقه‌های گوناگون مخاطبان، اغلب به نتایج مثبتی منجر نمی‌شود و در حد حفظ کردن جمالتی از کتاب، چند تاریخ و اتفاق مهم کتاب و در سطح دانش باقی می‌ماند. هر دانش‌آموز انسان منحصر به فردی است و ممکن است حتی نوع برخوردش با یک کتاب واحد، با دوست بغل دستی‌اش متفاوت باشد. برای مثال، اگر کتابی درباره‌ی یک شخصیت سال‌های دور کشورمان مانند امیرکبیر را برای مطالعه به بچه‌ها توصیه می‌کنیم، ممکن است دانش‌آموزی با روحیه‌ی بیگانه‌ستیزی او هم‌ذات‌پنداری کند و دیگری با فعالیت‌های او در زمینه‌ی توسعه‌ی کشور و دیگری با خط خوب امیرکبیر. لذا اگر کتاب مشترکی را برای خوانش توسط بچه‌ها انتخاب می‌کنیم، باید برای هر یک یا هر دسته از آنان، فعالیت‌های متفاوتی در زمینه‌ی کتاب طراحی کنیم.

کتاب‌های مجموعه‌ای یا سری را به بچه‌ها معرفی کنید. برخی ناشران کتاب‌هایی منتشر می‌کنند که مجموعه‌ای یا چندجلدی هستند. برای مثال، از کتاب مجموعه‌ای «مدرسه‌ی پرماجر»^۴، تاکنون قریب ۵۰ جلد منتشر شده‌است. خرید این قبیل کتاب‌ها، به دلایل گوناگون، برای همه‌ی دانش‌آموزان ممکن نیست و بهترین راه آن است که مدرسه یک یا چند مجموعه‌ی کامل از آن‌ها را خریداری کند تا در کتابخانه‌ی مدرسه یا کلاس‌ها نگهداری شود. با معرفی آموزگار، کودکان به خواندن این کتاب‌ها ترغیب خواهند شد.

بعضی وقت‌ها کتاب‌های خود را در کلاس جا بگذارید. برای آشنا کردن بچه‌ها با کتاب و نیز برای اینکه آن‌ها بدانند شما چه نوع کتاب‌هایی را می‌خوانید، کتاب‌ها را روی میز کلاستان جا بگذارید. این روش برای ایجاد حس کنجکاوی در بچه‌ها و ورق زدن کتاب‌ها خوب است. امروزه توصیه می‌شود کتاب‌هایی را که خوانده‌ایم در اتوبوس، مترو، بانک، مطب پزشکی و... جا بگذاریم تا فرهنگ تبادل کتاب توسعه‌یابد.

است از انواع کتاب‌های قصه‌ی ویژه‌ی کودکان، که با مروری ساده بر درس‌هایی که قرار است تدریس شود، در آن کیف گرد آمده‌اند. وقتی در حین تدریس مار در درس علوم، آموزگار از کیف خود کتاب قصه‌ای در می‌آورد که قهرمان اصلی آن مار است و خواندنش پنج دقیقه بیشتر وقت نمی‌گیرد، شور و هیجانی کلاس را در بر می‌گیرد که آن سرش ناپیدا است! این جوشش معلم، خروج موفق کودکان را در پی دارد و قطعاً از فعالیت مبتنی بر برنامه‌ی از پیش تعیین شده، تأثیر کمتری ندارد.

چند فعالیت ساده برای توسعه‌ی فرهنگ کتاب‌خوانی

- پنج دقیقه‌ی آخر برخی از کلاس‌ها، به‌ویژه زنگ آخر روز را داستان بخوانید. وقتی آستانه‌ی تحمل دانش‌آموزان پر می‌شود و دیگر هر چه می‌گوییم و هر کار و تمرینی انجام می‌دهیم، کارایی خود را از دست می‌دهد، داستان‌خوانی به کمکمان می‌آید. داستان‌ها را طوری انتخاب کنید که ترجیحاً با حال و هوای درس یا درس‌هایی که آن روز با بچه‌ها کار کرده‌اید، هم‌خوانی داشته باشد. علاوه بر این، حجم کمی داشته باشند و بتوان در پنج‌شش دقیقه‌ی پایانی کلاس آن را خواند و تمام کرد. بعد از خواندن کتاب، حتماً مشخصات کتاب‌شناختی اثر شامل نام نویسنده (مترجم، شاعر و...)، نام تصویرگر، نام ناشر و... را به بچه‌ها بشناسانید.
- از خواندن شبه‌کتاب‌ها در کلاس درس خودداری کنید. در مقام یک آموزگار، باید بتوانید کتاب خوب را از شبه‌کتاب تمیز دهید. کتاب خوب را می‌توان از طریق نویسنده و ناشر آن هم شناخت. نویسندگان و مترجمان شاخص، به‌طور معمول اثر خود را به هر ناشری نمی‌دهند. در دو دهه‌ی گذشته، ناشران فعالی در حوزه‌ی کتاب‌های کودک پا به عرصه گذاشته‌اند که به تدریج بر اعتبار خود افزوده و اعتماد مخاطبان را جلب کرده‌اند. یکی از راه‌های شناسایی ناشران، نویسندگان و مترجمان شاخص، مراجعه به نتایج دوری‌ها و جشنواره‌های معتبر کتاب (مانند طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی رشد آموزش و پرورش، فهرست مورد تأیید شورای کتاب کودک) است.
- بردن فرهنگ‌نامه‌ها و دایرةالمعارف‌های ویژه‌ی کودکان به کلاس‌های درس را جدی بگیرید. آموزگار موفق کسی است که در هر جلسه چند فرهنگ‌نامه‌ی عمومی و تخصصی روی میز کار او و نیمکت دانش‌آموزان به چشم می‌خورد. سعی کنید خود بچه‌ها نسبت به کسب مهارت بررسی مدخل‌ها و دست‌ورزی در به کار بستن فرهنگ‌نامه‌ها فعالیت کنند.
- لحظات سنگین کلاس را با خواندن لطیفه‌ها و لبخندک‌های کوچکی که وقت کمی هم از کلاس می‌گیرند، مفرح کنید. قالب لطیفه، لبخندک یا همان‌طور که در میان بچه‌ها رایج است، جوک، از محبوب‌ترین قالب‌ها در میان آنان است. از گفتن لطیفه در کلاس درس دوری نکنید، ولی سعی کنید خواندن این نوع ادبی را هم از روی کتاب‌های مرتبط پی بگیرید.^۲
- علاوه بر کتاب‌های خوب، از مجلات ویژه‌ی دانش‌آموزان هم استفاده کنید. افزون بر مجلات دانش‌آموزی رشد که در دسترس اغلب بچه‌ها و مدرسه‌ها هست، ۳۱ مجله‌ی مناسب دیگر نیز برای دانش‌آموزان ابتدایی منتشر می‌شود. از معرفی این مجلات و خواندن برخی از مطالب آن‌ها در کلاس‌های درس اجتناب نکنید.
- در کلاس جشنواره‌های کوتاه پنج دقیقه‌ای معرفی کتاب راه بیندازید. هر چند مدت یک بار در کلاس خود جشنواره‌ی معرفی کتاب راه بیندازید. این کار را می‌توانید از صحن کلاس شروع کنید و در گروه یا کانال کلاس یا مدرسه‌ی خود در فضای مجازی، به شکل مبسوطی ادامه دهید.
- از برگزاری مسابقه‌های کتاب‌خوانی به شکل گروهی پرهیز کنید. برخی از مدرسه‌ها و آموزگاران، مثلاً برای ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی در میان دانش‌آموزان، کتابی را انتخاب و آن را به تعداد همه‌ی بچه‌ها تهیه می‌کنند. سپس روزی را تعیین و از محتوای کتاب مسابقه‌ای

به یک چشم ببینی برنده‌ای!

اشتباهات انگیزشی در تربیت

ابراهیم اصلانی / روان‌شناس تربیتی

انگیزش، تقویت‌کننده‌ها و در عین حال موانعی دارد، مدرسه نیز به‌عنوان محیط تربیتی جایی است که در آن آموزگار یا دانش‌آموز می‌تواند دچار تقویت یا ضعف انگیزه شود. در این بخش به تعدادی از عوامل رعایت نشدن عدالت در محیط آموزشی اشاره خواهیم کرد.

انگیزش هم مستلزم رعایت عدالت است

تا جایی که به یاد دارم، در دوران تحصیل، تشویق و توجه آموزگار و معلم، با وضعیت درسی دانش‌آموزان نسبت مستقیم داشت. برای مثال، اگر دانش‌آموزی وضع درسی‌اش خوب بود، معلم هنگام پرسش شفاهی به او فرصت بیشتری می‌داد یا اگر تکلیفی را نمی‌آورد، با او با مسامحه رفتار می‌کرد و اگر هم نمره‌ی خوبی می‌گرفت، شور و هیجان معلم برای تشویق او افزون‌تر بود. در مقابل، برای دانش‌آموزی که ضعیف به حساب می‌آمد و به اصطلاح تنبل بود، هم حوصله‌ی معلم کمتر بود و هم همه چیز از درس پرسیدن تا بررسی تکالیف و نمره دادن، سرسری می‌گذشت. حتی در خانه‌ها هم، والدینی که به‌طور معمول فرزندان زیادی داشتند، گاهی همه‌ی فرزندان را به یک چشم نمی‌دیدند و یکی دو فرزند عزیزدانه به حساب می‌آمدند! ما از کودکی یاد گرفته بودیم دانش‌آموز وقتی مورد توجه قرار می‌گیرد که شاگرد اول، دوم و سوم باشد و بقیه سیاهی لشکری بیش نیستند! توجه، تشویق و جایزه، مانند خیلی چیزهای دیگر، به تساوی بین دانش‌آموزان توزیع نمی‌شد و سهم هر کس به فراخور جایگاهش در درس و تکالیف بود.

به نظر می‌رسد این رویه در طول سال‌ها تغییر چندانی نکرده است و همان‌گونه که ناعدالتی آموزشی وجود دارد، ناعدالتی انگیزشی هم بسیار رایج است.

دلایل متعددی موجب می‌شوند مدرسه و آموزگار عدالت انگیزشی را رعایت نکنند. نکته‌ی مهم آن است که ناعدالتی انگیزشی به ناعدالتی آموزشی دامن می‌زند. به همین ترتیب، ناعدالتی آموزشی هم ناعدالتی انگیزشی را تقویت می‌کند و این چرخه به‌طور مستمر ادامه می‌یابد. در واقع، بین ناعدالتی انگیزشی و ناعدالتی آموزشی رابطه‌ی علت و معلولی برقرار است و ضعف و کاستی هر کدام، دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. البته باید توجه داشت که به‌طور معمول و در بیشتر موارد، این چرخه با ناعدالتی انگیزشی شروع می‌شود و سپس چرخه ادامه می‌یابد. ناعدالتی انگیزشی زمانی رخ می‌دهد که به هر دلیلی، عده‌ای را برای ایجاد یا تقویت انگیزش شایسته‌تر بدانیم یا برای انگیزش عده‌ای بیشتر تلاش کنیم و عده‌ای دیگر را نادیده بگیریم.

ناعدالتی انگیزشی گاهی آشکار و زمانی هم پنهان

که برندگان، چون برنده‌اند، بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند و توجه به بازندگان از حد تعارف و تشریف فراتر نمی‌رود! گاهی بعضی رقابت‌های کلاسی، مدرسه‌ای و سازمانی طوری طراحی و برنامه‌ریزی می‌شوند که با معلوم شدن برنده، بازندگان بازخواست یا توبیخ شوند.

۳. برندگان نفع بیشتری می‌برند! هر چند می‌توانیم ثابت کنیم که مثلاً در یک رقابت ورزشی، فرد یا تیم بازنده، در دوره‌ی بعد با انگیزه‌ی بیشتر تلاش کرده و بالاخره برنده و قهرمان شده باشد، اما اولاً به‌طور معمول برندگان نفع بیشتری می‌برند، ثانیاً اگر برنده در دوره‌ی بعد بازنده شد، ناچار است همان عواقب نامطلوب عاطفی را تحمل کند و ثالثاً در تربیت نمی‌توان قبول کرد برنده و بازنده‌ای باشد؛ حتی اگر جای آن‌ها عوض شود و بازنده‌ی دیروز، برنده‌ی امروز باشد.

تفکر رقابت، به جان هم انداختن افراد و اعلام برنده و بازنده، تفکری خطرناک در تربیت است. باز می‌توانیم توجیه کنیم که خب افراد در جریان زندگی واقعی با برنده و بازنده شدن مواجه خواهند شد! حتی اگر چنین واقعیتی را هم بپذیریم، الزامی ندارد که انگیزش را به میدان برنده و بازنده تبدیل کنیم! در این باره بیشتر بحث خواهیم کرد.

منابع:

- اصلاحی، ابراهیم (۱۳۹۴). مدرسه‌ی بدون رقابت. نشر دوران. تهران.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۸). روان‌شناسی پرورشی نوین / روان‌شناسی یادگیری و تدریس. نشر دوران. تهران.

دانش‌آموزان تلقی کند.

پیش می‌آید که تلاش‌ها و موفقیت‌های فردی دانش‌آموزان هم معلم را تحت تأثیر قرار دهند. وقتی دانش‌آموزانی زرنگ و عده‌ای دیگر تنبل شناخته می‌شوند، احتمال دارد هم توقع انگیزشی معلم از آنان متفاوت باشد و هم خود معلم برای انگیزش بخشیدن به زرنگ‌ها تلاش بیشتری صرف کند.

گاهی فرزندان در خانواده از ناعدالتی والدین در تقسیم امکانات و خدمات شاکی هستند، اما زمانی هم شکایت آنان درباره‌ی تقسیم ناعدالتی والدین است. وقتی یکی از فرزندان گلایه می‌کند که مادر یا پدر به فرزند دیگر بیشتر توجه نشان می‌دهد، در واقع از ناعدالتی انگیزشی شاکی است. ناعدالتی انگیزشی می‌تواند مقدمه‌ی ناعدالتی آموزشی باشد. همان‌گونه که در موضوع عدالت آموزشی دغدغه‌ها و حساسیت‌هایی داریم، لازم است در تربیت، برای عدالت انگیزشی هم حساس باشیم و تلاش کنیم.

انگیزش الزاماً نباید

برنده و بازنده داشته باشد

یکی از تبعات قابل انتظار تفکر انگیزشی رقابتی و به جان هم انداختن افراد، تمایل به اعلام برنده و بازنده است. گاهی برای کاستن از عواقب نامطلوب موضوع، کلمه‌های برنده و بازنده با واژه‌ها و تعبیرهای دیگری عوض می‌شوند. مثلاً گفته می‌شود هدف برنده و بازنده شدن نیست و افراد باید با هم دوست باشند! یا همه برنده‌اند و چیزی از ارزش‌ها و لیاقت طرف مقابل، همان بازنده، کم نمی‌شود!

وقتی پای مفاهیم «برنده و بازنده» پیش می‌آید، نمی‌توان بعضی واقعیت‌ها را انکار کرد، از جمله:

۱. به‌طور معمول، تعداد بازنده‌ها بیشتر از برنده‌هاست! در بیشتر مواردی که افراد به خاطر درس، ورزش و هر نوع تلاش برای پیروزی، رودرروی هم قرار می‌گیرند، بازندگان در حد قابل توجهی از برندگان فزون‌ترند. در یک کلاس، از بین ۲۵ تا ۳۰ دانش‌آموز، به‌طور معمول فقط یکی دو نفر شاگرد اول می‌شوند و بقیه که در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند، بازنده‌اند. در یک دوره‌ی رقابت ورزشی، در نهایت یک نفر یا یک تیم اول می‌شود و قهرمان لقب می‌گیرد و حتی دوم و سوم شدن بی‌اهمیت به نظر می‌رسد.

۲. برندگان مورد توجه قرار می‌گیرند، نه بازندگان! فرایند طبیعی رودررو قرار گرفتن افراد آن است

یا ناخواسته است. ممکن است طرز فکر مدیر و معلمان و برداشت آنان از تربیت به‌گونه‌ای باشد که توجه بیشتر به دانش‌آموزان قوی و زرنگ را ضروری و بدیهی بدانند. کم نیستند کسانی که تصور می‌کنند چون عده‌ای در هوش، استعداد، تحصیلات و توانایی‌های دیگر، برجستگی‌هایی دارند، شایسته‌ی توجه و تشویق بیشتری هستند! طبعاً همین گروه، حتی اگر بر زبان نیاورند، اما در عمل، تعداد دیگری از دانش‌آموزان را که عادی یا ضعیف و تنبل تلقی می‌شوند، از نظر انگیزشی چندان مورد عنایت قرار نمی‌دهند. ناعدالتی انگیزشی گاهی هم ناخواسته است و با عوامل پنهان و ناخودآگاه ارتباط دارد. تیپ شخصیتی، آموزه‌های فرهنگی، تجربه‌های شخصی، علاقه‌ها و گرایش‌ها و عوامل دیگر می‌توانند موجب شوند مدیر، معلم و حتی مادر و پدر، کودک یا نوجوانی را در مرکز توجه خود قرار دهند و دیگری را نادیده بگیرند.

در مدرسه‌ای که عمدتاً عده‌ی خاصی از دانش‌آموزان در همه یا بیشتر عرصه‌ها حضور دارند، باید نگران ناعدالتی انگیزشی بود. وقتی در مدرسه تعداد مشخصی از دانش‌آموزان برای هر فراخوان علمی، هنری، مشارکتی، مسابقه‌ای و غیره، اعلام آمادگی می‌کنند و بقیه یا خودشان حضور نمی‌یابند یا کسی سراغشان نمی‌رود، به‌طور حتم روند انگیزشی معیوب است. به همین ترتیب، زمانی هم که می‌خواهند دانش‌آموزانی را از طرف مدرسه برای فعالیتی معرفی کنند و همیشه عده‌ای به‌عنوان گلچین یا ویتترین مدرسه انتخاب می‌شوند، نمی‌توان مدعی عدالت انگیزشی شد.

زمینه‌های ناعدالتی انگیزشی در کلاس هم کم نیستند. شناخته‌شده‌ترین وجوه ناعدالتی انگیزشی، تبعیض، تحقیر، پیش‌داوری و نادیده گرفتن دانش‌آموزان است. کم‌توجهی یا بی‌توجهی معلم به تفاوت‌های فردی کودکان و نوجوانان نیز نمونه‌ای دیگر از این موضوع محسوب می‌شود. گاهی بحث‌هایی چون استعداد و تیزهوشی هم تفکر تربیتی معلم را به انحراف می‌کشد. وقتی این تصور به وجود می‌آید که دانش‌آموزی استعدادها یا مهارت‌های خاصی دارد، تیزهوش است، هنرمند است و خلاصه برتری خاصی دارد، ممکن است توجه و گرایش معلم به سمت او بیشتر شود و حتی او را شایسته‌تر از بقیه‌ی

دزد و پلیس

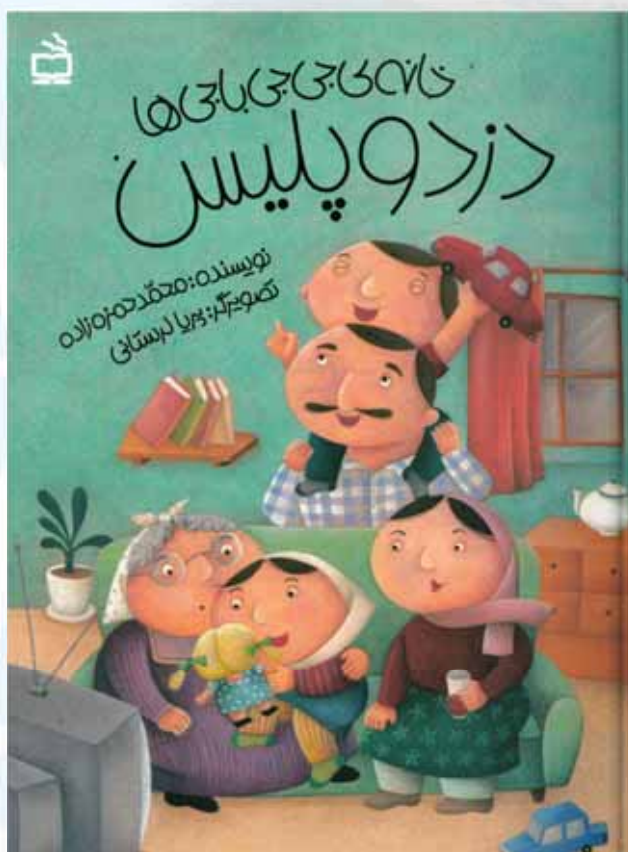

نرگس افروز

در آبان‌ماه، روز کتاب و کتابخوانی برای آموزگاران و اهالی مطالعه بار دیگر خاطره‌ساز می‌شود. در این فرصت با هم یک داستان و یک نویسنده را می‌بینیم. جالب توجه این است که در هنگامه‌ی آموزش‌های مجازی و برخط، آموزگاران می‌توانند این داستان را خوانده و در صورت امکان صدایشان را در شبکه قرار دهند.

«دزد و پلیس» یکی از آثار محمد حمزه‌زاده از انتشارات مدرسه و در سال ۱۳۹۸ است.

این کتاب مناسب دانش آموزان دوره‌ی اول ابتدایی (اول و دوم و سوم) است. کتاب حاضر با داستان‌های سرگرم‌کننده و خواندنی سعی بر آن دارد تا کودکان را با سبک زندگی سالم و شاد آشنا کند. «دزد و پلیس» یکی از هفت داستان کتاب است که با نام‌های از طرف عمه‌باجی به خواهر و برادر دوقلویی شروع می‌شود که با هم ۵ دقیقه اختلاف سنی دارند؛ و داستان‌ها با حضور عمه‌باجی در خانواده ۴ نفره خواهر و برادر دوقلو شکل می‌گیرد. گفتنی است انسجام و یکنواخت بودن تصویرگری‌ها به قلم پریا لرستانی در کل کتاب باعث شده است هر یک از شخصیت‌ها از ابتدا تا انتهای داستان به وضوح قابل شناسایی باشند.

متن داستان دزد و پلیس:

«داداجی» و «شباباجی»، برادر و خواهر دوقلو هستند. داداجی پنج دقیقه از شباباجی بزرگ‌تر است. برای همین، وقتی آن روز صدای زنگ در را شنیدند، داداجی از جایش تکان نخورد. فقط به شباباجی نگاه کرد. منظورش این بود که شباباجی برود و در را باز کند. شباباجی رفت و گوشی در بازکن را برداشت. از چیزی که دید، تعجب کرد. توی صفحه‌ی در بازکن تصویری، یک مرد را دید که ایستاده بود. مرد یک تکه کاغذ در دست داشت. شباباجی توی گوشی گفت: «شما کی هستید؟»

مرد توی دوربین نگاه کرد و گفت: «برای شما نامه آورده‌ام.»

شباباجی زود گوشی را گذاشت و پیش داداجی رفت. داداجی داشت با رایانه، بازی «دزد و پلیس» می‌کرد. شباباجی گفت: «یک نفر آمده و نامه آورده.»

داداجی بدون این‌که چشم از صفحه‌ی رایانه بردارد، گفت: «خب، برو نامه را بگیر.»

صدای آژیر پلیس‌بازی، در اتاق پیچیده بود. شباباجی کمی نگران شده بود. گفت:

«اما قیافه‌اش به نامه‌رسان نمی‌خورد» داداجی تعجب کرد. بلند شد و گفت: «الآن کجاست؟»

شباباجی گفت: «فکر می‌کنم پشت در باشد.»

داداجی با عجله رفت و گوشی را برداشت. به صفحه‌ی تصویر نگاه کرد. مرد، بی‌حوصله، ایستاده بود و این پا و آن پا می‌کرد.

داداجی گفت: «این آقا نامه‌رسان نیست!»

شباباجی که ترسیده بود، گفت: «پس چرا می‌گوید نامه آورده؟»

داداجی با صدایی که سعی می‌کرد محکم باشد، توی گوشی گفت: «کیه؟» مرد که از شنیدن صدا جا خورده بود، صورتش را به دوربین نزدیک کرد و گفت: «منم باباجان! نامه آورده‌ام.»

داداجی گفت: «از کجا؟» مرد نگاهی به کاغذ توی دستش کرد و

زندگینامه

محمد حمزه زاده، متولد سال ۱۳۴۸ تهران، از هفده سالگی نوشتن برای مجلات را آغاز کرد و در بیست و دو سالگی اولین کتاب خود را که مجموعه قصه‌ای برای نوجوانان بود به چاپ رساند. او سردبیری مجلات رشد کودک و نوآموز و دانش‌آموز را در کارنامه دارد. وی که فارغ‌التحصیل کارشناسی کارگردانی سینماست، کار در حوزه هنری را با همکاری با دفتر ادبیات و هنر مقاومت شروع کرد. سپس وارد مجله سوره نوجوانان شد و چند سالی به‌طور همزمان با سه دفتر رشد، مقاومت و سوره نوجوانان همکاری داشت. از سال ۸۱ دوباره به حوزه آمد و مسئولیت انتشارات سوره مهر را برعهده گرفت.

گفت: «از جی باج آباد!»
شباباجی با خوشحالی گفت: «جانمی جان! نامه‌ی عم باجی است!»
داداجی با اخم گوشی را گذاشت. گفت: «شک دارم!»

دوباره صدای زنگ بلند شد. شباباجی خودش را جمع کرد. داداجی گوشی را برداشت و گفت: «از کجا بفهمیم شما راست می‌گویید؟»

مرد که معلوم بود ناراحت شده است، گفت: «بگویند پدرتان بیاید دم در.»

داداجی می‌خواست بگوید: «پدر و مادرمان خانه نیستند.» اما زود حرفش را خورد. گفت: «پدرم دستش بند است. مامانم هم چاقو دستش است و الآن دارد گوشت خرد می‌کند؟ خیلی هم عصبانی است!»

مرد داد زد: «در را باز می‌کنید یا ...»

شباباجی زود گوشی را از دست داداجی گرفت و سر جایش گذاشت. گفت: «من می‌ترسم!»

صدای آژیر پلیس به گوش می‌رسید. داداجی فکر کرد و گفت: «باید پلیس ۱۱۰ را خبر کنیم. تو گوشی را بردار و او را سرگرم کن تا من به پلیس زنگ بزنم.»

شباباجی با دست‌هایی لرزان، گوشی را برداشت و گفت: «صبر کنید! الآن در را باز می‌کنم!»

چند دقیقه بعد، داداجی و شباباجی پلیس را دیدند که با موتور آمد و دست‌های مرد را گرفت. مرد تعجب کرده بود. گفت: «با من چه کار دارید؟»

پلیس گفت: «با این بچه‌ها چه کار داری؟ تو نامه‌رسان هستی؟»

مرد که حسابی ترسیده بود، نامه را به پلیس داد و گفت: «من نامه‌رسان نیستم. از جی باج آباد می‌آدم. عم باجی نامه‌ای داد که به این نشانی بیاورم.»

پلیس نامه را گرفت و نگاه کرد. بعد، اخم کرد و گفت: «این دیگر چه جور نامه‌ای است؟ این حرف‌ها چه معنی دارد؟»

مرد که زبانش بند آمده بود، گفت: «این نامه به زبان جی جی باجی

نوشته شده. فقط خودمان می‌توانیم آن را بخوانیم؟»
پلیس حرف‌های مرد را باور نکرد. دست او را گرفت و گفت: «شما لطفاً با من به کلانتری بیاید! گمان کنم یک جای کار ایراد دارد.»
داداجی که تا آن موقع ساکت بود، از سوی گوشی گفت: «آقای پلیس! من بلدم خط جی جی باجی را بخوانم. اجازه بدهید.»
داداجی زود خودش را به در خانه رساند و کاغذ را از پلیس گرفت. خوب به نوشته نگاه کرد و گفت: «بله، این نامه را عم باجی نوشته. او گفته که سه روز دیگر به خانه‌ی ما می‌آید!»
داداجی آن‌قدر از خواندن نامه خوشحال شد که یادش رفت پلیس و مرد آنجا ایستاده‌اند. جست زد و در را بست. بعد، همان‌طور که نامه را در هوا تکان می‌داد، به‌طرف شباباجی دوید. پلیس و مرد که دستبندی آن‌ها را به هم وصل کرده بود، هاج و واج پشت در ماندند.
عمه باجی در نامه چه نوشته بود؟ خط جی جی باجی چه جور خطی است؟ آیا پلیس، مرد بیچاره را آزاد می‌کند یا نه؟ مامان و بابای بچه‌ها کجا بودند؟ جواب این سؤال‌ها را در قصه‌ی بعدی «خانه‌ی جی جی باجی‌ها» می‌توانید بخوانید!

بازی‌ها

۱. بازی با سایه: چگونه می‌توان کودک سال اول دبستان را که هنوز از بهت ورود به مدرسه خارج نشده است و شاید تنها ساعاتی از ورودش به محیط دبستان نگذشته است، وارد دنیای پر رمز و راز علم کرد! در ابتدای کتاب علوم پایه اول، برای خوب نگاه کردن کودک به اطراف، چند آزمایش ساده طراحی شده است. سایه و تغییرات آن در طول روز موضوع بسیار مناسبی است. در حیاط مدرسه می‌توان آزمایش‌هایی در این زمینه انجام داد. پس از آن، نوبت بازی در کلاس است؛ کاری که مورد علاقه‌ی کودک است و سختی محیط مدرسه را برای دقایقی از ذهنش دور می‌کند. او در این فضا هم به آموزگار نزدیک‌تر می‌شود و هم درک عمیق‌تری از سایه پیدا می‌کند. برای انجام این بازی وسایل زیادی نیاز نداریم. با کمک یک چراغ مطالعه و قرار دادن آن روی میز، یک منبع نورانی مانند خورشید داریم. کودکان با قرار دادن دست خود مقابل این چشمه‌ی نورانی، می‌توانند تصویر دست خود را روی دیوار ببینند. برای بهتر دیده شدن تصویر، خوب است روی دیوار مقابل پرده‌ای نصب شود. دانش‌آموزان با تغییر وضعیت دستان خود در مقابل دوربین، مشاهده می‌کنند که شکل تصویر تغییر خواهد کرد. از بچه‌ها می‌پرسیم چکار کنیم تا تصویر دستشان بزرگ یا کوچک شود و می‌خواهیم با دست‌هایشان گول بسازند. پس از مدتی که کودکان با این مجموعه بازی کردند، آموزگار وارد می‌شود و از بچه‌ها می‌خواهد با تغییر شکل دست‌هایشان، تصویر یک حیوان را روی پرده بسازند. شاید برای شروع بد نباشد آموزگار تصویری زیبا از یک حیوان را بسازد و بقیه‌ی کار را به کودکان بسپارد! خواهید دید آن‌ها چه اشتیاقی را برای ادامه‌ی کار از خود نشان می‌دهند و چه شورش‌زاندلوصفی در کلاس ایجاد می‌شود! در فیلم کوتاه زیر مشاهده می‌کنید که چگونه یک آموزگار با حوصله و خوش‌ذوق، با این کار من و شما را مهیوت می‌کند. برای انجام این بازی در کلاس، اندکی تمرین لازم است؛ البته به شرط داشتن اشتیاق.

فیلم ۱
بازی با سایه

۲. بازی با بازتاب و ساخت پریسکوپ: در کتاب علوم پایه سوم، تصویری مشاهده می‌شود که در آن دو دانش‌آموز با گرفتن آینه‌هایی در دست، نور

هم‌بازی سایه‌ها

آموزش در حین بازی

احمد رضا اعرابی / کارشناس ارشد فیزیک

یادگیری فرایند پیچیده‌ای است. آموزگار هیچ‌گاه نمی‌تواند دقیقاً تعیین کند دانش‌آموز چه اندازه درس را فرا گرفته است و به ندرت اتفاق می‌افتد در یاددهی اول همه‌ی دانش‌آموزان تمام درس را فراگیرند. آموزگار، با کمی دقت در لابه‌لای سؤالات دانش‌آموزان، میزان فهم آنان از درس را خواهد فهمید. هر چه دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری دخالت بیشتری داشته باشند، آموزش دقیق‌تر و کاربردی خواهد بود. در دوره‌ی ابتدایی، بازی حین تدریس، ناخودآگاه او را در فرایند آموزش درگیر خواهد کرد. در درس علوم، دست آموزگار در این مورد بازرتر است و ساده‌تر خواهد توانست با انجام آزمایش - بازی این مهم را انجام دهد. در سلسله مطالب امسال مجله پر آنیم تا حد امکان و توانمان به این مهم پردازیم.

کلیدواژه‌ها: درس علوم، بازی با سایه، پریسکوپ

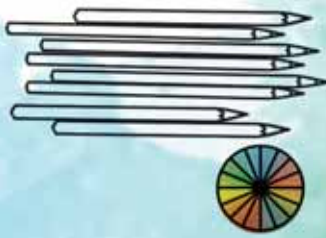

مثبت است. نیوتن برای اولین بار این کار را انجام داده است. ما برای انجام این کار به یک قیچی،

تصویر ۶

مقداری مقوا، یک چوب خلال دندان و یک جعبه مداد رنگی نیاز داریم (تصویر ۶). در ابتدا مقوا را به صورت دایره می‌بریم و روی

تصویر ۷

آن را با مداد رنگی، و به رنگ‌های رنگین کمان، مطابق تصویر ۷ رنگ می‌کنیم. اکنون کافی است خلال دندان را در مرکز دایره‌ی رنگی فرو کنیم و فرفره‌ی به دست آمده را مطابق تصویر ۸ با دو انگشت بگیریم و با سرعت بچرخانیم. ترکیب رنگ‌ها و ایجاد دوباره‌ی نور سفید شما را متعجب نمی‌کند؟

تصویر ۸

فیلم ۲
چرخش فرفره‌ی نیوتن

در تصویر ۴ چگونگی استفاده از این پریسکوپ نمایش داده شده است. آموزگار محترم می‌تواند این وسیله را با وسایل اطراف خود بسازد. برای مثال می‌توان از لوله‌های پی‌وی‌سی برای نگهداری آینه‌ها استفاده کرد که هم بلندتر باشند و هم محکم‌تر.

تصویر ۴. چگونگی استفاده از پریسکوپ

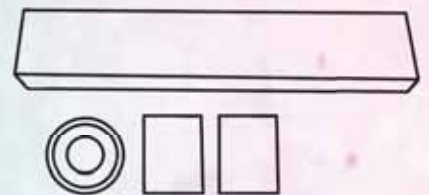
۳. ترکیب نورهای رنگین کمان و ساخت فرفره‌ی نیوتن: کتاب علوم سال پنجم آزمایش‌هایی را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد که به تجزیه‌ی نور به رنگ‌های تشکیل‌دهنده‌ی آن مربوط‌اند. آزمایشی ساده برای ایجاد رنگین کمان نیز معرفی می‌شود.

تصویر ۵. چگونگی ایجاد یک رنگین کمان ساده

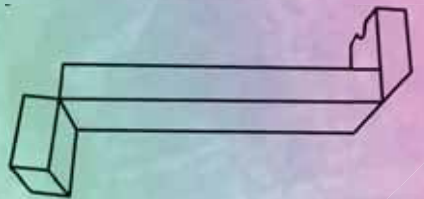
آیا می‌توان با یک آزمایش ساده‌ی دیگر این نورها را با یکدیگر ترکیب و نور سفید تولید کرد؟ پاسخ

خورشید را بازتاب می‌دهند؛ کاری که بسیاری از دانش‌آموزان با شیشه‌ی ساعت خود انجام می‌دهند و نور خورشید را به سقف کلاس یا حتی گاهی به چشم دانش‌آموزان دیگر می‌اندازند. می‌توان تمام این شیطنت‌ها را هدایت کرد و با کمک وسایل ساده یک پریسکوپ ساخت و کاربردهای آن را برای بچه‌ها توضیح داد. برای ساخت این وسیله به لوازمی نیاز داریم که در تصویر یک می‌بینید.

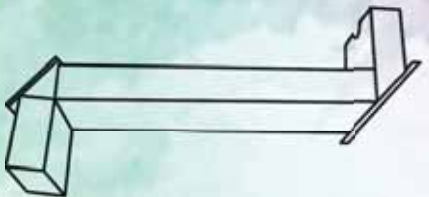
تصویر ۱. یک جعبه‌ی مکعب مستطیل شکل؛ دو تکه آینه؛ چسب نواری.

کافی است مطابق تصویر ۲، جعبه را دو برش بدهید و محل برش‌ها را تا کنید. دقت کنید تا تاهای جعبه درست در خلاف جهت یکدیگر باشند.

تصویر ۲. به تاهای جعبه در دو انتها توجه کنید.

اکنون کافی است دو تکه آینه را به دو محل برش خورده، درست مطابق تصویر ۳، بچسبانید. اکنون پریسکوپ آماده است و می‌توان از آن برای دید غیر مستقیم استفاده کرد.

تصویر ۳. به محل قرار گرفتن آینه‌ها توجه کنید.

ابزارهای نوین آموزشی Teacherkit

معرفی و نصب:

Teacherkit نرم افزار مدیریتی کلاس

که امکان ثبت فرایندهای آموزشی کلاس را در اختیار کاربران قرار داده است و بر اساس آن گزارش مورد نیاز را فراهم می کند. استفاده از این اپلیکیشن بسیاری از فرایندهای مدیریتی کلاس و ارتباطات لازم برای آموزگاران و مدیران را در مستندسازی رفتارها و نمرات دانش آموزان تسهیل می کند. این اپلیکیشن در اختیار کاربران قرار می دهد. در این اپلیکیشن، پس از ایجاد کلاس و ثبت نام دانش آموزان در آن و تهیه برنامه سالانه کلاس و ایجاد درس، می توان در هر جلسه از درس، فعالیت های دانش آموزان، حضور و غیاب، نمرات رفتاری، نمرات درسی، پرسش و پاسخ را ثبت کرد. یا مدیر است.

ایجاد کلاس: با اجرای نرم افزار Teacherkit وارد فهرست کلاس های می شویم. در این قسمت با انتخاب + و New class می توان یک کلاس جدید ایجاد کرد. در ایجاد کلاس باید کلاس، پروفایل آن را کامل کنیم. دسته و گروه مربوطه را پر و با یک تصویر از

هادی میرزاپور / کارشناس ارشد فناوری اطلاعات

امروزه، به دلیل پیشرفت فناوری آموزشی، ابزارهای جدیدی برای آموزش و یادگیری ابداع شده اند که نتایج مثبتی در پی دارند. در حالی که وزارت آموزش و پرورش به دلیل تعطیلی مدرسه ها به منظور کنترل ابتلا به ویروس کرونا، پیام رسان شاد را برای ارتباط دانش آموزان و معلمان به عنوان ابزاری آموزشی معرفی کرده است که البته نقاط ضعف و قوتی دارد، اما علاوه بر پیام رسان ها می توان از دیگر نرم افزارها و اپلیکیشن ها برای خدمات فرایندهای آموزشی مانند کلاس آنلاین، مدیریت کلاس، آزمون های آنلاین، کتاب های الکترونیکی مدیریت محتوای الکترونیکی و موارد دیگر استفاده کرد. آشنایی و کار با نرم افزارهای آموزشی و مدیریتی کلاس و دانش آموز که با استفاده از فناوری های نوین آموزشی انجام می گیرد، می تواند فرایندهای یادگیری را تسهیل کند. در این مقاله سعی شده است ویژگی های ابزارهای نوین و پر کاربرد آموزشی از جمله نرم افزارها و اپلیکیشن ها و سامانه ها در کمک به آموزگاران و سامانه ها در بررسی و معرفی شوند. در این بخش اپلیکیشن محبوب «تیچر کیت» بررسی می شود:

کلیدواژه ها:

Teacherkit، ابزار نوین آموزشی

ثبت نام اطلاعات دانش آموزان:

پس از انتخاب کلاس می توان فهرست دانش آموزان ثبت شده را مشاهده کرد. برای ثبت نام دانش آموزان هر کلاس باید فیلدهای ثبت نام دانش آموز (نام و نام خانوادگی، تصویر پروفایل، شماره ی موبایل، نشانی منزل، نام والدین و شماره ی تماس و ایمیل والدین) کامل شود. برای این کار باید **Add new student** را انتخاب و فرم را کامل کنید. پس از ثبت فعالیت های درسی، انتخاب هر دانش آموز می توان به اطلاعات او دسترسی داشت و در صورت لزوم این اطلاعات را به والدین او ارسال یا برای آن ها به نمایش در آورد. در زمان ثبت نام دانش آموز در هر کلاس، می توان برای دانش آموزانی که ثبت اطلاعات خاصی از آنان لازم است، فیلدی را ثبت کرد؛ مثلاً شاغل بودن دانش آموز یا موارد دیگر.

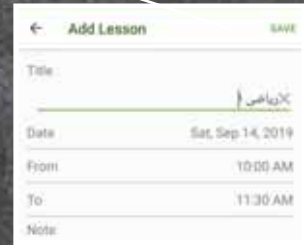

۵ فعالیت‌های کلاسی: در قسمت Behavior می‌توان رفتار دانش‌آموزان اعم از رفتار انضباطی یا فعالیت‌های کلاسی مثل پرسش مرتبط با موضوع درس و نظرات مثبت یا منفی را ثبت کرد.

۳ ایجاد درس و جدول هفتگی: پس از ایجاد هر کلاس و ثبت نام دانش‌آموزان می‌توان یک یا چند جلسه‌ی درسی سالانه، بر اساس زمان شروع و پایان جلسات در هر کلاس، تعریف کرد. برای این کار باید کلاس مربوطه را انتخاب کنید. سپس در قسمت Timetable، عنوان درس، و سپس با انتخاب Add_lesson، عنوان درس، تاریخ و زمان شروع و پایان آن را مشخص کنید. پس از اختصاص درس به هر کلاس می‌توان برای هر درس و دانش‌آموز فرایندهای آموزشی مربوطه از قبیل نمرات و رفتار را ثبت کرد.

۶ ثبت نمرات: این اپلیکیشن از دیگر امکانات این قسمت ثبت نمرات کلاسی است که در قسمت Gradebook قابل انجام است. در این قسمت، با در اختیار داشتن فهرست دانش‌آموزان کلاس در درس مشخص، که زمان آن هم مشخص است، نمرات کلاسی قابل ثبت است. در شکل روبرو نمرات ثبت‌شده‌ی بعضی از دانش‌آموزان در درس واژه‌پرداز قابل مشاهده است.

۴ در ابتدای شروع درس انتخاب‌شده، حضور و غیاب بر اساس فیلدهای قابل تعریف (حاضر، غایب، تأخیر) به‌ازای هر دانش‌آموز قابل انجام است. برای این کار در قسمت Attendance این اپلیکیشن، فهرست دانش‌آموزان کلاس قابل مشاهده است که می‌توان حضور و غیاب یا تأخیر او را ثبت کرد. در شکل زیر تعداد حاضران و غایب کلاس C101 و درس Lesson1 و همچنین تأخیر یک دانش‌آموز مشخص است. زمان تأخیر را هم پس از نامی ورود به کلاس می‌توان ضمیمه و مستند کرد.

امکانات جانبی:

این اپلیکیشن قابلیت‌های دیگری هم دارد. مثلاً می‌توان با نصب ابزار جانبی Randompicker، تعداد مشخصی از دانش‌آموزان را به‌صورت تصادفی برای پرسش کلاسی انتخاب کرد. یا برای بررسی وضعیت آموزشی و تربیتی دانش‌آموز، با انتخاب هر دانش‌آموز، داشبورد اطلاعات لازم و مستند شده را در اختیار اولیا یا حتی مدیر مدرسه قرار داد.

در پایان یادآوری می‌شود، امروزه نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های بسیاری برای کمک به آموزش و یادگیری و مدیریت کلاس و دانش‌آموز استفاده می‌شوند و Teacherkit یکی از این ابزارهای نوین است که البته با تأکید بر مدیریت کلاس و رفتارها و فعالیت‌های دانش‌آموز می‌توان علاوه بر کلاس درس، در کنار پیام‌رسان‌هایی مانند شاد، برای مستندسازی فعالیت‌ها از آن‌ها استفاده کرد.

باهوش، بی توجه، دردسرساز

مروری بر تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

ترجمه: الهام فراستی

هر فردی متفاوت از دیگری است. برخی افراد از مهارت‌های ذاتی برخوردارند. برخی مهارت‌ها را با تلاش توسعه می‌دهند. برخی افراد در انجام یک کار خاص خوب‌اند و برخی دیگر انجام همان کار را دشوار می‌دانند. بنابراین، شما نمی‌توانید تفاوت‌های فردی را انکار کنید. این موضوع در کلاس درس هم صدق می‌کند. شما نیز هر روز با تعداد زیادی از دانش‌آموزان با شخصیت‌های متفاوت روبه‌رو می‌شوید. در این نوشتار، ابتدا تعریفی از شخصیت ارائه می‌کنیم و سپس تیپ‌های شخصیتی گوناگون دانش‌آموزانی را که در طول دوره‌ی خدمت خود با آن‌ها روبه‌رو می‌شویم، معرفی خواهیم کرد.

کلیدواژه‌ها: شخصیت، مزاحمت، دانش‌آموز

تعریف شخصیت

شخصیت عبارت است از ویژگی‌هایی اساسی در افراد، که در طول زمان ثابت‌اند و به‌صورت روزانه تغییر نمی‌کنند. حالت و رفتار ما به‌سرعت تغییر می‌کند. مهارت‌ها و توانایی‌ها می‌توانند طی ساعت‌ها، هفته‌ها و سال‌ها توسعه پیدا کنند، اما شخصیت از جنسی است که به نسبت پایدار است و شامل خصوصیتی می‌شود که در سال‌های مختلف زندگی، مثلاً ۱۵، ۳۰ و ۶۵ سالگی، در ما تغییر نکرده و ثابت مانده‌اند. نمونه‌هایی از صفات پایدار عبارت‌اند از: تکانش‌گری، کم‌رویی یا خیال‌بافی.

نقش آموزگار در رویارویی با دانش‌آموزانی با انواع شخصیت‌ها

به‌عنوان آموزگار، مسئولیت کنترل دانش‌آموزان با انواع شخصیت‌ها بر عهده‌ی شماست. هر دانش‌آموزی که با او روبه‌رو می‌شوید، ممکن است رفتارهای متفاوتی داشته باشد. بنابراین، این مسئولیت شماست که رفتارهای آن‌ها را با رفتار شایسته‌ی خود کنترل کنید. برخی از این رفتارها طبیعی هستند و بدون هیچ‌گونه تلاش اضافی قابل کنترل‌اند. با این حال، دانش‌آموزانی را خواهید دید که به ایجاد اختلال یا مزاحمت در کلاس عادت دارند. این دانش‌آموزان به توجه و مراقبت بیشتری نیازمندند. دانستن نوع شخصیت دانش‌آموزان، رفتار آن‌ها را در کلاس درس پیش‌بینی نمی‌کند، اما به شما به‌عنوان آموزگار کمک می‌کند در کلاس با آگاهی بیشتری عمل کنید.

انواع شخصیت‌های دانش‌آموزان:

دانش‌آموزان ساکت

دانش‌آموزان ساکت به معنای افراد کندذهن و ترسو نیستند، بلکه ساکت بودن جزو ماهیت آن‌هاست و ممکن است دلیل آن مقداری دودلی در صحبت کردن باشد. با این حال، آن‌ها مهارت‌های تحلیلی و ادراکی خیلی خوبی دارند. این دانش‌آموزان درباره‌ی موضوعات موردعلاقه‌ی خود دانش زیادی دارند و می‌توانند بهترین دانش‌آموزان کلاس باشند.

دانش آموزان اجتماعی

این دسته از دانش آموزان با هم کلاسی های خود به آسانی ارتباط برقرار می کنند و از پیشنهادهایی که در بسیاری موارد به شما می دهند، شرم منده نیستند. آن ها به طور فعال در فعالیت های فوق برنامه شرکت می کنند و در محیط مدرسه محبوب هستند. در تحصیل نیز دانش آموزان خوبی هستند و با هم کلاسی های خود به خوبی رقابت می کنند.

دانش آموزان باهوش

وقتی سؤالی را در کلاس مطرح می کنید، دانش آموزانی که دستشان را برای پاسخ به آن سؤال بالا می برند، می توانند جزو دانش آموزان باهوش باشند. این دانش آموزان سخت کوش اند و ذوق گرفتن نمرات عالی را دارند. آن ها بسیار منظم هستند و اهمیت زیادی به درس خود می دهند. می توانید این دسته از دانش آموزان را به عنوان نماینده ی کلاس انتخاب کنید.

دانش آموزان در درس ساز

این گروه از دانش آموزان ممکن است در کلاس بازی کنند، با دیگر دانش آموزان دعوا کنند یا با انجام ندادن وظایف خود شما را ناراحت کنند. همه ی عادت های این افراد ممکن است ذهن شما را درگیر کند و در نهایت آن ها را سرزنش کنید.

دانش آموزان نیازمند به توجه

این دسته از دانش آموزان توجه مداوم دیگران را می خواهند. آن ها همیشه در مورد همه چیز نقطه نظری دارند و در هر بحث فعالانه مشارکت می کنند. اما مشارکت بیش از حد آن ها ممکن است مانع مشارکت سایر دانش آموزان شود. از طرف دیگر، این دانش آموزان همیشه دست خود را برای پاسخ به سؤالات آموزگار بالا می برند. در این صورت آموزگار باید اول به دیگر دانش آموزان فرصت جواب دهی بدهد تا

عدالت در کلاس برقرار شود. همه ی دانش آموزان می توانند در بحث های کلاسی مشارکت برابر داشته باشند. اگر چه احتمال زیادی وجود دارد که چنین دانش آموزانی وقتی شانس زیادی برای جواب دهی ندارند، ناراحت شوند. برای جلوگیری از ایجاد چنین شرایطی، بعد از کلاس با آن ها صحبت کنید و بگوئید متقاعدشان کنید شما برای آگاهی از دانش دانش آموزان باید به صحبت های همه ی آن ها گوش کنید.

دانش آموزان بی توجه

دانش آموزانی وجود دارند که در دنیای خود به سر می برند و افکار و ایده هایی دائماً در ذهن آن ها هستند. ممکن است شما در مواجهه با چنین دانش آموزانی کم تجربه باشید. این دانش آموزان به دلیل دشواری در درک موضوع درس، به آن بی توجه می شوند. اگر تدریس شما خیلی سخت یا ساده باشد، آن ها احساس کسالت می کنند و می کوشند توجه خود را از شما منحرف کنند. در چنین شرایطی آموزگار مجبور است راهبردهایی مانند افزایش تعامل در کلاس را اجرا کند. وقتی با دانش آموزان خود تعامل دارید، آن ها به شما پاسخ می دهند و حواسشان به کلاس جمع می شود. شما می توانید از بچه ها بخواهید از تدریس شما یادداشت بردارند. این کار باعث می شود دانش آموزان بی توجه به سخنان شما گوش دهند. اگر این رفتار آن ها همچنان ادامه داشته باشد، لازم است جلسه ای را با تک تک آن ها برگزار کنید.

دانش آموزان ناپستعد

همه ی ما روزهایی را تجربه کرده ایم که بدون هیچ گونه آمادگی قبلی کار خود را شروع می کنیم. همین اتفاق ممکن است در مورد دانش آموزان ما هم بیفتد. اگر چه برخی از دانش آموزان به تحقیق، کار یا امتحان تمایل دارند، اما برخی دیگر همیشه برای کار نامآماده هستند. آن ها از وظایف و تکالیف خود فرار می کنند و از کتاب های کمک درسی

برای پاسخ به سؤالات درسی استفاده می کنند. بنابراین، همیشه نیمه آماده در کلاس حاضر می شوند. حتی در موقع امتحان هم موضوعات مهم را نادیده می گیرند. اگر با چنین دانش آموزانی مواجه شدید، توضیحات خود را ساده کنید و در اولین جلسه انتظارات خود را با کلمات ساده بیان کنید. همچنین، می توانید در کلاس فعالیت هایی انجام دهید تا این گروه از دانش آموزان مهارت های خود را توسعه دهند.

دانش آموزان بی ادب

تربیت دانش آموز اساس جامعه ای پر بار و خوب را پایه ریزی می کند. محیط کلاس ممکن است نامناسب شود، اگر حتی یک دانش آموز به زمان، آموزگار یا تدریس او اهانت کند. شما قطعاً با دانش آموزانی روبه رو خواهید شد که نسبت به شما یا دیگر دانش آموزان رفتاری بی ادبانه یا پر خاشاگر دارند. این دانش آموزان می توانند بر کل کلاس تأثیر منفی بگذارند. احتمال دارد دانش آموزان دیگر نیز رفتار چنین دانش آموزی را تکرار کنند. برای مقابله با چنین دانش آموزانی، کل نهاد مدرسه باید مسئولیت بر عهده بگیرد. آن ها باید هر دانش آموز را به درک قوانین و رفتار کلاسی موظف کنند. آموزگاران همچنین می توانند فهرست قوانین کلاسی را برای کلاس مخصوص خود ذکر کنند. اگر رفتار ناپسند همچنان ادامه داشت، آموزگار مجبور می شود با والدین دانش آموز تماس بگیرد و موضوع را با آن ها در میان بگذارد.

منابع:

1. David Hodgson (2012). *Motivating and inspiring every teacher and student*. chapter 1 *Personality Types and Preferences*. Printed and bound in the UK by Gomer Press, Llandy-sul, Ceredigion.

2. Oliver Anderson . (2020). *Know your Student's Personality teacher and motivation*.

معجزه‌ی آموزگاری!

معلمی و آموزگاری شغل نیست، حرفه‌ای است که با خون و جان آدمی مخلوط می‌شود و موجودی می‌آفریند که خود خالق ذهن‌های آماده‌ی می‌شود که همان کودکان هستند. آموزگاری را دیدم که آموختن وظیفه‌اش نبود، برایش عشق بود و علاقه. او با آموزش معجزه می‌کرد.

تصویرگر: سام سلماسی

سال جهشی تولید

رشد برای رشد

نحوه اشتراک مجلات رشد:

الف) مراجعه به وبگاه مجلات رشد به نشانی www.roshdmag.ir و ثبت نام در سایت و سفارش و خرید از طریق درگاه الکترونیکی بانکی.
 ب) واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شعبه سهراب آزمايش كد ۳۹۵ در وجه شرکت افست، و ارسال فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی یا از طریق دورنگار به شماره ۰۲۱ - ۸۸۴۹۰۲۳۳ شماره شباه: IR1801800000000000000039662000

عنوان مجلات درخواستی:

نام و نام خانوادگی:

تاریخ تولد:

میزان تحصیلات:

تلفن:

نشانی کامل پستی:

استان: شهرستان:

خیابان:

پلاک: کد پستی:

شماره فیش بانکی:

مبلغ پرداختی:

♦ اگر قبلاً مشترک مجله رشد بوده‌اید، شماره اشتراک خود را بنویسید:

امضا:

● نشانی: تهران، صندوق پستی امور مشترکین: ۱۵۸۷۵-۳۳۳۱

● تلفن امور مشترکین: ۰۲۱-۸۸۸۶۷۳۰۸, ۸۸ ۴۹۰۱۱۶

● Email: Eshterak@roshdmag.ir

♦ هزینه اشتراک سالانه مجلات عمومی رشد (هشت شماره): ۹۰۰/۰۰۰ ریال

♦ هزینه اشتراک یک ساله مجلات تخصصی رشد (سه شماره): ۴۵۰/۰۰۰ ریال

شرایط ارسال مطلب و مقاله

ماهانامه‌ی رشد آموزش ابتدایی آثاری را بررسی می‌کند که در یکی از دسته‌های زیر باشد:

مطالب عمومی

۱. خاطره: معلمان محترم می‌توانند خاطرات تلخ و شیرین خود را برای درج در ماهنامه بفرستند. خاطره باید به مدرسه، درس، دانش آموز و روابط معلم و شاگرد مربوط باشد.
۲. تجربه: معلمان محترم می‌توانند تجربه‌های خود را در زمینه‌های آموزشی و تربیتی برای مجله بفرستند. تجربه‌های خلاقانه که معلمان تازه‌کارتر را راهنمایی کنند، در اولویت چاپ قرار می‌گیرند.
۳. داستان: سوزهای داستان‌ها باید در حوزه‌ی معلمی و دارای مضمون‌های اخلاقی و پرورشی باشند. البته می‌توانند به زندگی خارج از مدرسه‌ی معلم نیز مربوط باشند.
۴. خبر و گزارش فعالیت: اخبار و گزارش فعالیت‌های آموزشی و پرورشی، به شرط اینکه تازه و بدیع باشند.

مطالب تخصصی

- مقاله: ماهنامه از مقاله‌های معلمان پژوهشگر استقبال می‌کند. اما شرایط پذیرش مقاله به شرح زیرند:
۱. به موضوعات جدید و مسائل نوین آموزش و پرورش دوره‌ی آموزش ابتدایی مربوط باشد.
  ۲. در صورت لزوم با عکس و جدول‌های لازم همراه باشد.
  ۳. در قالب مقالات دانشگاهی نباشد.
  ۴. حداقل ۵۰۰ کلمه و حداکثر ۱۸۰۰ کلمه باشند.
  ۵. از ارسال مقاله‌های کپی شده خودداری کنید.
  ۶. چکیده‌ی مقاله در حداکثر ۲۰۰ کلمه با مقاله همراه شود.
  ۷. منابع تحقیق به ضمیمه‌ی مقاله ارسال شوند.
  ۸. عنوان شغلی و مدرک تحصیلی نویسنده درج شود. ممکن است مدارک لازم درخواست شود.

نکات دیگر

تحقیقات و پایان‌نامه‌های دانشجویی را برای این مجله نفرستید. شما باید بتوانید کل مطلب پژوهش خود را در قالب مقاله‌ای ژورنالیستی و با رعایت حجم گفته شده تنظیم و ارسال کنید.
 از آنجا که مطالب هر شماره از ماهنامه سه ماه قبل از انتشار کامل می‌شوند، لطفاً پس از ارسال مقاله برای نتیجه‌ی آن صبوری کنید.
 ممکن است مطالب ارسالی شما در سال بعد استفاده شوند. ماهنامه تعهدی در قبال انتشار مقاله‌ی شما ندارد. هر چه مقاله‌ای محکم‌تر، مستدل‌تر و به‌روزتر باشد، اقبال بیشتری برای انتشار آن وجود دارد. ماهنامه در انتخاب، تلخیص و ویرایش مطالب منتخب خود آزادی کامل دارد. در صورت ارسال با ایمیل، در بخش موضوع ایمیل نام مقاله و نویسنده ذکر شود. شماره تلفن و نشانی در اصل مقاله تایپ شود. متن خود را در قالب فایل «ورد» به ایمیل الصاق کنید. فایل «پی‌دی‌اف» نفرستید.
 برای آثار ترجمه‌ای، لطفاً متن زبان اصلی اثر را همراه فایل ترجمه، به رایانامه ضمیمه کنید و مختصری از زندگی‌نامه و آثار دیگر نویسنده‌ی اصلی را هم بفرستید.

جهش تولید

برگزیدگان مسابقه‌ی مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی دوره‌ی ۲۳ / سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸

در چند دوره‌ی مسابقات مجله، شاهد حضور آموزگاران و کارشناسان تعلیم و تربیت بوده‌ایم. در این دوره، کارشناسان نشریه با بررسی پاسخ‌های ارسالی همکاران، تعداد ۱۹ نفر را انتخاب کرده‌اند. به روال گذشته، برای برگزیدگان هدیه و تقدیرنامه‌ای به امضای مدیرکل دفتر انتشارات و فناوری آموزشی در نظر گرفته شده است. از تمام شرکت‌کنندگان در این فعالیت فرهنگی متشکریم و از برگزیدگانی که نام آن‌ها در اینجا می‌آید، تقاضا می‌کنیم در صورتی که تا پایان آذرماه ۱۳۹۹ موفق به دریافت هدایای خود نشدند، با دفتر مجله به شماره‌ی ۰۲۱-۸۸۱۳۹۱۷۸ تماس بگیرند.

- * علی فلاح آزاد بنی (آموزگار دبستان نور ایمان، واسو کلا)
- * عصمت ریگی نژاد زابلی
- * علیرضا سودمند (بیجار - استان کردستان)
- * فاطمه مختاریان پور
- * نصرت نجف‌زاده (آموزگار دبستان تکتم - خراسان جنوبی - طبس گلشن)
- * زهرا دستان (آموزگار دبستان البرز - شهر علامه مجلسی - مبارکه - استان اصفهان)
- * سید محمد فاطمی (جرقویه علیا - حسن آباد - استان اصفهان)
- * سمیه خاکپاش (آموزگار دبستان شهید عباسی - شهرری)
- * کامران عبیدی (آموزگار دبستان شاهد امام رضا (ع) - کاشان)
- * شهناز یوسف‌زاده (تهران، منطقه‌ی ۴)
- * زهرا زبردستان جزئی (شهر ری)
- * وصال محمدی (استان البرز، کرج)
- * صدیقه تیموری
- * سهیلا طاهری (دره شهر - ایلام)
- * فاطمه ابوالحسنی (جرقویه - اصفهان)
- * مریم اقدامی (تهران - منطقه‌ی ۷ - دبستان نجم)
- * نرگس واحدپناه (زاهدان - زیباشهر - دبستان نامجو)
- * ستاره موسوی (اصفهان)
- * فروزان تازنده (زنجان)

مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، همچون گذشته، در هر شماره و برای مشارکت و حضور حداکثری همکاران گرمای در فعالیت‌های فرهنگی و علمی این نشریه، سؤالاتی را در قالب مسابقه طراحی و تدوین می‌کند. در این ماه نیز در ارتباط با موضوع مهم «جهش تولید» دو پرسش در ادامه بیان شده است که همراهمان ما می‌توانند درباره‌ی آن مطالعه کنند و با فرستادن جواب‌های خود، موضوع موردنظر را تشریح و کاربردی کنند. برای ارسال مقالات، مطالب و جواب مسابقات، بهترین راه ارتباط با ما، ایمیل مجله است که در صفحه‌ی فهرست درج شده است.

۱. با توجه به اهمیت شعار سال در ارتباط با «جهش تولید»، شما به‌عنوان آموزگار، دانشجو معلم، کارشناس تعلیم و تربیت یا حتی والدین دانش‌آموز که در فضای آموزشی با تربیتی و ستادی فعالیت می‌کنید:
- اولاً: چه پیشنهاد‌های عملی یا فرهنگی برای به بار نشاندن این هدف در ارتباط با دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی و آشنایی آنان در این زمینه دارید؟
- دوم اینکه در فضای تعلیم و تربیتی مبتنی بر آموزش مجازی چگونه می‌توانید جوی انگیزشی یا ایده‌های ابتکاری تبیین کنید که به تولید علم و آموختن مهارت منجر شود؟

مهلت ارسال پاسخ تا پایان آذر ۹۹

تصویری از یک کلاس چندپایه

کتابخانه

اعظم لاریجانی

تأثیر کتاب‌خوانی بر رشد کودک بسیار زیاد است و مطالعات متعدد آن‌ها را برشمرده است؛ از جمله ساده‌سازی تعامل اجتماعی و ترفیغ به تعامل با دنیای اطراف. هم والدین و هم آموزگاران می‌توانند با ایجاد موقعیت‌های خوب، خواندن را به بخشی اساسی از کارهای روزمره‌ی کودکان تبدیل کنند. برای حصول چنین مقصودی، داشتن محیطی غنی از محصول خواندنی مهم است. فراهم بودن محیطی راحت و سرگرم‌کننده برای خواندن در کلاس، به دانش‌آموزان انگیزه می‌دهد. چنانچه در عکس بالا مشاهده می‌شود، ایجاد چنین محیطی به هزینه‌های گزاف و امکانات خاصی نیاز ندارد. «کتابخانه‌ی بنّی» این کلاس که با همراهی و همدلی بچه‌ها برپا شده است، مؤید این نکته است و در ترفیغ دانش‌آموزان به خواندن مؤثر خواهد بود.

یاںے ازیامبر اسلام (ص):
دل هے نیکان سویش رفت
ونگاه دیدها سویش گشت.
خداوند به لوکینهها را خاک کرد
و شراره دشنهها را خموش
ساخت، به وجودش برانرا
گرد آورد و ناسازان را پراکند.

نهج البلاغه، خطبہ ۹۶.
ترجمہ محمد رضا افتخارزادہ.
نشر روزگار، ۱۳۷۹، تہران.

رشد
ROSHD.IR

ROSHD.IR

شبکه ملی مدارس ایران (رشد)

- محتوای کلیه کتاب های درسی از پایه اول تا پایه دوازدهم به تفکیک دوره و پایه
- بارگذاری کلیه شماره مجلات رشد تخصصی تا خردادماه ۱۳۹۹
- راه اندازی سرویس پویش درس خانه ویژه اشتراک گذاری فیلم های درسی تولید معلمان
- معرفی کتاب های آموزشی و داستانی مناسب و مفید برای دوره ها پایه های مختلف تحصیلی